

Staters territorielle organisering i lys av regional påvirkning

Et komparativt studie av selvstyrekravene til regionene Catalonia, Flandern og Skottland

—
Kristoffer Lysberg

Mastergradsoppgave i statsvitenskap - November 2018

Sammendrag

Denne oppgaven retter søkelyset mot regional påvirkning på europeiske nasjonalstater. Strukturert som en casestudie med kvalitativ tilnærming, søker oppgaven å forklare bakgrunnen for selvstyrekravene i tre historisk-kulturelle regioner (Catalonia, Flandern og Skottland). Videre undersøker oppgaven hvorvidt selvstyrekravene kan gjenspeiles i den territorielle organiseringen. Avslutningsvis blir stabiliteten eller levedyktigheten i den nåværende territorielle statsstrukturen vurdert. Sentralt i denne studien har vært å identifisere periferimobilisering i de ulike fasene av stats- og nasjonsbyggingsprosessen. Oppgaven finner at bakgrunnen for selvstyrekrav sett i lys av stats- og nasjonsbyggingsprosesser, kan forklares ved tidligere eller eksisterende sentrum-periferi-konflikter. Kravene for de ulike regionene har også variert som følge av ulik ressursbeholdning. Generelt viser studien at vi ser vi en dreining fra krav som omhandler kulturell bevaring til krav om økonomisk redistribusjon. Videre viser tradisjonell regionalismeteorologi hvordan det politiske mobiliseringsgrunnlaget har blitt påvirket av ulike nasjonalismeprosjekter og oppblomstringen av regionale partier. Nyregionalistisk teori viser hvordan europeisk integrasjon har påvirket regionenes handlingsrom. Avslutningsvis vurderes det nåværende systemets struktur opp mot strategivalg og målsetninger for sentrum og periferi.

Nøkkelord: regionaliseringsprosesser, devolusjon, Catalonia, Flandern, Skottland, selvstyre, autonomi

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	7
1.1 Tema: Stats- og nasjonsbygging	7
1.2 Problemstilling	8
1.3 Muligheter og begrensninger ved studien	10
1.4 Oppgavens struktur	11
2.0 Bakgrunn	12
2.1 Noen sentrale begreper	12
2.1.1 Stat og nasjon	12
2.1.2 Regioner	12
2.2 Territoriell organisering: Statsstrukturer	13
2.3 Valg av enheter: Regioner	14
3.0 Teori	17
3.1 Teoretiske perspektiver og modeller	17
3.2 Sentrum-periferi-modellen	18
3.3 Sentrum-periferi som skillelinje	21
3.4 Strategivalg og målsetninger for sentrum og periferi	22
3.5 Regionalisme	27
3.5.1 Tradisjonell regionalisme	28
3.5.2 Nyregionalisme	29
3.6 Oppsummering	31
4.0 Metode	32
4.1 Metodisk grunnlag	32
4.2 Casestudie med kvalitativ tilnærming	33
4.3 Dokumentanalyse	35
4.4 Semistrukturert intervju	38
4.5 Metodiske betraktninger	40

5.0 Empiri	42
5.1 Catalonia	42
5.1.1 Territorielle ressurser	45
5.1.2 Kulturelle ressurser	46
5.1.3 Økonomiske ressurser	47
5.1.4 Politiske ressurser	48
5.2 Flandern	49
5.2.1 Territorielle ressurser	53
5.2.2 Kulturelle ressurser	53
5.2.3 Økonomiske ressurser	54
5.2.4 Politiske ressurser	55
5.3 Skottland	56
5.3.1 Territorielle ressurser	59
5.3.2 Kulturelle ressurser	60
5.3.3 Økonomiske ressurser	60
5.3.4 Politiske ressurser	61
6.0 Analyse	63
6.1 Drøfting i lys av stats- og nasjonsbyggingsprosesser	63
6.2 Drøfting i lys av tradisjonell regionalisme.....	68
6.3 Drøfting i lys av nyregionalisme.....	70
6.4 Bakgrunnen for selvstyrekrav	73
6.5 Den territorielle organisering i statene.....	75
6.6 Er den nåværende strukturen et stabilt system?	80
7.0 Avslutning.....	87
7.1 Sentrale funn	87
7.2 Veien videre	90
Kilder	91

Vedlegg I.....	97
Vedlegg II	98
Vedlegg III.....	99

1.0 Innledning

1.1 Tema: Stats- og nasjonsbygging

På slutten av 1800-tallet og starten av 1900-tallet ble Europa etablert som et kontinent bestående av stater, slik vi kjenner det i dag¹. Til å begynne med var det freden i Westfalen i 1648 som gjorde statene til den eneste legitime internasjonale aktøren. Senere dannet strømmingene fra den franske revolusjon og den demokratiske revolusjonen av 1848, forestillingen om et system bestående av nasjonalstater (Magone 2011:39). I realiteten var det ingen stater som besto av én enkelt nasjon, men et sammenfall mellom stat og nasjon ble sett på som et ideal. Dette ble siden starten på flere omfattende nasjonsbyggingsprosesser rundt om i Europa. Statene ble strukturert på den måten at de institusjonelt skulle representere nasjonen innad dens grensefastsettelse, og ekskludere andre nasjoner utenfor den territoriale grensen. Nasjonalstatene var også antatt å være den eneste suverene politiske autoritet innenfor territoriet (Bale 2008:40).

Selve ideen om nasjonalstaten og dens eksistens har vært under kontinuerlig press. Tim Bale (2008) nevner to grunner til at antakelsen om absolutt suverenitet hos nasjonalstaten, harmonerer lite med dagens virkelighet. For det første eksisterer det mange statsløse nasjoner innad i europeiske stater, og nasjonalstatens interesser står ofte i kontrast til de nasjonale minoritetene. Dette kan være nasjonale minoriteter som enten føler seg mer knyttet til omkringliggende stater, eller selv opplever at de fortjener en egen stat. For det andre har en rekke europeiske stater oppgitt deler av sin suverenitet til EU. Europeisk integrasjon og regionalisme fremstår derfor som den største utfordringen for de europeiske nasjonalstatene. Som vi har sett fremstår ideen om én stat for hver nasjon i beste fall kun som en ideell, ønsket tilstand, snarere enn en realitet. Et annet spørsmål som kan stilles i denne sammenhengen, er om begrepet ”nasjonalstat” er tilstrekkelig i seg selv. Dette fordi det i realiteten er meget få stater som faktisk er ”nasjonalstater”² (Aarebrot og Evjen 2014:14). Europa består i dag av et mangfold av nasjonale, etniske, språklige, kulturelle og religiøse gruppering (Veggeland 2000:20). Mens antallet suverene stater i Europa teller 46, finnes det for eksempel over 67

¹ Selv om freden i Westfalen i 1648 markerte en begynnelse på et nytt politisk system bestående av formelt suverene og likeverdige stater i Europa, velger jeg et nyere tidsintervall som ligner dagens Europa.

² Hvis vi ser bort fra Europas småstater, inkludert Island, er nok Portugal den staten som er nærmest nasjonalstatsidealet i dag.

forskjellige språk. Skulle hver nasjon fått sin egen stat ville vi telt langt flere stater enn det som ville være formålstjenlig.

Stater og nasjoner er byggeklossene i verdenssamfunnet, men disse komponentene har sjelden overlappet hverandre fullstendig. Fra elitenes side har det hele tiden vært et mål at stat og nasjon skal overlappe hverandre, men denne formen for nasjonsbyggingsprosess kan nok aldri bli fullstendig vellykket, ifølge Aarebrot og Evjen (2014). Selv om det har vært knyttet positivitet til idealet om nasjonalstaten siden 1800-tallet, har historien vist at denne prosessen har vært konfliktfylt og til dels brutal i flere europeiske stater (Aarebrot og Evjen 2014:261). Et negativt syn på stat- og nasjonsbygging har vært at sentrum tvinger sin kultur på periferien, for å sikre kontroll over periferiens ressurser og dermed sørge for borgernes avhengighet til sentrum. Når det er sagt, er det verdt å merke seg at stats- og nasjonsbyggingsprosessene i de fleste europeiske statene har klart å gjøre flertallet av statene relativt kulturelt enhetlige (Aarebrot og Evjen 2014:331). Likevel er det langt fra et perfekt samsvar mellom stat og nasjon i dagens Europa.

1.2 Problemstilling

I denne oppgaven vil jeg rette fokuset mot subnasjonal påvirkning fra politisk-administrative regioner i europeiske stater. Med subnasjonal påvirkning menes krav og politisk press fra regionalt nivå. Jeg har valgt ut tre regioner; Catalonia, Flandern og Skottland, og disse vil fungere som enheter i denne studien. Regionene varierer både i størrelse og autonomi, men har alle til felles at de er typiske identitetsregioner (historisk-kulturelle regioner). De er også økonomisk produktive regioner i sine respektive stater. I de senere tiår har alle disse regionene tilkjempet seg større autonomi, og det er dette jeg ønsker å se nærmere på i denne oppgaven.

Stats- og nasjonsbygging vil være det overordnede temaet for oppgaven. Stats- og nasjonsbygging bør her forstås som en kontinuerlig prosess, og ikke redusert til kun å omhandle tilblivelsen til de respektive statene. I mitt prosjekt ønsker jeg å se etter sammenheng mellom staters territorielle struktur og regional påvirkning. Et interessant spørsmål i denne sammenhengen er hvorvidt de regionale kravene har påvirket

struktureringen og organiseringen i de ulike statene. Som nevnt fremstår europeisk integrasjon og regionalisme som de største utfordringene for de europeiske nasjonalstatene. Disse komponentene har utfordret statenes territorielle organisering parallelt helt siden etterkrigstiden, og har ført til transformasjoner av nasjonalstatene (Jones and Keating 1995:1). De transformasjonene som har skjedd på bakgrunn av subnasjonal påvirkning, kan undersøkes ved å se på såkalte devolusjonsprosesser. En devolusjonsprosess omtaler en prosess der tradisjonelle enhetsstater blir mindre enhetlig ved at statene delegerer makt til regionnivået i staten (Aarebrot og Evjen 2014:222). Med bakgrunn i disse prosessene, ønsker jeg å se nærmere på hvordan og hvorfor man har fått et regionalt selvstyre i regionene; Catalonia, Flandern og Skottland. Regionene vil altså fungere som enheter i denne studien, og disse vil studeres opp mot statenes territorielle struktur.

I første omgang ønsker jeg å se nærmere på hvilke krav som er artikulert fra disse regionene, og hva som har vært bakgrunnen for kravene. Dette kan være såkalte autonomikrav knyttet til selvbestemmelsesrett over territorier, eller særordninger i forhold til nasjonal representasjon. Det vil også være interessant å se om disse kravene har hatt innflytelse på den overordnede territorielle strukturen hos de respektive statene (Spania, Belgia og Storbritannia). Disse statene har alle gått gjennom devolusjonsprosesser og endret sin konstitusjonelle statsstruktur som følge av prosessen. Avslutningsvis ønsker jeg å vurdere stabiliteten i de nevnte statene, eller grunnlaget for den territorielle organiseringen. Her vil jeg blant annet diskutere om eventuelle hybridformer for statsstruktur, øker sjansene for løsrivelse eller ikke.

Jeg har valgt følgende problemstilling:

- 1. Hva har vært bakgrunnen for kravene om regionalt selvstyre i regionene Catalonia, Flandern og Skottland?*
- 2. Hvordan gjenspeiles disse kravene i den territorielle organiseringen av statene?*
- 3. I hvilken grad kan den nåværende strukturen i statene oppfattes som et stabilt system?*

1.3 Muligheter og begrensninger ved studien

Problemstillingen innehar tre forskningsspørsmål som hver for seg er forskbare. I tillegg kan man se en sammenheng mellom bakgrunnen for krav og hvordan kravene gjenspeiles i den territorielle organiseringen. Det siste spørsmålet som omhandler stabilitet, retter seg inn mot dagens forhold, og forstås som mer supplerende i den sammenheng. Det er likevel slik at det nåværende systemets stabilitet også er påvirket av regionene som kan anses som sentrale aktører innenfor staten. Selv om problemstillingen implisitt søker etter sammenheng mellom regional påvirkning og statsstruktur, inviterer den også til å se de aktuelle forholdene fra statens perspektiv. I slike spørsmål vil det hele tiden være snakk om vekselvirkninger, hvor statens- og regionens målsetninger møter hverandre. Resultatet vil ofte være institusjonelle kompromisser som både stat og region må leve videre med. Det vil derfor være interessant å se nærmere på om disse løsningene fremstår som bærekraftige og levedyktige i dag, og i nær framtid.

Problemstillingen er omfattende i sin egenart, og søker etter svar på flere forskningsspørsmål. Det er en sammenheng mellom de tre spørsmålene, men her virker også andre kausale sammenhenger inn. Man kan derfor ikke ta for gitt at det ene fører til det andre. På den måten kunne man isolert spørsmålene hver for seg, og gjort en grundigere deskriptiv analyse av kun ett spørsmål. En kunne også valgt å fokusere på én enkelt region, og dermed undersøke spørsmålene grundigere. Jeg har likevel valgt å fokusere på sammenhengen mellom krav, selvråderett og statlig stabilitet i flere regioner og stater. Dette fordi denne avgrensningen inviterer til å se et større bilde av den politiske situasjonen og variasjon mellom ulike regioner. I tillegg gis det mulighet til å undersøke ulike stats- og nasjonsbyggingsprosesser i flere europeiske stater.

Hensikten med oppgaven er ikke å gå for dypt inn i de aktuelle kravene, men heller se etter overordnede forhold og sammenhenger fra stats- og nasjonsbyggingsprosessene og devolusjonsprosessene som har funnet sted. I seg selv er dette en krevende prosess, særlig med tanke på oppgavens krav til ordbegrensninger og form. Avhandlingen vil derfor kun lede til enkelte sammenhenger og konklusjoner. På bakgrunn av teori- og metodeutvalg er det også begrensninger knyttet til funn og sammenhenger. Utvalget av teori og metode vil jeg komme

nærmere tilbake til i senere kapitler. Når alt dette er sagt, vil kanskje oppgaven lede til økt forståelse i noen aktuelle historisk-kulturelle regioner i dagens Europa.

1.4 Oppgavens struktur

I kapittel 2 (bakgrunn), vil jeg først redegjøre for noen sentrale begreper i oppgaven, og forklare ulike statsstrukturer samt utdype valget av regioner. I kapittel 3 (teorikapitlet), vil jeg redegjøre for den utvalgte teorien, og gjennomgå det teoretiske rammeverket for oppgaven. I denne oppgaven har jeg valgt aktørvalgteorier knyttet til stats- og nasjonsbyggingsprosesser, i tillegg til teorier som omhandler regionalisme. I kapittel 4 (metodekapitlet), vil jeg begrunne og redegjøre for metodene som er brukt i denne oppgaven. Den hovedsakelige metoden som jeg har valgt å bruke i dette forskningsprosjektet er dokumentanalyse. Jeg vil også bruke noen få intervjuer som supplement til dokumentanalysen. I kapittel 5 (empiri) vil jeg redegjøre for den historiske konteksten som ligger bak selvstyrekravene til regionene. Her vil også ressursene til regionene kategoriseres etter det teoretiske rammeverket. Etterfulgt av empirikapitlet kommer kapittel 6 (analyse). Her vil funnene fra empiridelen analyseres opp mot teoriene som er presentert i teorikapitlet. Kapitlet vil være strukturert etter de ulike forskningsspørsmålene som samlet utgjør problemstillingen. I avslutningskapitlet vil jeg komme med oppgavens konklusjon samt skrive noen avsluttende betraktninger til videre forskning på området.

2.0 Bakgrunn

2.1 Noen sentrale begreper

2.1.1 Stat og nasjon

Begrepene stat og nasjon brukes ofte om hverandre³, derfor er det innledningsvis ønskelig med en avklaring av disse begrepene. En stat har et definert avgrenset territorium som er internasjonalt anerkjent, en fast befolkning og egne myndighetsorganer. Statsbyggingsprosessen omtaler i så måte en prosess henimot suverene stater med hvert sitt avgrensede geografiske område, hvor sentralmakten har monopol på legitim maktbruk i dette territoriet (Østerud 2007:265). I praksis mangler mange stater en slik legitimitet fra store grupper i befolkningen. Dette fordi det som nevnt eksisterer statsløse nasjoner innenfor statenes territorium. Disse nasjonene er ikke ”statsløse” rent formelt siden de eksisterer i en eller flere stater, men nasjonens innbyggere kan oppleve å ikke identifisere seg med staten de er borgere av. En nasjon betegner en befolkningsgruppe som deler visse kjennetegn som kommer til uttrykk i språk, tradisjoner, livsform og historie (Østerud 2007:179). I sammenheng med dette kulturfelleskapet kommer også et ønske om selvstyre eller medbestemmelsesrett. Dette fordi en nasjon vanligvis er tilknyttet et bestemt territorium, og har meninger om egne forhold i den pluralistiske samfunnsdebatten.

2.1.2 Regioner

En region er et vidt begrep som kan forstås på ulike måter. Det eksisterer riktignok en utbredt enighet om at en region er knyttet til et avgrenset geografisk område, men det geografiske området kan videre ha forskjellige betydninger. Det kan for eksempel være tale om funksjonelle samhandlingsregioner av økonomisk og sosiokulturell art, eller separate politisk-administrative regioner med delegert statsmakt. Begrepet kan ytterligere kompliseres ved at det skapes en ny funksjonell region når flere politisk-administrative regioner inngår et interregionalt samarbeid (Veggeland 2000:55). Regioner kan i tillegg etableres på et

³ Den rettslige betydningen av ordet nasjon har ofte blitt brukt om mennesker som deler statsborgerskap, og uttrykket ”*De forente nasjoner*”(FN) er et eksempel på hvordan nasjoner blir brukt som en betegnelse på stater.

geografisk område som krysser statsgrenser, og funksjonelle regioner kan utvikle seg til å bli transnasjonale ved at de ikke lenger er avgrenset av de nasjonale grensene⁴ (Veggeland 2000).

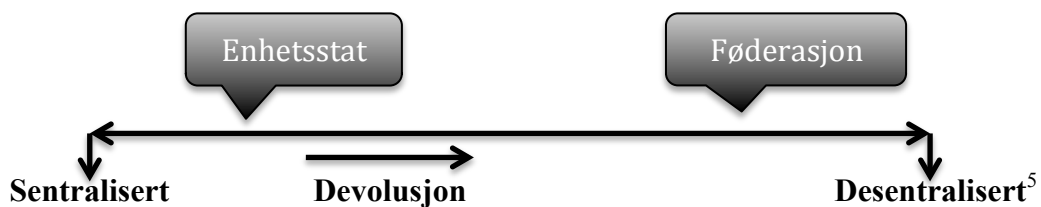
Tradisjonelt har regionene i en stat ofte tjent statenes formål. De har blitt etablert med utgangspunkt i nærhet mellom beslutningstakere og folk. Man har også som regel studert regionene som iverksettere av statlig politikk. I nyere tid har derimot flere tidligere administrative regioner også blitt politiske regioner (Veggeland 2000:62). Denne utviklingen har særlig foregått i føderale eller semiføderale stater som Tyskland, Belgia og Spania. Regionene har fått egne parlament, og deres beslutningskompetanse har blitt reell og avgrenset fra staten. Regionenes påvirkning opp mot statene har som en konsekvens av denne utviklingen blitt styrket. Vi snakker i dag om politisk-administrative regioner med ulik grad av autonomi som både nyter direkte innflytelse i EUs organer og innad i nasjonalstatene.

2.2 Territoriell organisering: Statsstrukturer

Statene i dagens Europa er territorielt organisert på ulike måter. Hovedskillet går mellom enhetsstater og føderalstater, men herunder finnes flere varianter. Magone (2011:311) opererer med inndelingen sentraliserte enhetsstater, desentraliserte enhetsstater, regionaliserte enhetsstater og føderalstater. Bakgrunnen for disse ulike statsstrukturene skyldes ulike statsbyggingsprosesser. I følge Aarebrot og Evjen (2014) avhenger dette av hvorvidt sentrum lykkes med sin inkorporering av periferien. I den ideelle statsbyggingsprosessen er det nemlig et sammenhengende territorium som blir samlet og standardisert fra et sentrum. På den måten kan man betrakte den sentraliserte enhetsstaten som den mest vellykkede statsbyggingsprosessen sett fra sentrums ståsted. Dersom sentrums inkorporerings- og standardiseringsprosess blir møtt med motstand fra periferien, og denne motstanden fører frem, vil dette føre til en form for konstitusjonelt kompromiss (Aarebrot og Evjen 2014:221). Et slik kompromiss kan for eksempel være en føderasjon. I mitt prosjekt har jeg valgt både en føderalstat (Belgia) og to regionaliserte enhetsstater (Storbritannia og Spania). Tidligere har alle statene vært enhetsstater, men disse har hatt forskjellige devolusjonsprosesser. En devolusjonsprosess innebærer ikke nødvendigvis konstitusjonell deling av makt, slik føderalisme impliserer, men en devolusjonsprosess kan føre til opprettelsen av en føderasjon.

⁴ Den euro-arktiske Barentsregionen omfatter 13 administrative enheter i statene Sverige, Norge, Russland og Finland. Innføringen av det frie markedet i EU har medført at funksjonelle regioner i større grad opptrer i et ”grenseløst Europa”.

En devolusjon er simpelthen et forsøk på å ivareta to motstridende prinsipper - selvstyre og parlamentarisk suverenitet (Fitjar 2014). Det bygger på prinsippet om subsidiaritet som innebærer at beslutninger skal tas nært de berørte parter, samtidig som den overordnede makten beholdes sentralt. Det er særlig disse devolusjonsprosessene som jeg ønsker å undersøke i mitt prosjekt.

2.3 Valg av enheter: Regioner

Når jeg skulle velge enheter for denne studien, ble det klart at regioner ville være mest formålstjenlige for oppgaven. Dette fordi problemstillingen orienterer seg inn mot både krav og påvirkning fra regioner. I valget av regioner ble det gjort avveininger med tanke på økonomiske, politiske og kulturelle forhold. Jeg har valgt regioner i stater hvor det har foregått en devolusjonsprosess. Dette for å se om regionenes krav har hatt betydning i denne prosessen. Etersom regioner naturlig har dobbel tilhørighet, var det også interessant å velge regioner som fremstår som potensielle utbrytterregioner. Dette fordi det både øker spenningen mellom sentrum og periferi, og fordi disse vil kreve større motytelser fra sentrum. Jeg har også valgt økonomisk-produktive regioner, fordi dette øker sjansene for at regionene kan stå alene ved en eventuell utmelding fra staten (Aarebrot og Evjen 2014:195).

Catalonia

Spania har lenge vært preget av regionale spenninger og territorielle motsetninger mellom de ulike regionene. Dette er noe av grunnen til at det største politiske stridsspørsmålet knytter seg til organiseringen av statsstrukturen (Heidar mf. 2013:290). En av regionene som har fremmet flest krav om selvstyrerettigheter er Catalonia, som i 2013 også fremmet krav om en folkeavstemning omkring uavhengighetsspørsmålet. Catalonia er en av fire historiske

⁵ Figur 1: Konstitusjonell territorialitet fra sentrum til periferi (Aarebrot og Evjen 2014:222).

regioner, sammen med Baskerland, Galicia og Andalucia som har forhandlet seg fram til en særstilling i det spanske politiske systemet (Heidar mf. 2013:303). På grunn av Spanias kulturelle og politiske historie preget av store regionale motsetninger, ble det i 1978 etablert en asymmetrisk regionalisert enhetsstat. Catalonia forhandlet seg frem til ekstra autonomi i denne prosessen, og begrunnelsen for dette lå i deres etniske, kulturelle og språklige identitetsmerker og særegenheter. I tillegg har Catalonia vært en stor drivkraft i den spanske økonomi siden 1950-tallet. De økonomiske konfliktene med sentralregjeringen etter finanskrisen i 2008 kulminerte i skjerpene krav fra regionen om økt autonomi (Heidar mf. 2013:293). I oktober 2017 organiserte det katalanske parlamentet en grunnlovsstridig folkeavstemning om katalansk uavhengighet fra Spania. Resultatet av folkeavstemningen ble et rungende ja for katalansk uavhengighet, hvor 90 prosent av velgerne hadde stemt for en uavhengig stat. Til tross for at et klart flertall stemte for katalansk uavhengighet, kan folkeavstemningen sies å være misvisende. Det var kun 4 av 10 som avga sin stemme under folkeavstemningen (VG 2017). Etterspillet rundt folkeavstemningen skulle videre få store konsekvenser for Catalonia. Det katalanske parlamentet erklærte Catalonia som en selvstendig republikk den 27. oktober 2017, og Spanias regjering fikk fullmakt av senatet til å iverksette paragraf 155 i grunnloven, som opphevet selvstyret for regionen (Klassekampen 2017). Siden har daværende regionpresident Carles Puigdemont oppholdt seg i eksil i utlandet, mens flere sentrale katalanske politikere har blitt arrestert og siktet for oppvigleri. I dag er autonomien til Catalonia opprettet. Representantene for et nytt regionalt parlament er valgt, og en ny regionpresident ble tatt i ed den 2. juni 2018. Fortsatt er partiene for uavhengighet i flertall, men det største enkeltpartiet *Ciutadans* er imot en løsrivelse fra Spania. (Aftenposten 2018)

Flandern

Flandern utgjør den nordligste delen av føderalstaten Belgia, og språket flamsk(nederlandsk dialekt) utgjør den andre store språkgruppen i landet. Flandern har opparbeidet seg utstrakt selvstyre som følge av at Belgia formelt sett ble en føderalstat i 1993, etter en rekke føderaliserende grunnlovsreformer. Administrativt er Flandern i dag både en region og et språksamfunn, men fullmaktene er i dag samlet hos det flamske parlamentet. Belgisk politikk preges på alle plan av motsetningen mellom landets to språkgrupper - de flamsktalende i nord og de franskspråklige i det vallonske område i sør (Heidar mf. 2013:181). Ordningen med inndeling i språksamfunn og regioner er derfor unik i så måte. Flandern er i dag også en

økonomisk produktiv region, men slik har det ikke alltid vært. Lenge var regionen ruralt dominert, men etter 1950-tallet, tiltrakk regionen seg moderne industri og ble siden den dominerende og rikeste delen av Belgia (Bale 2008:45). I dag har de økonomiske forskjellene økt ytterligere. Mens Vallonias BNP pr. innbygger bare er 88 prosent av EU-gjennomsnittet, er Belgias flamsktalende halvdel 120 prosent, sammenlignet med EUs gjennomsnitt (Aftenposten 2017). Kulturelt har det vært det store stridsspørsmålet dreiet seg om språk. Selv om Flandern utgjør majoriteten av innbyggere i Belgia er det flest fransktalende i landet. Den statsdannende eliten i Brussel har historisk sett identifisert seg med den fransktalende delen, Vallonia. Dette kan ha sammenheng med at den første industrialiseringen skjedde i dette området (Bale 2008:45). Knut Heidar (2013) trekker også frem kongefamilien som et omstridt symbol på Belgias enhet. Det skyldes at mange flamlendere mener den har en slagside mot det franske Belgia. Politisk er landet også delt, og både Flandern og Vallonia har ulike partisystemer. Samtidig må de ulike partiene samarbeide for å danne en føderal regjering, noe som har vist seg å være vanskelig ved flere anledninger.

Skottland

Skottland fikk eget parlament i 1999 etter at Storbritannia hadde blitt styrt som en typisk enhetsstat fra 1707. I motsetning til Wales har politisk selvstyre stått i fokus i Skottland. Skottland rakk å bli en moderne stat allerede før innlemmelsen i 1707, gjennom å utvikle et eget lovverk (Aarebrot og Evjen 2014:224). Selv med eget parlament, har ikke skottene slått seg til ro. Det har siden resultert i folkeavstemning om løsrivelse, som endte med ”nei” i 2014. Ifølge Bale (2008:42) økte nasjonalfølelsen i Skottland dramatisk på 80-tallet, etter store nedskjæringer i tungindustrien som følge av de konservatives politikk i perioden. Senere har det også blitt hevdet at Skottland sine fiskeriressurser og oljeforekomster er store nok til at de kan klare seg som en uavhengig stat innen EU. Storbritannia sin folkeavstemning om utmeldelse fra EU (*brexit*) i 2016 førte derfor igjen til uroligheter i Skottland. Urolighetene har særlig vært knyttet til hvilken avtale britene vil få med EU etter utmeldelsen. Skottland har derfor sett til alternative avtaler som sikrer tilgang til det europeiske markedet. Flere målinger, etter brexit-seieren, har også vist at skottene i langt større grad støtter løsrivelse fra Storbritannia. I 2017 gjorde Skottlands førsteminister Nicola Sturgeon det klart at Skottland vil be om en ny folkeavstemning. Parallelt har derimot lysten på en ny folkeavstemning hos befolkningen svekket seg kraftig, og nå viser de fleste målingene et solid flertall imot løsrivelse (Aftenposten 2017).

3.0 Teori

3.1 Teoretiske perspektiver og modeller

Til daglig iakttar vi og vurderer den internasjonale arenaen uten å bruke teoretiske perspektiver. Det er først når vi ønsker å analysere og forstå det vi observerer at vi trenger teorier. Et hvert vitenskapelig arbeid krever analyseredskaper for at vi skal forstå fenomenet vi studerer, og hvilke teorier vi velger vil være avgjørende for hva vi potensielt kan undersøke vitenskapelig. Teorier innenfor samfunnsvitenskapene er komplekse, mangetydig og innebefatter alt fra politiske ideer, ideologier og analyser. I tillegg inkluderer også begrepet teoriutvikling, og på den måten er teoriene i seg selv under en kontinuerlig utvikling (Østerud 2007). Denne masteroppgaven har en empirisk forankret problemstilling og søker derfor å forklare flere bestemte fenomener. Av den grunn er det avgjørende å finne teorier og modeller som kan belyse og forklare de fenomener som innebefattes av problemstillingen.

En modell er en forenklet beskrivelse av et fenomen, laget med tanke på å fremheve visse egenskaper ved et fenomen (Hovi og Malnes 2001). Med modeller søker man å fremheve et fåtall av egenskaper, og på den måten gi en mer spisset fremstilling av det aktuelle fenomenet. Problemet eller utfordringen ved å bruke modeller er at de kun gir en forenklet fremstilling av virkeligheten, og på den måten kan de være mangelfulle alene. Teorier derimot uttrykker et resonnement som tar utgangspunkt i en eller flere modeller (Hovi og Malnes 2001:339). Teorier er også bygd opp rundt sentrale begreper i den sammenheng de opptrer i. Ved å ta utgangspunkt i flere modeller, forklarer også teoriene flere aspekter og relasjoner mellom begrepene.

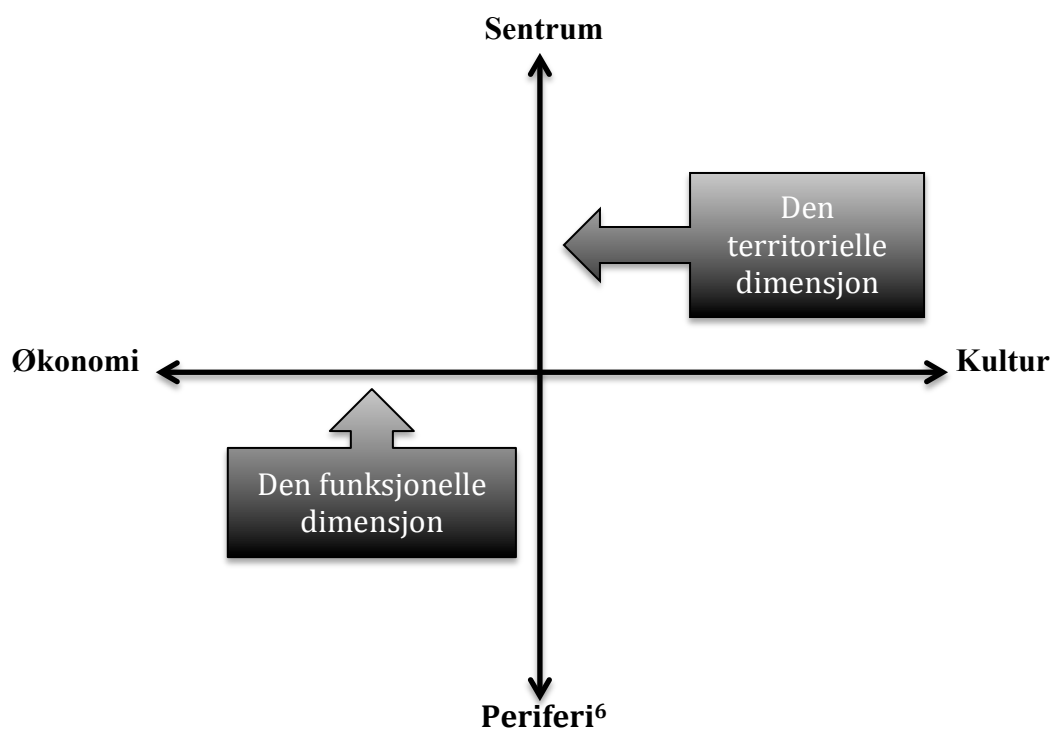
I arbeidet med å belyse problemstillingen, vil jeg benytte meg av flere teorier ettersom jeg søker svar på flere forskningsspørsmål. For å belyse aspekter som knytter seg til forholdet mellom statsstrukturen og regionale krav, har jeg valgt teorier som omhandler stat- og nasjonsbygging samt regionalisering. Teoriene inkluderer både et stats- og regionsperspektiv samt aktørvalgbegeper som kan være med på å belyse den nåværende strukturen og stabiliteten i de statene som studeres. I det følgende vil jeg fremstille en modell og to teorier som vil bli brukt som analyseredskaper i denne avhandlingen. Den første modellen som vil bli presentert er Stein Rokkans grunnmodell for analyse av politiske systemer: Sentrum-periferi-

modellen. Deretter vurderes ulike strategivalg for sentrum og periferi med blant annet begrepene til Albert O. Hirschmans om exit, voice og loyalty. Til slutt vil jeg redegjøre for teoriene om tradisjonell regionalisme og nyregionalisme.

3.2 Sentrum-periferi-modellen

Sentrum-periferi-modellen har blitt brukt innenfor forskjellige samfunnsvitenskapelige retninger og har ulike bruksområder. Modellen impliserer at relasjonsnivået mellom sentrum og periferi på et nivå, kan være innbakt i andre relasjoner på et annet nivå (Østerud 2007). I tillegg til å være brukt i analyser innad i stater, kan derfor modellen også benyttes på andre analysenivåer som for eksempel verdenssamfunnet. Modellen kan sies å ha stor forklaringskraft av den grunn, men forståelsen av sentrum og periferi samt relasjonene mellom disse er vidt forskjellige. Det som kan sies å være en fellesnevner for modellen er at den tar utgangspunkt i fire dimensjoner- geografi, økonomi, kultur og politikk.

Modellen som vil bli presentert her bygger på arbeidet som er gjort av den norske sosiologen og statsviteren Stein Rokkan. Stein Rokkans teorier om den europeiske politiske utviklingen ble til gjennom studier gjort over et kvart århundre, og den inkluderer både historiske perspektiver og systematiske politiske analyser. Stein Rokkan interesserte seg særlig for nasjonsbyggingsprosessene i Europa og etableringen av de nasjonale partisystemene. I tillegg var han særlig interessert i statsbyggingsprosesser og skillelinjen mellom sentrum og periferi (Magone 2011). I politiske analyser av statsbyggingsprosesser bør man i følge Rokkan først studere sentrum, og grunnlaget for sentrums eksistens. Sentrum viser til stedet hvor de viktigste beslutningsprosessene finner sted, og hvor de dominerende aktørene innenfor systemet befinner seg. Det er altså en forutsetning at makt i utgangspunktet er sterkest konsentrert i sentrum. Videre må man studere periferien, og befolkningen som på en eller annen måte blir påvirket av sentrum sine avgjørelser. Til slutt må man analysere de transaksjonene som har funnet sted mellom sentrum og periferi (Flora, Kuhnle and Urwin 1999:108). Grunnmodellen som Rokkan etablerte blir sett på som selve grunnmodellen for analyser av territorialitet og funksjonalitet innenfor en stat. Det er særlig disse to grunn dimensjonene som trenger en nærmere forklaring.

Den territorielle dimensjonen går fra sentrum til periferi, og representerer midtpunktet og utkanten av staten. I overført betydning kan sentrum vise til enten en hovedstad eller det som oppfattes som maktsentrum, mens periferi refererer til de omkringliggende områdene som kontrolleres av sentrum. I Norge vil for eksempel Oslo og det sentrale Østlandet fortone seg som sentrum, mens Nord-Norge og Vestlandet vil representere periferien. I en europeisk kontekst vil derimot Oslo være periferien, mens sentrum vil være Brussel. På den måten er altså dimensjonen et geografisk konsept (Aarebrot og Evjen 2014). I tillegg til å være et rent geografisk konsept, skiller Rokkan mellom ulike typer sentrum og periferi. De tre hovedtypene av sentrum er militært/administrative, økonomiske og kulturelle (Rokkan 1987). Det militært/administrative sentrum kjennetegnes som erobringssenteret under statsbyggingsprosessen, og stedet hvor beslutningstaking finner sted. Det økonomiske sentrum er gjerne knyttet til handels- eller nettverksbyer som i en prehistorisk fase har vokst seg store som følge av handel. Det kulturelle sentrum viser til stedet hvor kulturelle institusjoner er lokalisert, som universitet, opera og bispedømmer. De ulike typene sentrum viser til maktoverlegenhet på ulike områder. Dersom konsentrasjonen av de omtalte sentrums karakteristikkene er lokalisert på samme geografiske område, får vi et *monocefalt* system eller en ”enhodet stat”. Dersom staten består av flere nettverksbyer som ivaretar ulike sentrumsfunksjoner, har vi et *policefalt* system eller en ”flerhodet stat” (Flora, Kuhnle and

⁶ Figur 2: Rokkans grunnmodell (Aarebrot og Evjen 2014:28)

Urwin 1999:111). De ulike typene av periferi kan karakteriseres på samme måte ut i fra sin underdanighet til sentrum. Periferien representerer som regel et erobret område, og er enten økonomisk, kulturelt eller politisk underlegen sitt respektive sentrum⁷. (Flora, Kuhnle and Urwin 1999)

Den funksjonelle dimensjonen forklarer formålet med politikken, og den er med på å understøtte forutsetningene for den politikken som blir ført. Langs denne dimensjonen utvikles og vedlikeholdes det territorielle systemet; her må det være en form for beskyttelse av statens grenser (militærmakt), et sett av felles kulturelle referanserammer, en minimumsstandard for hva som er akseptabel atferd innad i staten (lover), og økonomiske transaksjoner mellom involverte parter i staten (Flora, Kuhnle and Urwin 1999:124). Rokkan lanserer her to grunnbegreper som er avgjørende for å forstå den funksjonelle dimensjonen. På aksene kan vi se kultur og økonomi som hvert sitt ytterpunkt. Poenget med disse begrepene er først og fremst å avklare hva slags type transaksjon det er snakk om. Dersom transaksjonen mellom de involverte partene er *immateriell*, knyttes transaksjonen til kultur-begrepet. Hvis transaksjonen er av en *materiell* art, knyttes denne til økonomi-begrepet. På den måten må både kultur og økonomi forstås på en annen måte enn de fagområdene vi gjerne forbinder disse begrepene med (Aarebrot og Evjen 2014:29). De materielle ressursene kan bestå av toll, subsidier og eksport av varer og tjenester, mens de immaterielle ressursene består av normer, symboler og ideologier (Flora, Kuhnle and Urwin 1999:116). I tillegg til kultur- og økonomibegrepet, etableres også et tredje begrep, *makt*, som inngår i de interesseløse transaksjonene. Makten er i Rokkan sin modell ikke avhengig av de andre faktorene, men både kultur og økonomi kan påvirkes av makten (Aarebrot og Evjen 2014). Det vil si at makt som ressurs består av lov og tvang, og dette vil innvirke på de øvrige bytteforholdene som skjer i den funksjonelle dimensjonen. På aksene vil makt-begrepet plassere seg som et nøytralt midtpunkt mellom kultur- og økonomibegrepet.

⁷ Unntakene her kan være jevnstore handelsnettbyer som enten har fått sentrumsfunksjoner, eller som konkurrerer om disse funksjonene. (Aarebrot og Evjen 2014)

3.3 Sentrum-periferi som skillelinje

Ut i fra de ulike dimensjonene i grunnmodellen etableres det i følge Rokkan politiske skillelinjer som er felles for en rekke europeiske stater. De ulike konfliktstrukturene som ble konstruert skulle avdekke og forklare framveksten av politiske partier og partisystemer i Europa (Rokkan 1987:221). Det er særlig én slik konfliktstruktur som vil være interessant å trekke fram i den anledning. Rokkan interesserte seg spesielt for sentrum-periferi skillelinjen, og sammen med Derek W. Urwin startet han et arbeid hvor fokuset var spesifikt rettet mot denne skillelinjen (Magone 2011:85). De fant at periferiens relasjon til sentrum varierte ut ifra sentrum sine strategier i legitimerings- og inkorporeringsfasen. Forholdet mellom sentrum og periferi ble en potensiell konfliktlinje, hvor sentrums strategier for innlemmelse av periferi ble møtt med ulik grad av motstand. Interessen var altså knyttet til perifere regioner og deres relasjon til sentrum. Denne skillelinjen var særlig interessant i forhold til andre skillelinjer ettersom maktforholdet mellom sentrum og periferi var asymmetrisk. For det første var periferien avhengig av sentrum i den forstand at ressursmangelen i periferien var med på å opprettholde dette avhengighetsforholdet. For det andre hadde periferien en marginalisert kultur uten tilstrekkelig identitet. Kulturen ble altså enten marginalisert eller fragmentert i nasjonsbyggingsprosessen. For det tredje var økonomien som oftest svakere i periferien, og dermed ble periferien i større grad avhengig av sentrum (Rokkan and Urwin 1983, referert i Magone 2011). Som en følge av dette asymmetriske forholdet mellom sentrum og periferi, ble skillelinjen en potensiell konfliktdimensjon, og i følge Rokkan skapte dette et økt fokus på regionalisme på slutten av 1960- og starten av 70-tallet. Rokkan snakket om en ”stille regional revolusjon” som tok forskjellige former. I den anledningen kan man nevne oppblomstringen av regionale språkvarianter, bruk av massemedia for å få innflytelse mot sentrale myndigheter, og krav om selvbestemmelse. (Magone 2011)

I arbeidet til Rokkan og Urwin karakteriseres periferien ut i fra dens geopolitiske lokasjon (Rokkan and Urwin 1983:28-30). Det gjøres et skille mellom territorier som ligger mellom ulike statsbyggingssentre og de som kun har ett sentrum å forholde seg til. Disse kalles henholdsvis ”buffer-periferier” og ”eksterne periferier”⁸. *Buffer-periferier* er lokalisert mellom to ulike sentrum, og kan dermed skape språklig og kulturell identitet til flere stater. Et

⁸ Oversettelsen er hentet fra Hagtvet (1992:229). I Rokkan sine egne verker brukes begrepene: ”Interface peripheries” og ”external peripheries” (Rokkan and Urwin 1983).

eksempel her kan være Vallonia og Flandern som språklig og kulturelt er influert av ulike sentrum. *Eksterne periferier* ble historisk underlagt av et sentrum, men hadde selv mulighet til å bli et nasjonalt sentrum, grunnet deres økonomiske og kulturelle bevissthet. På den måten kan man omtale disse periferiene som mislykte sentre, som for en tid bar oppe egne statsorganisasjoner, men seinere gikk opp i større territorielle sammenslutninger (Hagtvet 1992:229). Eksempler på slike periferier er Baskerland, Catalonia, Skottland og Bayern. Det som synes å være fellesnevneren for disse kategoriene av periferier, er at de i dag fremstår som den sterkeste motvekten til sentrumsmakten. Det er her man finner den sterkeste regionale nasjonalismen, og periferiene har hatt stor betydning i utformingen av nasjonal politikk. (Magone 2011)

Det er mulig å se den historiske utviklingen av sentrum-periferi-skillelinjen ut ifra fire faser i stat- og nasjonsbyggingsprosessen (Magone 2011:87). Den første fasen handler om den nasjonale elite og dens ambisjon om å skape nasjonal integrasjon. Fasen finner sted fra 1780-1918, og handler om inkorporasjon slik at staten vinner legitimitet. Den andre fasen(1918-45) tar sikte på å nasjonalisere massene i staten. De nordiske landene lyktes i dette, mens flere sør- og mellomeuropeiske stater ble mer sentralisert og autoritære. Den tredje fasen(1945-79) defineres som en konsensusbasert sosialdemokratisk fase, hvor introduksjonen av velferdsstatene leder til nasjonalisering og sentralisering av nasjonalstaten. Periferibevegelser ble i denne fasen sett på som noe negativt og en trussel mot den enhetlige staten. Den fjerde fasen(1979-) preges av svekket nasjonal suverenitet som følge av globalisering. Globalisering og en sammenknyttet økonomi skaper i denne perioden etableringen av regimer med delt suverenitet. Regionene blir i perioden også en fleksibel aktør i den internasjonale politiske økonomien, og den økte europeisk integrasjon svekker den nasjonale suvereniteten ytterligere. (Magone 2011)

3.4 Strategivalg og målsetninger for sentrum og periferi

Med utgangspunkt i Rokkan sin grunnmodell og konfliktdimensjonen mellom sentrum-periferi, vil det være interessant å se videre på ulike strategivalg for aktørene som representerer sentrum og periferi. Som tidligere nevnt varierer forholdet mellom sentrum og

periferi, og både sentrum og periferi kan ha ulike funksjoner. I så måte vil både sentrum og periferiens status være avgjørende når ulike strategivalg skal vurderes. Strategivalgene vil her presenteres som et kontinuum fra den tidlige statsbyggingsprosessen til forholdet mellom sentrum og periferi etter opprettelsen av staten. Den første- og andre fasen som Rokkan nevner i den historiske utviklingen av sentrum-periferi-relasjoner kan knyttes til stats- og nasjonsbyggingsprosesser. Her vil sentrums målsetninger og strategier handle om politisk, økonomisk og kulturell kontroll over periferien. Periferiens strategier må derfor vurderes som motsvar på disse målsetningene. I de senere historiske fasene er det imidlertid periferiens krav og strategier som preger konfliktbildet, og sentrum vil måtte respondere på denne periferimobiliseringen. (Rokkan and Urwin 1983)

Fra sentrum sitt perspektiv vil behovet for strategier melde seg når man har erobret og innlemmet et territorium. I første omgang vil det være avgjørende for sentrum å sikre seg kontroll over periferien. For å lykkes med denne inkorporeringsprosessen må sentrum etablere en sentralgitt lovgivning hvor staten er den eneste legitime utøveren av voldsmonopolet. Videre vil sentrum ønske en kontroll over økonomien i periferien. Rokkan omtaler denne prosessen som sentrums *økonomiske penetrasjon* av periferien (Aarebrot og Evjen 2014:198). Av strategier i disse prosessene vektlegges innføringen av det statlige skattemonopolet⁹. I tillegg til å innføre sentrum sitt skattesystem, vil det være avgjørende å integrere periferien i det økonomiske systemet. Her blir det trukket fram infrastrukturiltak som veier, jernbane og kanaler, for å knytte periferiens økonomi til sentrum og dermed skaffe staten inntekter. Dersom man lykkes med inkorporering og økonomisk penetrasjon vil man være i stand til å nasjonalisere massene i fase to. Et av sentrum sine mål i nasjonsbyggingsprosessen vil være innføringen av et kulturelt monopol (Aarebrot og Evjen 2014). Med det menes det å legge grunnlaget for en felles nasjonal kultur og redusere regionale og lokale kulturer. Strategiene fra sentrum vil her være å motarbeide eller forby tradisjoner i periferien, og selv oppvurdere de nasjonale og kulturelle institusjonene. Denne standardiseringsprosessen kan knyttes til nasjonalstatsideen med enhetlige verdier og en tilhørende fellesskapsfølelse.

Periferien vil i varierende grad være i stand til å motsette seg sentrums strategier, men det vil alltid komme en reaksjon ettersom periferien ønsker å verne om sin spesielle identitet (Flora, Kuhnle and Urwin 1999:117). Som en reaksjon på territoriell inkorporering kan periferien

⁹ Begrepene om statens volds- og skattemonopol bygger på ideene til Max Weber (1919) og Joseph Schumpeter (1918).

komme med deltakelseskrav. Disse deltakelseskravene blir på den måten en motytelse mot å la seg integrere med sentrum. Dersom periferien nektes representasjon, kan staten i ytterste konsekvens miste sin territorielle integritet (Aarebrot og Evjen 2014:205). I mange stater har slike representasjonskrav resultert i ordninger som allmenn stemmerett, og senere dannelsen av partier som representerer hele eller deler av periferiens befolkning. Som en reaksjon på det sentraliserte skattemonopolet og den økonomiske penetrasjonen, vil periferien kunne komme med et redistribusjonskrav, hvor periferien får tilbakeført deler av statsinntektene. For å unngå separatistiske tendenser i periferien, blir sentrum nødt til å innføre distriktspolitiske tiltak i disse tilfellene. Kravene om redistribusjon vil være sterkere i de økonomisk produktive distriktene, men også rurale områder vil kunne kreve subsidier eller andre beskyttelsestiltak. Periferiens spesielle identitet vil kunne trues av standardiseringsprosessene til sentrum. Det er som oftest standardiseringen av kulturuttrykk som møter sterkest motstand fra periferien, og strategien for periferien vil være å fremtvinge kompromissløsninger med sentrum. I praksis vil dette innebære en anerkjennelse for egne tradisjoner. Periferiens motstand mot inkorporering, økonomisk penetrasjon og standardisering vil innvirke på om sentrum lykkes med statsbyggingsprosessen. I følge Rokkan var det særlig tre forhold som ville være avgjørende for utfallet av stats- og nasjonsbyggingen i Europa: Det statsbyggende kjerneområdets styrke, bynettverkets styrke og motstanden mot kulturell standardisering (Kommisrud, referert i Hagtvet 1992:229). Hvis motkreftene er sterke nok, kan det føre til institusjonelle kompromisser som føderalisme eller andre former for devolusjon. I slike tilfeller kan man hevde at sentrum ikke har lyktes fullt og helt med statsbyggingsprosessen. (Aarebrot og Evjen 2014)

I Rokkan sin analyse av periferiens strategier benyttes også aktørvalgteoriene til Albert O. Hirschman om *exit, voice and loyalty* (Hirschman 1970). Teorien tar utgangspunkt i responsstrategier på negative forandringer innenfor økonomi, organisasjoner og stater. Rokkan var selv begeistret for teoriene til Hirschman og integrerte begrepene i sin egen forskning (Rokkan 1987). Når aktørene i periferien blir utsatt for press fra den statsbyggende elite kan periferien møte disse utfordringene på tre måter. Med "*exit*" velger periferien å forlate staten, altså en tilbaketrekking. Denne utmeldelsesstrategien vil særlig være aktuell dersom transaksjonene mellom sentrum og periferien er økonomisk; En økonomisk sterk periferi vil ha styrke nok til å stå på egne bein, og vil være mer tilbøyelig til å velge exit ut i fra et kostnad-nytte forhold. Dette støtter også opp under en av hovedkonklusjonene til Rokkan og Urwin (1983), som la til grunn at velstående regioner ville ha et sterkere exit-

grunnlag. Det vil for eksempel være kostbart å etablere institusjoner som kreves i en ny stat. Med begrepet *"voice"* velger periferien en strategi innenfor politikkenes naturlige kjerneområde, nemlig å protestere eller kreve motytelser innenfor institusjonelle rammer. Rokkan omtaler *"voice"* som en naturlig strategi i periferimobiliserende tiltak mot kulturell standardisering. Det siste valget til periferien, *"loyalty"*, går ut på å akseptere statens krav uten større protester (Rokkan 1987:33). På den måten forblir man lojal til sentrum og dens avgjørelser. Dette valget kan synes å være den beste strategien dersom periferien er avhengig av overføringer eller beskyttelse fra sentralmakten. Det er særlig sterke periferier med økonomiske eller kulturelle ressurser som vil mobilisere mottiltak mot det etablerte sentrum, og slik sett fremstår exit- og voicestrategier som mest interessante i denne sammenhengen.

De senere historiske fasene på 60- og 70-tallet kan ses på som en renessanse for den perifere identitetens egenart, og periferimobiliseringen økte i industrialiserte vest-europeiske stater i denne perioden (Rokkan and Urwin 1983). Den økte mobiliseringen skyldes både moderniseringskreftene i samtiden og latente konflikter fra fortidens statsbyggingsprosjekt. De regionale bevegelsene ønsket sterkere politisk medbestemmelse, og oppblomstringen av regionale partier sørget for at periferien fikk politiske ressurser i sin interessekamp. Denne politiseringen av periferien handler, i følge Rokkan og Urwin (1983), både om forhold knyttet til identitet og hvilke ressurser(territorielt, økonomisk, kulturelt) som periferien innehar. Dersom periferien har en viktig geopolitisk posisjon eller tidligere uavhengighet fra staten, vil dette være en territoriell ressurs. Videre vil religion og språk være en viktig kulturell ressurs som kan brukes i forhandlinger med sentrum. Økonomiske ressurser på sin side vil kunne gjøre periferien levedyktig som igjen vil sannsynliggjøre krav om uavhengighet. Disse ressursene vil ikke nødvendigvis føre til periferimobilisering, men vil kunne øke potensialet for dette, og dermed kan de karakteriseres som katalysatorer. Ressursene kan derfor betraktes som nødvendige, men ikke tilstrekkelige alene. En territoriell mobilisering må i tillegg bygges på en felles kulturell identitet (Rokkan og Urwin 1983:140).

Periferiens strategier for å nå bestemte mål vil variere avhengig av statsstruktur og sentrums respons på mobiliseringen. I tillegg vil periferienes målsetninger også variere ut ifra ressurser og ønsker, og disse kan endres over tid. Rokkan og Urwin (1983:141) tar for seg ulike målsetninger med tilhørende strategier på en skala fra absolutt uavhengighet til absolutt integrasjon. De ulike målsetningene kan derfor ses på som ledd i devolusjonsprosesser. I de tilfeller hvor vi ser en fullstendig integrasjon av en region eller provins, tyder dette på at

periferien ikke har en separat kulturell identitet. Dersom periferien har en slik kulturell identitet ulik sentrum sin identitet, vil denne kunne bli forsvart ved å argumentere for bevaring av kulturelt uttrykk. Vi kan kategorisere dette som en perifer identitetsbygging. I de tilfellene hvor kravene fra periferien blir satt på dagsorden i de sentrale beslutningssystemene, kan vi identifisere en periferiprotest. For at disse kravene skal få gjennomslag, bør det eksistere et parti med sterk velgerstøtte i periferien. I Norge vil for eksempel Senterpartiet (SP) ha en sterk velgermasse i periferien, men denne velgermassen kommer ikke utelukkende fra én enkelt periferi. Fenomenet regionalisme oppstår i de tilfellene hvor et politisk parti fra periferien konkurrerer og oppnår innflytelse i regionale- og lokale valg. Å oppnå regional autonomi krever imidlertid at slike partier også har en sterk velgerstøtte i nasjonale valg. Representasjon i en statlige nasjonalforsamling vil styrke kravene om en autonom status. En autonom status innebærer at regionen får særordninger som for eksempel mer selvstyre, eller at den blir behandlet annerledes enn de øvrige regionene i staten. Det neste skrittet mot full uavhengighet er føderalisme. Føderalisme innebærer en delt suverenitet mellom sentrale og regionale styresmakter. I føderale styresett er denne ordningen konstitusjonelt betinget, og det innebærer at sentrale myndigheter ikke kan trekke tilbake selvstyre fra provinser eller regioner. I føderale styresett er det ofte flere regionale partier som konkurrerer i nasjonale valg. Et løst sammensatt partisystem med allianser mellom de regionale partiene kan tvinge fram konføderalisme (Rokkan og Urwin 1983:141). Ordningen konføderalisme eller statsforbund, innebærer regional autonomi med en sentral autoritet for å regulere interregionale tvister eller problemer. I de tilfellene hvor periferien ønsker fullstendig uavhengighet, eller tilslutning til et naboland, ser man ofte elementer av separatisme eller irredentisme. Separatisme uttrykker et politisk ønske om å bryte ut av sin nåværende statsforbindelse til en ny stat eller innlemmelse av en annen stat. Irredentisme innebærer på den andre siden et politisk ønske om å innlemmes i sitt ”rettmessige moderland”, hvor også den aktuelle staten støtter opp under ”*Irredenta*¹⁰” sitt politiske ønske (Østerud 2007). Politiske bevegelser av denne typen kan enten være voldelige ved for eksempel terrorhandlinger, eller fredelige ved for eksempel forhandlinger på statsnivå.

Sentrum vil i ulik grad respondere på periferiens målsetninger. For sentrum må målsetningene og strategiene hele tiden balanseres mellom hensynet til den territorielle integriteten i staten, og legitimitet hos folket som politiske autoritet (Rokkan og Urwin 1983:166). Disse

¹⁰ *Irredenta* representerer det uforløste området som ønsker seg overført til en ny stat. Den nye staten må også ønske *irredenta* velkommen dersom det er snakk om fenomenet irredentisme.

hensynene kan også oppfattes som et dilemma for sentrum, ettersom å etterkomme et hensyn automatisk vil true det andre hensynet. Perifere krav kan i ytterste forstand true staten som en enhet, og selv om sentrum innfrir enkelte krav, kan dette på sikt eskalere i nye krav (Kymlicka 1995). Som Aarebrot og Evjen (2014) nevner kan en devolusjon av den territorielle strukturen ses på som en mislykket stat- og nasjonsbyggingsprosess. Like fullt kan en slik devolusjon også være nødvendig for å holde staten samlet og med det unngå separatistiske bevegelser. I slike tilfeller harmonerer altså sentrum og periferiens målsetninger, og dette kan ses på som en strategi fra sentrum sin side for å bevare staten som enhet. Strategiene som sentrum velger vil til en hver tid være styrt av hvilke ressurser periferien har. Dersom periferiens ressurser ikke står i stil med de kravene som blir framsatt, kan sentrum velge å ignorere kravene og dermed sørge for å bevare den eksisterende territorielle strukturen. Det er også verdt å nevne at sentrums respons ikke trenger å føre til en devolusjonsprosess. Alternativt kan responsen bestå i å besvare mobiliseringskrav gjennom politisk representasjon, eller økonomisk hjelp ved krav om økt økonomisk redistribusjon. (Rokkan og Urwin 1983:167)

3.5 Regionalisme

Jeg har tidligere nevnt fenomenet regionalisme i forbindelse med strategier for periferien. Regionalisme omtales her som en periferibevegelse for å oppnå større regional autonomi i staten. Vi kan altså forstå regionalisme som en politisk bevegelse, og denne bevegelsen søker å styrke det regionale beslutningsnivået (Johnstad, Klausen, Mønnesland 2003). Ofte finner vi slike politiske bevegelser i stater som er sterkt sentralisert, og bevegelsen kan karakteriseres som en form for periferiprotest. På samme måte som regionalisme kan være en ideologi med mål om å fremtvinge regionalisering, kan også regionalisme som fenomen forstås i en bredere kontekst. Begrepet bør nemlig ses i sammenheng med regionalisering som politisk doktrine, og ønsket om regionaliseringsprosesser kan komme fra ulike hold. Det er derfor en markert forskjell mellom regionalisme og nasjonal separatisme. Mens den nasjonale separatismen bestreber å danne nye selvstendige nasjonalstater, forsøker regionalismen å motvirke både minoritets- og majoritetsnasjonalisme ved å skape rom for begges interesser innenfor et bestemt territorium. (Veggeland 1996:50)

Prinsippet om ”multi-level-governance” er viktig for både sentrum og periferi, og vi kan ved å studere regionalisme kartlegge ulike former for regionalisering. Veggeland (1996:36) gjør et skille mellom ulike regioner ved å studere deres opphav og funksjon. Grovt sett finner han at Europas regioner kan klassifiseres i forskjellige kategorier: (1) administrative regioner, (2) kulturelle/etniske regioner og (3) funksjonelle regioner. De administrative regionene inngår i statshierarkiet gjennom å forvalte statlig politikk, og vi snakker her om desentralisering av beslutningskompetanse. Disse regionene er formelt og reelt underordnet staten. De kulturelle/etniske regionene kjennetegnes ved at borgerne i disse regionene har en opplevelse av felles identitet og historie. Disse regionene har aldri fullstendig underordnet seg sentrums forsøk på kulturell standardisering. Den tredje klassifiseringen er funksjonelle regioner, og disse avgrenses av territorielle samarbeidsformer (Veggeland 1996:39). Det som definerer regionen er den regionaliserte virksomheten som det samarbeides om. Regionen blir på den måten et regime nedfelt på bakgrunn av funksjonelle incentiver. Det bør også presiseres at en enkelt region kan falle inn under flere kategorier samtidig. Det som avgjør hvorvidt en region klassifiseres som det ene eller det andre, er den type regionalisme som har funnet sted. I det følgende vil det presenteres to typer regionalisme: Tradisjonell- og nyregionalisme.

3.5.1 Tradisjonell regionalisme

Den tradisjonelle regionalismen i Europa har røtter som stikker dypere og lengre tilbake i tid enn selve ideen om nasjonalstaten. På 1500-tallet fantes det over 1500 politisk selvstendige territorielle enheter i Europa, og den språklige og kulturelle mangfoldigheten var også betydelig (Veggeland 2000:58). Dette historiske faktumet refereres gjerne til som 1500/1500-problematikken for den europeiske nasjonalstatsbyggingen. Med dette in mente var det ikke overraskende at Europas mange små politiske enheter ble lansert som et småskalaalternativ til nasjonalstaten på 1700-tallet (Veggeland 2000:14-15).

Den tradisjonelle regionalismen bygger på en forestilling om oppkomsten av små oversiktlige politiske regionenheter (Johnstad, Klausen, Mønnesland 2003). Den historiske gjenkomsten av regionenhetene blir forankret ved at man legger vekt på kulturell og etnisk identitet, og disse enhetene representerer en motvekt til den enhetlige nasjonalstaten. På mange måter kan man hevde at den tradisjonelle regionalismens oppblomstring, kom som et resultat av kulturelle standardiseringsprosesser framsatt av nasjonalstatene. Ettersom nasjonalstatene

ikke anerkjente mangfoldet av kulturell, språklig og etnisk variasjon, oppstod behovet for regionalisme. Det faktum at nasjonsbyggingsprosessene, i seg selv, var svært brutale i enkelte stater, var i tillegg en pådriver for regionalisme (Veggeland 2000:43). Innenfor den tradisjonelle regionalismen finnes det også en modifisert form for sivilisasjons- og modernitetskritikk. Man ser på regioner som et vern mot storskalasamfunnet, og en mulighet for demokrati, selvbestemmelse og ekspansjon av det sivile samfunnet (Veggeland 2000:15).

Revitaliseringen av kulturelle identitetsregioner i Europa, kan i stor grad forklares med tradisjonell regionalisme. I tidligere sterkt sentraliserte og heterogene stater som for eksempel Spania, Frankrike og Storbritannia, har man i senere tid gitt utstrakt indre selvstyre til flere provinser/regioner med sterk historisk og kulturell identitet (Johnstad, Klausen, Mønnesland 2003). En begrunnelse for utstrakt indre selvstyre i flere av disse regionene har vært deres etnisk-kulturelle bevissthet. På samme måte som nasjonalstatenes politiske doktriner, har forestillingen om lik etnisk opprinnelse ført til krav om politisk fellesskap og politiske beslutningssystemer. Selvstyret i regionene Catalonia, Korsika, Skottland og Wales kan delvis forklares gjennom tradisjonelle regionalismeprosesser. Den fredelige skilsmissen mellom Tsjekkia og Slovakia i 1992, var også et uttrykk for tradisjonell regionalisme framsatt av begge parter (Johnstad, Klausen, Mønnesland 2003).

3.5.2 Nyregionalisme

Mens man innenfor den tradisjonelle regionalismen kan spore en kritikk av modernitet, tar nyregionalismen utgangspunkt i nettopp modernitet. Den nye regionalismen ser regionen som et instrument i globale politiske- og økonomiske nettverk (Veggeland 2000:15). På den måten er den nye regionalismen drevet fram som en funksjonell utviklingsidé, og den er formet av globaliseringskreftene i samtiden. Selv om vi her ser en markant forskjell mellom den tradisjonelle regionalismen og nyregionalismen, bygger nyregionalismen som politisk doktriner på de eksisterende administrative og etnisk-kulturelle regionene. De tradisjonelle regionene danner utgangspunktet for den funksjonelle regionen, men regionen kan være sammensatt av flere etnisk-kulturelle regioner, også fra ulike stater. De dynamiske grensene i regionen bestemmes ut i fra det økonomiske eller politiske samarbeidsområdet (Johnstad, Klausen, Mønnesland 2003). Samarbeidet kan være knyttet til alt fra næring, arbeidsmarked, kommunikasjon og kompetanse. De funksjonelle regionene kan være nedfelt som regionale

regimer som er utformet for å løse felles problemer eller skape vekst og samhandling gjennom samarbeid. På den måten trenger man ikke følge de opprinnelige administrative grensene, verken regionale eller nasjonale. Det er de funksjonelle hensynene som avgjør regionens handlingsrom og størrelse. (Veggeland 1996)

Nyregionalismen har også gjort seg gjeldene som utviklingsidé innenfor den europeiske unionen (EU). EU framhever de funksjonelle regionene som interessante aktører i integrasjonsprosesser. Dette fordi samhandling mellom stater og regioner representerer kjernen i EUs mange politiske målsetninger (Veggeland 2000). Gjennom subsidiaritetsprinsippet ønsker også EU at politiske beslutninger skal fattes på lavest mulig nivå. EU har derfor vært en initiativtaker for etableringen av funksjonelle regioner i Europa. Michael Keating (1995) peker også på stater som initiativtakere når det kommer til regionalisme. Stater kan også se det som fordelaktig å etablere funksjonelle regioner og regimer for å sikre vekst både innad i regionen, men også for staten som helhet. Et eksempel som viser samsvar mellom målsetningene til europeiske stater og EU, er opprettelsen av de politiske samarbeidsregionene: Barentsregionen, Nordsjøregionen og Østersjøregionen. Disse regionen var både støttet av de involverte statene og EU. (Veggeland 1996)

Et veiskille går mellom politisk-administrative regioner og funksjonelle samhandlingsregioner. De politisk-administrative regionene er etablert for å delegere beslutningsmyndighet fra statsnivå til et lavere nivå. Å delegere statsmakt kan være funksjonelt for statens organisering, og det er her tale om et statsperspektiv på regionalisering. De funksjonelle regionene kan både være opprettet for å sikre samhandling på regionens premisser, eller vokse frem spontant uten at prosessene er styrt ovenfra. Dette avhenger av hvorvidt den funksjonelle regionen er et resultat av en designet prosess eller ikke.

Den nye regionalismen innebærer overføring politisk og økonomisk autonomi til regionene, og dette reiser igjen spørsmålet om en region som følge av dette også tilkjennes suverenitet. Veggeland (2000:24) tar til orde for at vi i en moderne tid med globalisering, overnasjonalitet, stater og regioner, går mot en forhandlet/samforent suverenitet. Gjennom transformasjoner og funksjonell sammenvevning av politiske og økonomiske nettverk, ser vi at både regioner og EU får stadig flere oppgaver delegert fra europeiske stater. Vi ser også at europeiske regioner i større grad direkteforhandler med EU, og at budsjettene til regionalpolitiske formål øker fra EU sin side. Spørsmålet blir om denne utviklingen viser en tendens mot et endret

styrkeforhold mellom stat og subnasjonale myndigheter. Legger man vekt på rolledelingen mellom nivåene kan det se ut som at dette er tilfellet, men statene har fortsatt reell suverenitet i tradisjonell forstand. (Veggeland 2000)

3.6 Oppsummering

Dette kapitlet har redegjort for sentrum-periferi-modellen og sentrum-periferi som skillelinje. Hensikten med denne modellen er å forklare de spenninger som oppstår mellom sentrum og periferi både på det politiske, økonomiske og kulturelle området. I denne oppgaven vil regionene (Skottland, Catalonia og Flandern) representere periferien mens statene (Storbritannia, Spania og Belgia) representerer sentrum. I tillegg har jeg sett nærmere på aktørvalgene til sentrum og periferi. Gjennomgangen av aktørvalg fra statsbyggingsprosessene til i dag, vil kunne forklare bakgrunnen for regionenes krav og statenes territorielle struktur. Ved å inkludere Hirschmans aktørvalgbegreper kan også kravene fra regionene identifiseres og sammenlignes lettere.

Til slutt har jeg belyst to typer regionalisme. Regionalisme blir både brukt som uttrykk for periferibevegelser som søker å oppnå mer selvstyre, men også om statenes vilje til å utforme ordninger for selvstyre. Den tradisjonelle regionalismen legger vekt på etnisk og kulturell identitet, mens nyregionalismen legger vekt på funksjonelle hensyn. Regionalisme har fått legitime og konstitusjonelle uttrykk i mange stater, og dette ser vi gjennom endret territoriell struktur. Vi ser også at globalisering og overnasjonalitet endrer forholdet mellom stat og region- fra politisk-administrative regioner til funksjonelle regioner.

4.0 Metode

I dette kapitlet vil jeg presentere den metodiske tilnærmingen som har blitt valgt for å besvare problemstillingen. Problemstillingen er som kjent tredelt, og de ulike forskningsspørsmålene kan ses i sammenheng med hverandre. Det er likevel viktig å understreke at man metodisk bør forsøke å avgrense hvert enkelt forskningsspørsmål. Til de ulike forskningsspørsmålene er det valgt ulike metoder og ulik litteratur. I det følgende vil først det metodiske grunnlaget for en slik komparativ studie diskuteres. Deretter vil jeg på bakgrunn av denne diskusjonen, redegjøre for og begrunne de metodene jeg har valgt å bruke. Avslutningsvis vil jeg se nærmere på de metodiske begrensningene, og drøfte alternative metoder for et komparativt design.

4.1 Metodisk grunnlag

I arbeidstittelen til denne avhandlingen står det: *Et komparativt studie av påvirkningskraften til regionene Skottland, Flandern og Catalonia*. I følge Ringdal (2012), kan man velge to ulike analysestrategier for å undersøke variasjon i et komparativt design. Man kan enten basere forskningen på mest mulig like eller mest mulig ulike caser. I like caser benyttes ofte variabelperspektivet som er en kvantitativ komparativ tilnærming, mens i ulike caser benyttes caseperspektivet som er en kvalitative komparative tilnærming (Ringdal 2012:187). I denne oppgaven vil det være ulike caser i den forstand at regionene ikke er fra samme stat, og at de er ulike i størrelse og autonomi. I tillegg har regionene ulik historie i statsbyggingsprosessen samt ulike devolusjonsprosesser. Regionene har riktignok flere likhetstrekk når det kommer til krav om selvbestemmelse og økonomisk redistribusjon, men man kan ikke ut i fra dette si at regionene er like i seg selv. Dersom regionen vurderes som like, kan man risikere å sammenligne krav og utfall av krav som om de var like. Vi kan dermed anse casene som ulike, og det metodiske grunnlaget for en slik komparativ undersøkelse bør derfor ikke bestå i å sammenligne regionene med hverandre. Metodisk bør man heller rette søkelyset mot påvirkningskraften til de ulike regionene opp mot sine respektive stater. Regionene vil fungere som egne enheter i sitt eget miljø (staten). Når kravene, den territoriale organiseringen og stabiliteten er vurdert, bør dette kunne gi rom for å analysere påvirkningskraften til de ulike regionene.

Med bakgrunn i problemstillingens utforming og diskusjonen i forrige avsnitt, er det ønskelig med en case-basert studie som tar utgangspunkt i tre regioner. I denne studien vil det være tilstrekkelig nok å benytte kvalitative metoder. Dette fordi jeg først og fremst søker å belyse stabilitet og forandring innenfor tre gitte undersøkelsesområde. Denne formen for data vil vanskelig la seg kvantifisere, uten at man gjør systematiske begrepsanalyser. På bakgrunn av oppgavens begrensninger og det faktum at det her er snakk om ulike caser, velger jeg å styre unna slike metoder. Den hovedsakelige metoden jeg ønsker å benytte i dette forskningsprosjektet er dokumentanalyse. Dette er den vanligste metoden for å undersøke empiriske forhold. Faktisk kan empiriske analyser utelukkende være basert på et nærmere definert sett av dokumenter (Brinkmann og Tanggaard 2012:153). Det finnes en rekke metodiske utfordringer ved å bruke dokumenter i empiriske analyser. Dette vil bli nærmere diskutert etter at metoden er gjennomgått. I tillegg til dokumentanalysen vil jeg sekundært benytte semistrukturerte intervjuer med forskere på området. Denne metoden vil være et supplement til dokumentanalysen, og den vil primært bli brukt for å undersøke spørsmålet om stabilitet i de respektive statene.

4.2 Casestudie med kvalitativ tilnærming

Betegnelsen casestudier refererer til undersøkelser av få enheter eller caser, hvor forskeren analyserer mye informasjon om de casene som studien omfatter (Thagaard 2013:214). Man forsøker med casestudier å undersøke det aktuelle forskningsspørsmålet i lys av én eller flere enheter. Disse enhetene eller casene omtales av Gillham (2000) som bevismateriale for den studien som foretas. For å kunne komme videre må man naturligvis stifte bekjentskap til hva som kjennetegner en case. George og Bennett (2005:17) definerer en case som en forekomst av en samling hendelser. Termen ”samling av hendelser” refererer her til aspekter ved et fenomen av vitenskapelig interesse. Det kan være snakk om alt fra aspekter ved revolusjoner, ulike styresett eller økonomiske systemer. Det er derfor viktig å presiserer at et casestudie ikke forutsetter en holistisk studie av den aktuelle casen, men søker etter definerte aspekter ved casen. Uavhengig av hvilke caser som blir studert, bør forskeren studere casene med det siktemål å utvikle ny teori, eller oppnå ny kunnskap om det aktuelle området. Denne studien har en empirisk orientert problemstilling og ambisjonen er derfor å oppnå kunnskap om de aktuelle casene, snarere enn å utvikle teori på området. Casestudier bør også utformes slik at

resultatene for studien gir grunnlag for overførbarhet. Det bør her påpekes at overførbarhet ses i lys av teoriutvikling på det aktuelle området, og ikke nødvendigvis søker gyldighet i lignende empiriske tilfeller. Casestudier har dermed som ambisjon å komme frem til en forståelse som peker utover det aktuelle prosjektet. (Thagaard 2013)

Fremgangsmåten ved slike undersøkelser er altså å rette analysen mot de enheter som skal studeres, og det er vanlig å inkludere flere metoder i slike studier. I dette prosjektet har jeg valgt en kvalitativ tilnærming med tilhørende kvalitative metoder. Studien har som nevnt regioner som undersøkelsesenheter, og den har som siktemål å behandle informasjon om konkrete devolusjonsprosesser i hver enkelt region. De ulike devolusjonsprosessene kan dermed anses som aspekter ved de aktuelle casene. Devolusjonsprosessene er i seg selv avgrensede historiske episoder, men like viktig blir det å studere opptakten til devolusjonen, altså bakgrunnen for kravene. De tre regionene vil derfor hver for seg bli inngående studert for å avklare bakgrunnen for kravene som er fremmet fra regionene. Videre vil en undersøkelse av de aktuelle devolusjonsprosessene vise om regionene har fått gjennomslag for sine krav. Med informasjon om de ulike devolusjonsprosessene, som er empirisk avgrenset, kan man komme frem til en forståelse som kan gi grunnlag for en sammenligning av casene. Med dette søker også denne casestudien å oppnå kunnskap utover den enhet som studeres.

Casestudier har generelt sett styrker der hvor andre metoder har svakheter og vice versa. George og Bennett (2005:19-22) vurderer ulike styrker ved casestudier som metode, og diskuterer dette opp mot andre metoder. De klare styrkene ved casestudier er at de har høy konseptuell validitet, og at de kan utlede nye hypoteser samt forklare og modellere kausale sammenhenger. Med konseptuell validitet menes muligheten for gyldige begrepsanalyser. Dersom man benytter seg av kvantitative metoder som for eksempel flernivåanalyser, løper det hele tiden en risiko for å ”strekke begrepene”. Å strekke begreper innebærer å inkludere attributter til et begrep som strengt tatt ikke kan opptre i den sammenhengen som begrepet inngår i. Ettersom casestudier kun undersøker én eller et fåtall caser, vil det øke sjansene for grundigere begrepsanalyser. Konseptuell validitet vil særlig være viktig i dette prosjektet ettersom det i stor grad bygger på et teoretisk rammeverk knyttet til begreper om stats- og nasjonsbygging. Videre vil casestudier, som en følge av at disse studiene peker utover det aktuelle forskningsprosjektet, kunne lede til nye hypoteser. For eksempel vil nye årsakssammenhenger kunne avdekkes underveis, og dette kan lede til nye hypoteser og

variabler som man tidligere ikke hadde forutsett. Selv om dette prosjektet ikke har som siktemål å utvikle nye teorier på området, vil det kunne være interessant å peke på videre forskning omkring desentraliseringsstudier. Til slutt vil en av styrkene til casestudier være å avdekke og modellere kausale sammenhenger. Dette går hovedsakelig ut på at casestudier i større grad klarer å oppdage og forklare sammenhenger ettersom de er designet som en nærstudie av et bestemt fenomen. Igjen vil muligheten for å avdekke og modellere sammenhenger, være essensielt i et studie hvor man forsøker å sammenligne påvirkningskraften til ulike regioner.

Selv om casestudier tradisjonelt har fokusert på analyser innenfor én enkeltcase, framhever George og Bennett (2005) fordelene av å inkludere casestudier i et komparativt design. De hevder at det er en bred enighet i forskningsmiljøer om at slike kombinasjonsstudier gir det beste grunnlaget for å trekke aktuelle slutninger i forskningsprosjekter. Særlig gjelder dette når en rekke uavhengige variabler scorer likt, samtidig som vi ser variasjon på den avhengige variabelen. Dette vil også være tilfellet i mitt prosjekt, da regionene deler visse likhetstrekk, men likevel har valgt ulike devolusjonsprosesser. Som en innvending mot dette hevder tilhengerne av enkelcasestudier at sammenligninger mellom caser ofte fører til at man reduserer kompleksiteten i casene, og mister kunnskap om de kulturelle og samfunnsmessige sammenhengene (Østerud 2007). Andre svakheter ved casestudie som metode, vil bli nærmere forklart senere under delkapitlet: metodiske betraktninger.

4.3 Dokumentanalyse

Dokumentanalyser har en lang tradisjon innenfor kvalitativ forskning og er blant de mest brukte metodene innenfor samfunnsvitenskapene. Selv om andre metoder som intervju og observasjon også er vanlig innenfor kvalitativ forskning, er det vanskelig å forestille seg en empirisk undersøkelse uten en analyse av dokumenter. Dokumentanalyse refererer her til studier av tekster, men vi bruker begrepet *dokumenter* om tekster som er etablert uten forskerens medvirkning (Thagaard 2013:59). Det innebærer at dokumentene som blir studert er skrevet for et annet formål enn det som omfattes av forskningsprosjektet. Dette er blant annet ett hensyn som må overveies når en foretar en dokumentanalyse. I tillegg vil valget av litteratur, hvor den er funnet og hvordan den er studert, bli nærmere diskutert i de videre avsnittene. Men først vil jeg redegjøre for valget av dokumentanalyse som metodisk verktøy.

Kennet Lynggaard tar for seg ulike bruksområder for dokumentanalysen, og flere av disse bruksområdene passer godt inn i mitt forskningsprosjekt:

Dokumentanalyser kan blant annet brukes til å avdekke prosesser, som fastsettelse av politisk eller mediemessig dagsorden, etablering av og forandring i maktrelasjoner og teknikker for maktutøvelse, utvikling i etniske og nasjonale identiteter og stabilitet og forandring i den mening aktører tillegger sosiale og politiske fenomener (Brinkmann og Tanggaard 2012:153)

I tillegg påpeker Lynggaard at dokumentanalysen ofte fokuserer på utvikling over en viss tidsperiode med henblikk på å identifisere stabilitet og forandring innenfor ett gitt undersøkelsesområde – for eksempel et diskursivt felt, en policyprosess eller et historisk forløp. Jeg ønsker nettopp å undersøke dokumenter for å identifisere stabilitet og forandring i den territorielle strukturen, og dokumentene jeg velger bør derfor dekke over en viss tidsperiode med et før-etter-scenario. I mitt prosjekt har det derfor vært naturlig å finne litteratur som tar for seg devolusjonsprosessens spede begynnelse, til etableringen av ny statsstruktur. Av aktuelle dokumenter er både rapporter, akademiske bøker, rettslige skrifter samt tidsskriftartikler og diverse utspill fra media blitt studert. Den tidsmessige konteksten til disse dokumentene, og hvilke målgrupper avsenderen har hatt for øye har blitt overveid i den sammenhengen (Brinkmann og Tanggard 2012).

Jeg har samlet inn dokumenter for å identifisere stabilitet og forandring i den territorielle strukturen. I forkant av innsamlingen var det nødvendig å foreta enkelte søk om lignende forskningsprosjekter. Her kan det nevnes andre forskningsprosjekter og mastergrader som omhandler devolusjon og føderalisering. En fremgangsmåte som ble aktuell for innsamling av materiale var ”snøballmetoden”. Denne fremgangsmetoden handler om å forfølge innbyrdes referanser mellom ulike dokumenter (Brinkmann og Tanggaard 2012:158). For å benytte denne metoden, bør man ha ett eller flere ”moderdokumenter” å forholde seg til. Ved å ta utgangspunkt i tidligere forskning kunne jeg nærme meg slike dokumenter, men på grunn av tilgang til litteratur og språkbarrierer har jobben også blitt vanskelig. Likevel har det vært mulig å skille mellom dokumenter som er mer eller mindre sentrale for undersøkelsen.

For å besvare det første forskningsspørsmålet som omhandler krav og bakgrunnen for krav, har jeg hovedsakelig brukt akademiske bøker og rapporter som tar for seg de ulike regionene.

Denne delen av problemstillingen inngår i selve empiridelen av oppgaven, og valget av litteratur har sammenheng med den historiske undersøkelsen av regionene som har blitt foretatt. Det har derfor vært avgjørende å finne litteratur som har tatt for seg den historiske utviklingen i statene og regionene, og litteraturen har blitt studert med siktemål på å avdekke ressurser. Ressursene i regionene har videre blitt strukturert etter territorielle, økonomiske, kulturelle og politiske ressurser, i henhold til Rokkans begreper om transaksjoner mellom sentrum og periferi. På den måten kan man identifisere ulike aktørklassifiseringer (*exit, voice, loyalty*), og hvilke ressurser regionene besitter. Det neste forskningsspørsmålet søker å undersøke regionenes krav opp mot den territorielle strukturen. Her vil det være nødvendig å undersøke prinsippene for den territorielle strukturen, og hvorvidt regionenes kravene kan gjenkjennes i dette systemet. For å undersøke prinsippene for den territorielle strukturen har jeg brukt den engelskspråklige portalen for offentlige myndigheter i regionene. Ettersom dette er offentlige portaler, vurderes de som troverdige og pålitelige kilder. Portalene er også informative og enkle å navigere i ettersom de er laget som en informasjonskanal for regionenes innbyggere. Disse portalene gir innsyn til både rettslige skrifter og andre fullmakter som regionene har fått. I tillegg har jeg brukt akademisk litteratur og intervjuer med forskere for å kryssjekke informasjon om hvilke fullmakter regionene har fått.

Til slutt gjenstår det å vurdere stabiliteten i de nåværende statsstrukturene. Dette forskningsspørsmålet har et naturlig dagsaktuelt preg over seg, og det vil her være nødvendig å undersøke oppslag i media, nyhetsartikler og uttalelser fra forskere på område. Hva man legger i begrepet stabilitet må også undersøkes nærmere i den anledning. For å få tilgang til aktuelle nyhetsartikler har jeg brukt databasen Atekst retriever. Her har jeg funnet norske tidsskrifter og oppslag basert på søkeord relatert til temaet. I tillegg har engelskspråklige nyhetsartikler blitt studert. Nyhetsartikler er som oftest informative i den forstand at de ønsker å informere og orientere mottaker. De er med andre ord ikke produsert for en samfunnsvitenskapelig analyse. Innholdsanalysen av slike dokumenter bør derfor knyttes til fagbegreper, og i dette tilfellet vil politisk stabilitet være nøkkelbegrepet. For å få en bredere forståelse av stabiliteten i de nåværende statene har jeg sekundært benyttet meg av akademisk litteratur, og semistrukturerte intervjuer med forskere på området.

4.4 Semistrukturert intervju

For å berike undersøkelsen som omhandler territoriell struktur og politisk stabilitet har jeg kombinert dokumentanalysen med semistrukturerte intervjuer. Det semistrukturerte intervjuet kjennetegnes ved at det eksisterer en nedfelt plan eller en intervjuguide for de aktuelle intervjuene, men denne rammen for intervjuet trenger ikke å følges slavisk. På den måten plasserer det semistrukturerte intervjuet seg mellom det stramt strukturerte intervjuet og det løst strukturerte intervjuet. Intervjuet forløper her som en interaksjon mellom forskerens spørsmål og intervjupersonens svar (Brinkmann og Tanggaard 2012:26).

Bakgrunnen for at jeg valgte semistrukturerte intervjuer som en sekundærmetode har sammenheng med at denne intervjuformen kan bidra til anskaffelse av data omkring spørsmålet om stabilitet, samtidig som intervjuet kan kaste lys over undersøkelsesområdet som helhet. Det vil med andre ord kunne bidra til en dypere innsikt over de forhold som studeres. I tillegg påpeker Robert K. Yin (2003:103) verdien av å etablere en kryssreferanse mellom dokumenter og intervjuer i casestudier. En utfordring ved slike intervjuer er at de lett kan spore av på grunn av den noe løse strukturen. En annen utfordring kan være ulik forståelse av politisk stabilitet hos de ulike informantene. En måte å møte disse utfordringene på, har vært å etablere en intervjuguide som sørger for en noenlunde struktur samt en begrepsfastsettelse over hva som kjennetegner politisk stabilitet og ustabilitet i dette prosjektet.

I valget av informanter har det vært viktig å få tilgang til forskere som har forskningsinteresse eller kjennskap til belgisk, britisk og spansk politikk. For å få tilgang til de aktuelle forskerne, har det blitt gjort en bakgrunnssjekk av publikasjoner og forskningsinteresser. I den forbindelse har det også vært et poeng å finne frem til forskere som har statsvitenskapelig bakgrunn, ettersom forskningsspørsmålet handler om politisk stabilitet. For hvert intervju har det blitt utarbeidet en egen intervjuguide (se vedlegg) tilpasset den aktuelle staten. Her fremgår det hva som er hensikten med intervjuet, og hvilke spørsmål som har blitt diskutert samt hvilke kriterier som tillegges begrepet stabile systemer. Oversikten over de ulike informantene kan ses i tabellen nedenfor. Videre i oppgaven vil disse bli referert til som forsker 1, 2 og 3.

Case	Informant
Skottland – Storbritannia	Forsker 1 ved UiO
Flandern – Belgia	Forsker 2 ved UiO
Catalonia – Spania	Forsker 3 ved UiT- Norges arktiske universitet

Etter forespørsel med intervjuguide og samtykke fra de ulike informantene, kunne alle intervjuene finne sted i april 2018. Ettersom to av informantene holdt til i Oslo, måtte vi avvikle intervjuene på ulik måte. Måten vi gjennomførte intervjuene på er derfor avgjort i samråd med informantene, og jeg har forsøkt å etterkomme deres foretrukne intervjumåte. Intervjuet med forsker 1 ved UiO har foregått per e-post. Fordelen med et slikt intervju har vært mulighetene for presisjon ved at informanten har fått bedre tid til å forberede svarene. En annen fordel har vært muligheten for å oppbevare data. Ettersom det i disse intervjuene ikke ble foretatt lydopptak, har skriftlige svar vært enklere å tolke i ettertid. Ulempene som Brinkmann og Tanggaard (2012) er inne på, vil være mangelen på interaksjon mellom intervjuer og intervjuobjekt. Det vil i slike intervjuer derfor være vanskeligere å oppklare uklarheter i intervjusituasjonen. Likevel åpner også slike intervjuer for muligheten til skriftlig korrespondanse ved eventuelle misforståelser.

Intervjuet med forsker 2 ved UiO har foregått over telefon, mens intervjuet med forsker 3 ved UiT- Norges arktiske universitet har foregått ansikt til ansikt. I begge disse intervjuene ble det tatt notater. Selv om intervjuguiden fungerte som et styrende dokument for samtalen, ble aldri intervjuguiden fulgt slavisk. Den ulike dynamikken som ble skapt i hvert enkelt intervju, gjorde at intervjuene utartet seg forskjellig, men samtidig oppnådde jeg som intervjuer noenlunde lik kunnskap omkring spørsmålene i intervjuguiden. I fortolkningen av de ulike intervjuene har også dataene som har blitt samlet inn, kastet lys over de andre forskningsspørsmålene i oppgaven. Således har de semistrukturerte intervjuene fungert etter hensikt.

4.5 Metodiske betraktninger

Valget av metode avgjøres på bakgrunn av spørsmålene i problemstillingen, og metoden angir fremgangsmåten for å besvare problemstillingen. Det er i den anledning på sin plass å komme med noen korte betraktninger om svakheter ved metoden som er valgt, og drøfte begrepene reliabilitet og validitet. Reliabilitet er en vurdering av forskningens pålitelighet, mens validitet refererer til gyldigheten av de tolkninger forskeren kommer frem til (Thagaard 2013:204).

I tillegg vil jeg avslutningsvis diskutere alternative metoder for et slikt komparativt design.

Tidligere har jeg sett på ulike styrker ved casestudie som metode, og vurdert dette opp mot mitt prosjekt. Til dette gjenstår det å nevne noen svakheter og begrensninger ved casestudie som metode. George og Bennett (2005:22-27) diskuterer en rekke svakheter som man bør være oppmerksom på i møte med casestudier. For det første er det i casestudier nær sagt umulig å kontrollere alle variablene som virker inn på et fenomen. Selv om casestudie er en dyptgående undersøkelse av én eller få enheter, er det ikke mulig å kontrollere alle kausale sammenhenger. Det er heller ikke mulig å estimere hvor sterk forklaringsverdi en enkelt variabel har. Til dette trenger man statistiske undersøkelser. En annen metodisk begrensning ved casestudier er muligheten for overførbarhet til lignende tilfeller. Ettersom casestudier er en detaljrik studie av én enkelt enhet, begrenser dette muligheten for å trekke ut generaliserbare resultater. Å komme fram til generaliserbare resultater er derfor ikke siktemålet i denne oppgaven. Muligheten for å generalisere funn henger nøye sammen med valg av metode. Dette leder oss over på diskusjonen rundt reliabilitet, eller forskningens pålitelighet. Ettersom kvalitative undersøkelser alltid vil være subjektivt fortolket gir det ikke like stor mening å vurdere reliabilitet som i en kvantitativ undersøkelse. Med dette in mente mener jeg likevel at påliteligheten er styrket gjennom at dokumentanalysen er kombinert med semistrukturerte intervjuer. Når det gjelder validitet som referer til gyldighet, er dette forsøkt styrket ved en nøye gjennomgang av datamaterialet. For å styrke validiteten har empiriinnsamlingen basert seg på forskjellige kilder hvor akademisk litteratur på området og informasjon fra offentlige myndigheter har blitt tillagt størst betydning.

Det kan være verdt å nevne alternative metodiske tilnærminger til et slikt prosjekt. En alternativ metode som evner å kontrollere årsakssammenhengene i en komparativ casestudie er QCA- *Qualitative Comparative Analysis*. QCA er en komparativ metode utviklet av

Charles Ragin. Metoden bruker boolsk algebra for å trekke logiske konklusjoner ut fra resultater i en sannhetstabell (George and Bennett 2005:162). Denne metoden kunne gitt interessante data viss man skulle sammenligne påvirkningskraften til de ulike regionene. Jeg har likevel vurdert det dit hen at en undersøkende casestudie vil være den beste fremgangsmåten for å besvare problemstillingen. Oppgavens siktemål er først og fremst og vurdere regionenes påvirkningskraft opp mot sine respektive stater, ikke å sammenligne regionene med hverandre.

5.0 Empiri

I dette kapitlet vil jeg starte med å redegjøre for den historiske konteksten som danner bakteppet for kravene som er framsatt av de ulike regionene. Det empiriske grunnlaget vil ta utgangspunkt i de ulike stats- og nasjonsbyggingsprosessene, med særlig fokus på regionene. Etter en generell presentasjon av den historiske konteksten, vil jeg se nærmere på ressursene i regionene. Ressursene vil bli kategorisert etter territoriale, kulturelle, økonomiske og politiske ressurser. På den måten vil ressursene kunne knyttes til den territoriale og funksjonelle dimensjonen i Rokkans sentrum-periferi-modell. Sett opp mot sentrum vil ressursene derfor fungere som insentiver for regionalt selvstyre ettersom ressursene har påvirket de transaksjonene som har funnet sted mellom stat og region (Flora, Kuhnle and Urwin 1999). De ulike ressursene kan i så måte forstås som noe som motiverer til handling.

5.1 Catalonia

Den spanske stats- og nasjonsbyggingsprosessen på 1400-tallet var allerede tidlig preget av en sentrum-periferi-konflikt. Opprettelsen av en personalunion mellom de tidligere kongedømmene Kastilja og Aragon i 1479, møtte straks på motstand fra konkurrerende nasjonsbyggingsprosjekter i Baskerland og Catalonia (Heidar mfl. 2013:291). På dette tidspunktet var Catalonia allerede forent med kongeriket Aragon, men katalanerne hadde beholdt sin separate identitet og sitt eget selvstyre. Konflikten mellom det politiske sentrum i Madrid og Catalonia ble videre forsterket ved at den opponerende katalanske regionen også var blant de mest utviklede økonomiene i Spania. Catalonia og Baskerland representerte unntakene for den ellers beskjedne industriutviklingen i Spania. Spenningene mellom den spanske staten og de ulike kulturelle identitetsregionene, deriblant Catalonia, skulle siden bli et konstant problem for den statsbyggende eliten. Et problem man har forsøkt å løse gjennom militær undertrykkelse, ekstrem føderalisme, forsøk på løsrivelse og selvstyreordninger. (Heidar mfl. 2013)

Basisen for Catalonias nasjonale identitet ligger langt tilbake i tid. Allerede fra middelalderen var det katalanske territoriet definert, og man hadde utviklet en egen jurisdiksjon innenfor territoriet. I tillegg hadde man utviklet en egen separat kultur og et eget språk. Catalonia har

imidlertid aldri vært en egen nasjonalstat, selv om enkelte katalanske nasjonalister hevder dette (Keating 2001:142). Man hadde fra tidlig av et selvstyre som var delt med en ekstern autoritet, nemlig den spanske staten. På den måten var grunnlaget for det katalanske selvstyre et resultat av en forhandlet pakt med det politiske sentrum. Opp gjennom historien har grunnlaget for selvstyre blitt utfordret. På 1600-tallet forsøkte det spanske monarkiet å begrense det katalanske selvstyre gjennom *Nueva Planta*-dekretene. Ideen var å etablere en sentralisert og absolutistisk stat etter fransk modell. Senere under den første spanske republikk i 1873 forsøkte man å organisere en stat med føderale elementer, men dette prosjektet viste seg å være dødfødt, og kort tid etter ble monarkiet gjenopprettet. (Keating 2001)

Restaureringen av det spanske monarkiet og gjenopprettningen av enhetsstaten i 1876, førte likevel ikke til at Catalonia mistet sin posisjon innenfor staten. Catalonia fikk derimot beholde sin distinktive kultur og sitt språk, katalansk. Michael Keating (2001:143) trekker fram nettopp språk som den viktigste bæreren for den katalanske identiteten. Dette har sammenheng med at katalansk var det dominerende språket innen det sivile samfunnsliv, administrasjonen og domstolene. I tillegg til språk, blir også de katalanske religiøse ikonene og tradisjonene trukket fram i det som betegnes som en regional og kulturell vekking fra slutten av 1800-tallet. Den regionale kulturelle vekkingen man så i Spania samsvarer i liten grad med nasjonsbyggingsprosessene ellers i Europa. Mens perioden i hovedtrekk preges av en elitestyrte nasjonal integrasjon i land som Tyskland, Frankrike og Italia med blant annet standardisering av et nasjonalt språk, var ikke dette tilfellet i Spania (Olaussen 2000). På den måten avviker eksemplet med Spania fra det som omtales som den første fasen i nasjonsbyggingsprosessen- nasjonalisering for å vinne statlig legitimitet (Magone 2011).

Etter etableringen av den andre spanske republikken i 1931 vedtok den nye venstrerepublikanske regjeringen selvstyreordninger for Catalonia. I praksis skjedde dette ved gjenopprettelsen av selvstyreinstitusjonen, *Generalitat de Catalunya*, bestående av et parlament, presidentskap og regjering. Etter høyrepartienes valgseier to år senere mobiliserte katalanerne mot sentralisering, noe som kulminerte i et sosialistisk revolusjonsforsøk for løsrivelse i 1934 (Heidar mfl. 2013:292). Revolusjonsforsøket ble generalprøven på den blodige spanske borgerkrigen, som endte med seier til nasjonalistene og et langvarig styre under general Franco.

Styret under Francos diktatur var preget av undertrykkelse av minoritetsnasjonalisme, demokrati og sosialisme. De katalanske selvstyreinstitusjonene ble opphevet, og dermed ble også mulighetene for selvbestemmelse sterkt innskrenket. Francos forsøk på å standardisere den spanske kulturen førte til undertrykking av all ikke-kastiljansk kultur (Olaussen 2000:81). Dette gikk særlig hardt utover det katalanske språket som nå ble erstattet av spansk innen den offentlige administrasjonen, i utdanningsinstitusjonene og domstolene (Keating 2001). Selv om den katalanske kulturen og identiteten nå ble presset tilbake, bidro den sentraliserte politikken til å forsterke den regionale nasjonalismen. Den kastiljanske kulturen ble nå ansett som en hovedfiende blant mange katalanere. I tillegg ble det satt likhetstegn mellom kampen for demokratisering og bevaring av den katalanske kulturen.

Francos styre på 60-tallet var også preget av økonomiske oppgangstider for Catalonia. Keating (2001) og Olaussen (2000) peker på to ulike aspekter ved den økonomiske ekspansjonen som begge hadde betydning for katalansk nasjonalisme. Det ene knytter seg til det åpenbare faktum at dette forsterket motsetningene mellom den økonomiske styrken på den ene siden, og den politiske innflytelsen på den andre siden. Ettersom Spania nå ble styrt som en sentralisert enhetsstat hadde man ikke mulighet til å få gjennomslag for redistribusjonskrav. Det andre aspektet knytter seg til den befolkningsmessige sammensetningen i Catalonia. Den økonomiske ekspansjonen førte til immigrasjon fra andre spanske regioner, noe som igjen førte til større heterogenitet i regionen (Keating 2001).

Den demokratiske regimeendringen etter Francos død i 1975 besto i å utarbeide en ny strategi for å sikre legitimitet i den spanske staten. Parallelt var det viktig å sikre den statlige og nasjonale enhet. Resultatet ble dermed å opprette 17 selvstyrte regioner (*El Estado de las Autonomías*). For Catalonia sin del betydde dette at de spanske myndighetene nå imøtekom flere av kravene til den katalanske bevegelsen (Keating 2001). Det katalanske parlamentet ble gjenopprettet, og i 1979 ble et nytt autonomistatutt vedtatt. Regionen kunne nå forhandle med de sentrale styresmaktene for å sikre seg autonomi gjennom å angi politikkområder som kunne overføres til regionalt nivå. Resultatet ble på den måten en unik konstruksjon av bilateral forhandlingsregionalisme som har resultert i ulik grad av regionalt selvstyre for Spanias regioner (Heidar mfl. 2013).

Den territorielle strukturen med prinsippet ”konkurranseregionalisme” har gitt Catalonia en særstilling i den spanske staten. På grunn av den sterke økonomien, mobiliseringsevnen og de

kulturelle særegenhetene har regionen høstet fordeler av systemet (Heidar mfl. 2013). Dette har ført til ytterligere desentralisering i regionens favør. Mange peker derfor på andre forklaringsfaktorer når det kommer til Catalonias uavhengighetsspørsmål i nyere tid. For det første skjedde det endringen på nasjonalt nivå. Økte utgifter i den spanske offentlig sektor fra 70-tallet og utover hører med som tidlige forklaringsfaktorer. I tillegg ble Spania senere hardt rammet av finans- og eurokrisen i 2008, noe som førte til økte nedskjæringer og innsparingstiltak. Til tross for at Catalonia er å betrakte som en rik region har gjelden også her økt dramatisk de siste 10 årene (Tortella 2017:192). Dette har senere gjort det vanskelig for regionen å få større bestemmelsesrett over egen økonomi, slik man har hatt i Baskerland. På den måten har de økonomiske forholdene skjerpet konflikten mellom Catalonia og sentralregjeringen (Heidar mfl. 2013).

Prosessen og etterspillet rundt etableringen av et nytt autonomistatutt i 2006 forverret også forholdet mellom Catalonia og Spania. Det katalanske autonomiforslaget møtte først på endringer når det skulle vedtas av det spanske parlamentet, *Cortes*, og senere ble forslaget overveid av den spanske konstitusjonsdomstolen (Cramer 2014). Det har som en konsekvens av dette også vært indre spenninger i Catalonia. Partiene i Catalonia har på ingen måte representert en unison enhet når det kommer til selvstyre og uavhengighet. Partiene har for det første vært ideologisk splittet, men også splittet med hensyn til forholdet med Spania. Prosessene rundt autonomistatuttet og motstanden man har følt fra Madrid har riktignok gitt separatismen grobunn, og valget i 2015 resulterte i seier for koalisjonen *Junts pel Sí* (sammen for ja). Mange vil også hevde at forholdet mellom Catalonia og Spania ikke har blitt bedre som følge av at det konservative partiet *Partido popular* (PP) lenge har hatt regjeringsmakt nasjonalt. Det spanske folkepartiet (PP) er blant partiene som er mest kritisk til regionalt selvstyre. Da daværende statsminister Mariano Rajoy annonserte at den finansielle avtalen om større selvvråderett over økonomien ikke gikk gjennom det spanske parlamentet, begynte man for alvor å mobilisere for selvstendighet i Catalonia. (Cramer 2014)

5.1.1 Territorielle ressurser

Konseptet med delt suverenitet og forhandlet autonomi har også påvirket den territorielle dimensjonen i Spania. Ettersom ulike regioner har forhandlet seg fram til ulike selvstyreordninger, har dette innvirket på den territorielle statusen til regionene. I dag finnes

det ingen akademisk enighet om hvilke regioner som bør defineres som sentrum eller periferi (Buck 2006:35). Catalonia som autonom region er geografisk lokalisert i periferien, og selv om regionen har betydelig grad av selvstyre (sett opp mot andre regioner), er den politisk underlagt Madrid. Økonomisk og kulturelt har derimot Catalonia i likhet med Baskerland fått en privilegert posisjon. Catalonia er en økonomisk produktiv region og har i tillegg et eget språk, katalansk. Spørsmålet om hva som skal betraktes som sentrum og periferi er av den grunn diskutabelt. Ved å nyttiggjøre oss av de mer detaljerte sentrums karakteristikkene, kan Catalonia dele visse økonomiske og kulturelle sentrumsfunksjoner med Madrid og andre regioner. Catalonia har også i kraft av et eget regionalt parlament selvstyre over mange definerte politikkområder. Likevel er Catalonia politisk, militært og administrativt underlagt de sentrale myndighetene i Madrid – noe katalanerne smertelig fikk erfare da katalanske selvstyre ble oppløst etter å ha erklært selvstendighet i 2017.

Historisk finnes det mange interessante koblinger hva angår sentrum og periferi, og dertil Catalonias posisjon og mobiliseringsevner. I utgangspunktet kan Catalonia defineres som en ekstern periferi, fordi regionen lenge hadde mulighet til å bli et nasjonalt sentrum. Både økonomisk og kulturelt fantes det et grunnlag for en sentrumsdannelse, men Catalonia ble isteden en del av Aragon og Kastilja og tapte dermed sentrumsposisjonen. I det spanske imperiet hadde også Catalonia en sentrumsposisjon gjennom å representere det spanske fastlandet. Tapet av de spanske koloniene førte derfor til at Catalonia ble redusert til en periferi-region. På den måten har det tidlige tapet av spanske kolonier på 1800-tallet blitt trukket fram som en årsak til den nasjonale mobiliseringen i Catalonia. (Buck 2006)

5.1.2 Kulturelle ressurser

Den katalanske nasjonalismen bygger på ulike bevegelser, og på den måten har de kulturelle ressursene til regionen variert både i form og betydning. Den første bevegelsen kan spores tilbake til 1800-tallet, og kan karakteriseres som en konservativ og reaksjonær bevegelse mot det moderne samfunnet (Keating 2001:151). I den anledning ble den katolske kirkemakten en viktig kulturell ressurs. Den andre nasjonalismebevegelsen på 1930-tallet tok derimot utgangspunkt i modernitet, og var sterkt marxistisk orientert. Innen denne bevegelsen var det ideologiske motiver som styrte ønsket om løsrivelse og revolusjon, ikke kulturelle særegenheter.

Den katalanske nasjonalismen etter Francos død tok igjen en ny retning i form av et sterkt ønske om bevaring av kultur og språk. Under ledelse av Jordi Pujol var man mest opptatt av å styrke det katalanske språket, som hadde opplevd tilbakegang i antall språkbrukere under Franco (Cramer 2014). De første tiltakene besto i å implementere katalansk i utdanningsinstitusjonene og den offentlige administrasjonen. Senere ble katalansk nær sagt utvidet til de fleste andre arenaer. I ettertid kan man si at man lyktes med denne politikken- antall språkbrukere har gått kraftig opp, og katalansk er i dag institusjonalisert som et offisielt språk i Catalonia (Keating 2001:172). Katalansk trekkes fram som den viktigste kulturelle ressursen i Catalonia, og det kan se ut som om språket har styrket den katalanske identiteten. Parallelt med den intensive språkpolitikken på 80-tallet har man sett en økning i antall personer som definerer seg som katalanere. Fra perioden 1979-1988 viser surveyundersøkelser som omhandler identitetsforståelse en markant økning i antallet katalanere med dobbel identitet(katalansk/spansk). De med eksklusiv spansk identitet har i samme tidsperiode falt (Keating 2001:159).

5.1.3 Økonomiske ressurser

Catalonia var en av de første regionene i Spania som ble industrialisert. Den tidlige industrialiseringen var i første omgang knyttet til tekstilproduksjon. Til tross for at regionen var blant de mest produktive i Spania, klarte ikke Catalonias industri å hevde seg i den internasjonale konkurransen. Spanias økonomi var hovedsakelig basert på koloniene i Latin-Amerika, og administreringen av disse var lagt til Kastilja-regionen. De beskyttede kolonimarkedene var likevel viktige for Catalonia, og tapet av disse på 1800-tallet førte til økonomisk nedgang. (Keating 2001)

Den katalanske økonomien fikk senere et oppsving på 1950-tallet, med innflytelse fra nye teknokrater og nedbyggingen av proteksjonistiske hindre med utlandet. En sentral årsak til den økonomiske veksten var knyttet til økt arbeidskraft og immigrasjon fra det sørlige Spania. Den økonomiske veksten førte til økte investeringer fra utlandet, og man opplevde vekst i små og mellomstore firmaer i region. Fremdeles var ikke den katalanske økonomien konkurransedyktig med det øvrige Europa, men medlemskapet i ECC i 1986 førte til at økonomien i større grad ble tilpasset det indre økonomiske markedet (Keating 2001).

Catalonia har i dag et høyere prosentvis antall store firmaer enn andre spanske regioner, og man har som følge av dette hatt positiv økonomisk utvikling. Blant katalanske nasjonalister har den økonomiske veksten blitt brukt som basis for nasjonsbygging (Crameri 2014). Økonomiske forskjeller mellom regionene har derfor blitt trukket fram som en katalysator for større økonomisk selvråderett. Likevel er det slik at det katalanske næringslivet i stor grad er avhengig av både leverandørindustrien i Spania og det spanske markedet (Keating 2001).

5.1.4 Politiske ressurser

Den katalanske nasjonalistbevegelsens politiske aktivitet kan spores tilbake til det tidlige 1900-tallet. Den første bevegelsen, *Lliga Regionalista*, var en høyreorientert bevegelse som søkte å forsvare det katalanske borgerskapets interesser. Det var ikke før den demokratiske regimeendringen på midten av 70-tallet at det katalanske partisystemet så dagens lys. Opprettelsen av Catalonias *Generalitat*, ledet til framveksten av et partisystem bestående av regionale partier. Giordano og Roller (2001) beskriver partienes ulike roller:

For det første skulle disse partiene representere en motvekt mot de tradisjonelle spanske partiene, og på den måten være en påminnelse om interessene til den nasjonale minoriteten, Catalonia. For det andre skulle de ulike partiene kunne danne tverrpolitiske samarbeidsformer med de eksisterende nasjonale partiene for å oppnå innflytelse nasjonalt. (Giordano and Roller 2001:115)

De ulike rollene blir beskrevet av forfatterne som et tveegget sverd for de nye partidannelsene. De ulike rollene har også vært avgjørende for å forstå motivasjonen og utfallet av alliansesamarbeid nasjonalt. Dette har særlig påvirket posisjonen til det mest dominerende partiet i Catalonia, *Convergència i Unió* (CiU).

Det har i Catalonia aldri eksistert ett enkelt separatistisk parti. Til gjengjeld eksisterer det mange nasjonalistiske partier, med ulik ideologisk tilknytning. Partisammenslutningen (CiU) under ledelse av Jordi Pujol har lenge dominert katalansk politikk med sammenhengende regjeringsmakt fra 1980 til 2003. Partiet har hatt mye å si for den katalanske nasjonalismen, ved at man har mobilisert for ytterligere selvstyre. Mobiliseringen har særlig vært knyttet til bevaring av kultur og språk, noe man også har lyktes med. For CiU ble samarbeidet med det spanske folkepartiet (PP) skjebnesvangert, og partiet tapte makten for første gang i 2003. Siden har man vært i opposisjon frem til 2013. Partiet hadde i utgangspunktet ingen

separatistisk agenda. Dette har imidlertid endret seg i nyere tid, som følge av kampen og tilbakeslaget for ytterligere selvstyre. Under ledelse av Artur Mas har partiet støttet uavhengighet for Catalonia, og sett på en føderal løsning som umulig (Cramer 2014:65).

Mens CiU har mobilisert på vegne av sentrumsorienterte og konservative velgere, har *Esquerra Republicana de Catalunya* (ERC) representert venstresiden. Som representant for venstresiden har ERC kunne mobilisere på den katalanske venstreorienterte nasjonalismen, noe som ga dem en hegemonisk posisjon på 30-tallet. Denne posisjonen har partiet senere tapt til fordel for CiU. I følge Kathryn Cramer (2014:21) har ikke partiet i nevneverdig grad klart å distansere seg fra CiU, og på den måten havnet på sidelinjen. Partiet inntok i utgangspunktet en konføderal posisjon, men støttet samtidig ytterligere autonomi innenfor dagens system i likhet med CiU. I dag er partiet en del av uavhengighetsleiren, men separatismen er dannet på bakgrunn av rasjonelle og økonomiske motiver, ikke kulturelle. På den måten har man klart å differensiere seg fra CiU på ett punkt. (Cramer 2014)

Motsetningene i Catalonia har i dag blitt tydeligere som følge av at partiene har inngått nye listesamarbeid i forbindelse med den betente uavhengighetskampen. På den ene siden står ja-bevegelsen bestående av tidligere CiU, ERC og det venstreradikale CUP. På den andre siden finner vi det sosialliberale *Ciudadanos*, sosialistpartiet (PSC) og folkepartiet PP. Ved første øyekast fremstår alliansene som oversiktlige, men opprettelsen av nye partier og ulike konstellasjoner varierer fra valg til valg¹¹. Rent ideologisk er det store forskjeller, og uavhengighetsspørsmålet splitter partier på tvers av ideologi. Selv med et parlamentarisk flertall for uavhengighetsbevegelsen har det vært vanskelig å enes om veien videre for Catalonia (VG 2015).

5.2 Flandern

På mange måter var Flandern sin innlemmelse i den belgiske stat et resultat av et kompromiss mellom stormaktene på 1800-tallet. Det var Frankrike sammen med England som sikret en belgisk stat. Et alternativ i samtiden for både Flandern og Vallonia, kunne vært at de to

¹¹ Koalisjonen *Junts Pel Sí* besto av sammenslutning CDC, PDeCAT og ERC pluss to mindre partier. Det venstreradikale CUP stod utenfor dette samarbeidet, men støtter uavhengighet. Ved nyvalget i desember 2017, etter oppløsningen av parlamentet, gikk ERC ut av samarbeidet og det ble utarbeidet en ny koalisjon *Junts per Catalunya bestående av CDC og PDeCAT*. (Parlament.cat 2018)

språkområdene ble absorbert av Frankrike og Nederland, men dette alternativet ble av partene betraktet som mindre attraktivt (O'Neill 1998:244). Isteden valgte de to språkområdene å knytte bånd seg i mellom, og en stats- og nasjonsbyggingsprosess var i gjære. Belgias relativt sene statsdannelse i 1830 ble drevet fram av de fransktalende elitene (Heidar mf. 2013:181). Staten ble etablert som en sentralisert enhetsstat, og fransk ble det dominerende språket innenfor handel, politikk og administrasjon.

Det flamske språket ble kun anerkjent som annenrangs språk i den belgiske staten. O'Neill (1998) påpeker i denne sammenhengen at det ikke var snakk om å fremmedgjøre de flamske interessene fra den franske siden. Faktisk var den overbyggende ideen om fransk som det dominerende språket også støttet av den flamske eliten. Både dette og det faktum at Flandern ikke fremstod som økonomisk ressurssterkt bidro til at man fikk et fransk hegemoni i den belgiske staten. På 1800-tallet var det politiske presset fra Flandern for annerkjennelse av kulturelle rettigheter, og aksept som likeverdig part i statsbyggingsprosessen i liten grad til stede. Ettersom kritikken mot det franske establishmentet uteble kunne den sentraliserte enhetsstaten fortsette sin virksomhet, selv om de språklige og kulturelle skillelinjene var etablert. (O'Neill 1998)

En gryende perifer identitetsbygging i Flandern med politiske undertoner manifesterte seg på 1930-tallet (O'Neill 1998). I denne perioden mobiliserte ulike flamske bevegelser for en unik kulturell identitet i Flandern. Forestillingen om kulturell og språklig likhet skulle siden lede til vendepunktet som kom på 60-tallet og ble starten på en rekke reformer som kom til å endre den territorielle strukturen. Flere faktorer var med på å svekke de båndene som var etablert mellom Flandern og det øvrige Belgia. For det første skjedde det en rekke endringer i de økonomiske forholdene mellom Flandern og Vallonia. I løpet av 1960-tallet gikk Flandern forbi Vallonia sin samlede BNP per innbygger for første gang. Flandern opplevde økonomiske vekst innenfor teknologi- og sørvisbasert industri, og fikk fordeler gjennom EEC(Det europeiske økonomiske fellesskap) sitt landbruksprisstøttende program (O'Neill 1998:244). I tillegg utvidet man havnene i Antwerpen, Gent og Zeebrugge, noe som førte til økt eksport av varer og direkteinvesteringer fra utlandet (Humes 2014:189). På samme tidspunkt opplevde Vallonia nedgang i kull- og stålindustrien som lenge hadde gjort regionen økonomisk overlegen. Samuel Humes (2014:190) legger vekt på at de økte økonomiske forskjellene førte til utviklingen av seksjonalisme, som innebar at man på hver sin side utviklet institusjoner for å ivareta økonomisk og kulturell utvikling.

I kjølvannet av den flamske økonomiske veksten og den vallonske stagnasjonen, begynte spørsmålet om økonomisk omfordeling og redistribusjon å melde seg. I Flandern var man redd for at den franske dominansen innen makroøkonomiske forhold ville true veksten innen økonomien. Man var i bunn og grunn redd for de sosialistiske tendensene, og ønsket seg en mer markedsrettet *laissez-faire* tilnærming i økonomiske spørsmål. Nedgangen i den vallonske tungindustrien førte dessuten til krav fra Vallonia om økonomiske redningspakker fra de sentrale styresmaktene. På flamsk side ble dette nedstemt ettersom flamske fagforeningsledere og sosialdemokrater ønsket redistribusjon til fordel for flamlendere i Brussels forsteder (Swenden og Jans 2006:879). Tidligere var et slikt scenario utenkelig, men nå var maktbalansen mellom de to regionene i ferd med å endres. Den økende velstanden i Flandern ga flamlenderne politisk selvtillit i møte med Brussel og Vallonia.

Et annet aspekt som er verdt å nevne er at spørsmålet om språk ble mer tydelig i det flamske språkområdet. Til tross for at fransk og flamsk formelt sett ble likestilt ved lov i 1898, ble ikke flamsk brukt innen utdanning og administrasjon før 1930-tallet (Hay and Menon 2007). Swenden og Jans (2006) peker på at den trege anerkjennelsen av flamsk som ett av de tre offisielle språkene i Belgia, ga grobunn for flamsk nasjonalisme. Det var i hovedsak den flamske bevegelsen¹² som i sin tid gikk inn for at flamsk skulle bli et offisielt språk grunnet Flanderns befolkningsmessige overtak i den belgiske staten. Deler av den flamske bevegelsen hadde tilknytning til flamsk katolisisme, og startet opp som en kulturell bevegelse. Etter anerkjennelsen av flamsk som språk innenfor rettssystemet og den offentlige administrasjonen, endret den flamske bevegelsen karakter og ble en nasjonal bevegelse som kjempet for flamsk selvstyre. Oppsplittingen av partisystemet i ulike språkområder og de ulike språkreformene som fulgte fra 60-tallet og ut over, kan delvis krediteres den flamske bevegelsens tidlige arbeid. (Swenden og Jans 2006)

Selv om språkspørsmålet og de endrede økonomiske forholdene nå for alvor kom til syne, eksisterte det også en ideologisk- og sosioøkonomisk konflikt i Belgia. Helt til sent på 1950-tallet var disse skillelinjene mer fremtredende enn selve språkspørsmålet (Swenden og Jans 2006). De ulike interessene ble ivaretatt i det belgiske partisystemet, som i hovedsak besto av tre politiske familier - kristendemokratene, sosialdemokratene og de liberale.

¹² Den flamske bevegelsen er å oppfatte som en sekkebetegnelse for kulturelle, sosiale og politiske organisasjoner som søker å promotere flamsk regional eller nasjonal identitet. Betegnelsen inkluderer også politiske partier. (Fitzmaurice 1983)

Kristendemokratene hadde en dominerende posisjon i Flandern, mens sosialdemokratene var størst i Vallonia. I Brussel hadde de liberale fotfeste. Flandern var i større grad preget av en rural kultur og var i tillegg mer konservativ og katolsk enn Vallonia. I takt med den andre industrialiseringsbølgen som endret de økonomiske forholdene, ble også Flandern mer sekulært og de ideologiske skillelinjene ble nå erstattet av politiske identitetsspørsmål. På samme tid ble også den katolske, liberale og den sosialdemokratiske søylen i belgisk politikk splittet opp (Heidar mf. 2013). Selv om de tidligere konfliktlinjene spiller en mindre rolle etter 1960, hevder Swenden og Jans (2006) at de ideologiske skillelinjene åpnet opp for politisk mobilisering langs de ulike språkområdene. Med andre ord var de tidligere konfliktlinjene avgjørende for den mobiliseringen som siden fulgte fra flamsk side.

I forbindelse med språkreformen i 1962-63, ble det etablert språksoner i Belgia for henholdsvis flamsk, fransk, tysk og de tospråklige (flamsk og fransk). Selv om disse språksone i praksis hadde eksistert siden 1930-tallet, ble det nå etablert en ny metode for å avgjøre hvilken språksone et samfunn skulle tilhøre (Swenden og Jans 2006). Den nye metoden skulle vise seg å bli vanskelig i spørsmålet om hovedstadsregionen, Brussel. Brussel var i hovedsak franskspråklig, men byens geografiske lokasjon var i Flandern. Immigrasjon og tilflytting etter andre verdenskrig endret også byens språklige sammensetning i forstedene. På den måten har Brussels posisjon og tilhørighet blitt et vedvarende stridsspørsmål i belgisk politikk. De flamskspråklige utfordret de nye bestemmelsene for språksoneinndeling, i sitt forsøk på å forsvare innbyggerne i Brussels forsteder. På den andre siden kjempet vallonske interesser for å bevare Brussels franskspråklige karakter. Resultatet ble en tospråklig sone, hvor forstedene forble flamskspråklig, dog med forpliktelser overfor de franskspråklige innbyggerne (Swenden og Jans 2006:879). Striden rundt Brussel og den nye avgrensningen med språksoner førte til økt oppslutning omkring etnisk-regionalistiske partier i Belgia. I Flandern opplevde det flamsk-nasjonalistiske partiet *Volksunie* (VU) en styrket oppslutning som følge av den opphetede debatten i og rundt Brussel. Oppblomstringen av de nye regionale partiene skulle siden sette det opprinnelige partisystemet under press. Mellom 1968 og 1978, ble partisystemet splittet opp og erstattet av regionalt baserte partier.

De økonomiske, kulturelle og lingvistiske aspektene ved belgisk politikk fremstår som de viktigste grunnene til oppblomstringen av den flamske identitetsforståelsen. Fra den belgiske statsbyggingsprosessen på 1800-tallet til devolusjonsprosessene og den endelige føderale ordning i 1993, har disse skillelinjene skapt kløfter mellom de ulike språksamfunnene og

regionene. Mens de ideologiske og religiøse skillelinjene preget konfliktbildet frem til 1950-tallet, ble de kulturelle og økonomiske forskjellene mellom de to regionene tydeligere på 60-tallet. Striden rundt språkspørsmålet og makroøkonomisk politikk kan kanskje betraktes som de viktigste årsakene til den mobiliseringen man har sett fra flamsk side.

5.2.1 Territorielle ressurser

Flandern representerer utkanten eller periferien av den belgiske stat, i likhet med Vallonia. Sentrum er å oppfatte som Brussel ettersom dette er hovedstadsregionen. Den belgiske statsdannelsen gir imidlertid ikke Brussel posisjon som erobringssenter, ettersom Flandern og Vallonia nærmest frivillig slo seg sammen, og Belgias skjebne ble avgjort av andre stater. Det var derfor verken felles identitet, eller tvang fra et etablert erobringssenter som førte de to partene sammen. Aarebrot og Evjen (2014:160) plasserer Belgia i kategorien bybeltestat, og vektlegger betydningen av jevnstore handelsnettbyer som hele tiden har utfordret Brussels dominans. I en prehistorisk fase fungerte Brugge som økonomisk sentrum, grunnet dens status som hansaby. Blant utfordrerne til Brussel i dag trekker forfatterne fram de flamske havnebyene, og særlig Antwerpen. I utgangspunktet kunne derfor Belgia blitt definert som en *duocéfalt* system med to konkurrerende hovedbyer. Selv om Brussel har blitt utfordret historisk og i dag, er byen dominerende som følge av nyere ”import” av overnasjonal administrasjon fra EU og NATO (Aarebrot og Evjen 2014:175). Uten disse institusjonenes fremtredende rolle i Brussel, ville Antwerpen kunne utfordre byen med hensyn til størrelse. Med tanke på de overnasjonale institusjonenes viktige rolle i Brussel, kan vi dermed karakterisere statssystemet som *monocefalt*. Flandern sin geopolitiske lokasjon gjør også at regionen betegnes som en *buffer-periferi* (Hagtvet 1992:229). Regionen ligger mellom to ulike statsbyggende sentrum, og et alternativ i den tidlige statsdannelsen var nettopp å forbli en del av det nederlandske kongedømmet.

5.2.2 Kulturelle ressurser

Som jeg har vært innom tidligere har den etnisk-lingvistiske skillelinjen vært en underliggende faktor for de politiske reformene man har hatt i Belgia. Det flamske språket har vært en identitetsskapende markør hos den flamske befolkningen, og den språklige

skillelinjen dannet bakteppe for oppsplittingen av det belgiske partisystemet mot slutten av 1960-tallet. En bakenforliggende årsak til denne etniske mobiliseringen skyldes den manglende anerkjennelsen av det flamske språket historisk. Det var også språkspørsmålet som stod i sentrum i det som betegnes som det første skrittet mot devolusjon (Swenden og Jans 2006:880). Det refereres her til oppdeling av tre språklige og kulturelle felleskap. Ønsket om kulturell og språklig autonomi stod sterkest i Flandern, og deres språklige og kulturelle bevissthet er å betrakte som den viktigste immaterielle ressursen i forhandlingene om økt selvstyre. Før språkspørsmålet begynte å melde seg fremsto religion som den viktigste kulturelle ressursen i Flandern. Den katolske tilhørigheten til flamlenderne kom først i konflikt med det protestantiske kongeriket Nederland under den belgiske revolusjon i 1830, og var en av grunnene til at Flandern kunne samles om en belgisk stat (Humes 2014:123). Siden har også de kristendemokratiske partiene hatt en dominerende posisjon i Flandern, og enda fremstår Flandern som mer konservativt og katolsk enn det øvrige Belgia.

5.2.3 Økonomiske ressurser

I utgangspunktet var Flandern økonomisk ressurs svak sammenlignet med Vallonia, ettersom Vallonia ble tidlig industrialisert. Det industrielle skiftet på 60-tallet ga senere Flandern betydelige økonomiske ressurser og dermed krav om økonomisk redistribusjon. I løpet av noen tiår utviklet Flandern seg til å bli en eksportorientert økonomi og et internasjonalt handels- og produksjonssenter (Humes 2014). Vi har tidligere sett at parallelt med den økonomiske oppgangen i Flandern, opplevde Vallonia nedgang i sin tungindustri. Det nå økonomisk produktive Flandern, ble derfor opptatt av å fremme økonomisk utvikling samt sørge for større kontroll over skatteinntektene. I tillegg ønsket man fra flamsk side å få større kontroll over statsinntektene fordi man opplevde en vallonsk drenering av de økonomiske ressursene (Bale 2008:45). Det økonomiske ressursovertaket i Flandern, må ses i sammenheng med den økonomiske dreiningen mellom de to regionen. På mange måter minner denne dreiningen om et nullsumspill – den enes gevinst ble den andres tap.

5.2.4 Politiske ressurser

Litteraturen om belgisk politikk framhever i stor grad betydningen av de belgiske elitene. Statsbyggingsprosessen var i utgangspunktet et eliteprosjekt, og den senere politikkkutforming har i stor grad vært elitestyrte. På den måten har velgernes rolle vært begrenset (Heidar mf. 2013:181). Det flamske partiet *Christen-Democratisch en Vlaams* (CD&V) har lenge dominert belgisk politikk, og dermed kontrollert viktige nøkkelposisjoner, noe som gav opphav til uttrykket ”CVP-staten”. Partiet har hele tiden forfektet en flamsk kulturell identitet, og opprettholdt tette bånd til den katolske kirken. Partiet har likevel forholdt seg pragmatisk og moderat i spørsmålet om flamsk uavhengighet.

De regionale-nasjonalistiske partiene kom først på banen, etter at språkspørsmålet og de økonomiske forskjellene mellom regionene gjorde seg gjeldene. Det flamsknasjonalistiske *Volksunie* (VU) fra 1954 gikk først inn for en egen flamsk stat. Partiet ble siden splittet i 2001, men deres etterfølger *Nieuw-Vlaamse Alliantie* (N-VA) har holdt på den separatistiske målsetningen – riktignok med konføderasjon som et trinn mot fullstendig uavhengighet. Ved valgene i 2010 og 2014 fikk N-VA flere stemmer enn CD&V, og ble med det største parti i Flandern og Belgia. Blant de andre store flamske partiene, trekkes det høyrepopulistiske *Vlaams belang* (VB) fram. Partiet har gått inn for umiddelbar flamsk uavhengighet, og ønsker en kraftig reduksjon i innvandring. Til tross for stor oppslutning ved enkelte valg, har det vært partipolitisk motstand mot å samarbeide med VB i flamsk og belgisk politikk (Heidar mf. 2013). Fellesnevneren for de flamske partiene i dag er at det eksisterer en bred enighet om å forvare flamske interesser. Mens den tradisjonelle høyre-venstre dimensjonen av politikken fremdeles gjør seg gjeldene i Vallonia, er det separatismespørsmålet som står sentralt i Flandern. (De Winter mf. 2006)

I tillegg til ordinære partier innad i partisystemet, har man i Flandern hatt bevegelser som har søkt å promotere regional og nasjonal identitet. Disse kan betraktes som pressgrupper som har forsøkt å påvirke folkeopinionen og de etablerte partiene. Fitzmaurice (1982:208) trekker fram to patriotiske grupperinger: *Vlaamse Volksbeweging* (VVB) og *Ijzerbedevaart* komiteen. VVB var tidligere en føderal pressgruppe, men står i dag for løsrivelse av Flandern. Ijzerbedevaart komiteen organiserer i utgangspunktet et pilgrimsmøte, men dette fungerer også som en sammenkomst for flamske nasjonalister.

5.3 Skottland

Med unionsakten i 1707 ble Skottland en del av kongeriket Storbritannia. Både det skotske og det engelske parlamentet godkjente traktaten som medførte opprettelsen av kongedømmet Storbritannia med et felles britisk parlament. Fram til da hadde Skottland vært en uavhengig stat som delte monark med England. Motivasjonen for å inngå i den nye union-staten var ulike, men for Skottland sin del var det de økonomiske fordelene som veide tyngst (Keating 2001:199). Traktaten skulle sikre økt frihandel med England, og man så ytterligere økonomiske fordeler ved å bli en del av det ekspanderende britiske imperiet. Til tross for de økonomiske fordelene for Skottland, eksisterte det utbredte opposisjonelle bevegelser mot unionen blant skotske nasjonalister, og store deler av den skotske befolkningen. For England fantes det strategiske grunner for å inngå en unionsavtale med Skottland. Det var særlig viktig å sikre protestantismens dominans i begge landene. Jakobittene, en politisk bevegelse som kjempet for gjenopprettelsen av den katolske tronrekkefølgen, hadde stor støtte i deler av Skottland. (Keating 2001)

Den territoriale statsstrukturen ble etablert som en sentralisert enhetsstat, men deler av det sivile samfunnslivet og administrasjonen ble organisert separat i Skottland og England/Wales. Skottland beholdt sine lokalpolitiske systemer, og sin egen utdanningsinstitusjon. I tillegg hadde man et eget rettssystem som var bygget på andre prinsipper enn det engelske¹³ (Fitjar 2014:33). Skottlands kirke (The Kirk) som var bygget på presbyteriansk kristendom var uavhengig av staten, og den fungerte som en viktig velferdsinstitusjon for skottene. På mange måter var derfor den britiske statens rolle i det skotske samfunnslivet svært begrenset. Det var også mye som tydet på at Skottland allerede var i ferd med å assimileres med Storbritannia. Skottland ble ofte referert til som ”Nord-Britannia”, og det var på ingen måte gitt at Skottland skulle utvikle en separat nasjonal identitet (Bogdanor 1999:111).

Mot slutten 1800-tallet endret imidlertid forholdene seg da ekspansjonen av ”den moderne stat” truet det skotske selvstyre. Framveksten av ”den moderne stat” medførte en sentralisering for å sikre politisk og økonomisk kontroll. Dette førte siden til krav om at

¹³ Det engelske systemet la mer vekt på sedvane, mens det skotske systemet var organisert etter kontinentale prinsipper.

politikkutformingen også måtte ses fra et skotsk perspektiv. Nye sosiale bevegelser, særlig fra distriktet Highland, og den industrielle arbeiderbevegelsen, var de første til å uttrykke særordninger for Skottland. Innflytelsen fra den irske selvstyrebevegelsen på 1800-tallet hadde også stor innvirkning, og det aktualiserte spørsmålet om skotske selvstyretterigheter. Londons respons på selvstyrekravene ble etableringen av et departement for politiske saker som angikk Skottland, kalt Scottish Office (Keating 2001:204). Gjennom hele 1900-tallet hadde departementet hovedansvaret for den skotske innenrikspolitikken, og organet fungerte som et bindeledd mellom regjeringen og samfunnsinstitusjonene i Skottland. Scottish Office ble ledet av en egen minister, som fikk plass i kabinettet fra 1926 (Fitjar 2014). Ved å være representert i det britiske kabinettet fikk skottene nå større kontroll over distribusjonen av offentlige utgifter. Alt i alt, fikk Skottland bruke mer offentlige midler per innbygger enn England, og tilstedeværelsen i det britiske kabinettet gjorde det mulig å forvare skotske interesser innenfor rammen av det britiske politiske systemet (Keating 2001).

Det vil være riktig å hevde at unionsinngåelsen sikret politisk stabilitet og økonomisk fremgang for Skottland sin del. Gjennom det skotske sekretariatet og senere Scottish Office ble interessene til Skottland ivaretatt. Selv om den skotske nasjonalismen begynte å ta politisk form allerede på 1800-tallet, ble de senere kravene om selvstyre ikke nevneverdig fulgt opp (Keating 2001). Andre politiske spørsmål fikk etter hvert større betydning og flere av disse spørsmålene var av en nasjonal karakter, deriblant klassekonflikt. De tradisjonelle britiske partiene dominerte i den politiske debatten om nasjonale spørsmål i Skottland, og enn så lenge ble de skotske interessene ivaretatt i det eksisterende to-partisystemet. Ved det britiske parlamentsvalget i 1955 fikk det prounionistiske konservative partiet 50 prosent av stemmene i Skottland, og forholdet til unionen var knapt på dagsorden (Keating 2001).

Skotsk nasjonalisme blusset for alvor opp igjen på 1960-tallet i form av økt oppslutning til det skotske nasjonalistpartiet (SNP). I den skotske Labour-leiren ble også spørsmålet om skotsk selvstyre aktualisert. Til tross for den nasjonalistiske oppblomstringen blant skottene, var en sterk skotsk identitet fortsatt fullt kompatibelt med et ønske om å forbli i unionen (Fitjar 2014). Mange mente fortsatt at unionen fremsto som den beste løsningen for Skottland. Vendepunktet kom på 70-tallet da en mindretallsregjering ledet av Labour ble tvunget til å avholde en folkeavstemning om en egen skotsk nasjonalforsamling for å demme opp for veksten til SNP (Keating 2001). Forslaget om å opprette en direktevalgt skotsk nasjonalforsamling med beslutningsmyndighet innenfor enkelte definerte politikkområder ble

nedstemt. Avstemningen endte riktignok med et knapt flertall, men forslaget krevde et kvalifisert flertall. Valgdeltakelsen på 62,9 prosent, var ikke tilstrekkelig for å oppfylle dette kravet fra Labour-regjeringen (Fitjar 2014). Etter valgnederlaget og i løpet av 80- og 90-tallet satt de konservative med makten i Storbritannia, med henholdsvis Margaret Thatcher og John Major som statsministre. Det konservative partiet ble i perioden identifisert med Sør-England, og var skeptiske til det skotske selvstyre (Keating 2001). Parallelt med den låste situasjonen med de konservative ved makten, ble det derfor vanskeligere for Scottish Office å forsvare skotske interesser. Mer spesifikt var det vanskeligere å kjempe om tildelingen av offentlige midler, og på den måten ble statssekretæren for Skottland overlatt med ansvar uten makt ovenfor det britiske parlamentet. Dette i sin tid underminerte de fordelene som var etablert i unionen. Etter valgseieren til Labour i 1997 ble det nok en gang avholdt en folkeavstemningen om eget skotsk parlament. Denne gangen stemte et klart flertall for opprettelsen av det skotske parlamentet, og retten til endre skattenivået med inntil 3 prosent. (Fitjar 2014)

Skottenes holdninger til ytterligere selvstyre og uavhengighet, har økt etter opprettelsen av skotske parlamentet. Et flertall av velgere ønsker at mer makt skal overføres til det skotske parlamentet, særlig når det gjelder skatter og velferdspolitik (Fitjar 2014). I praksis gjenspeiles dette ved økt oppslutning omkring det skotske nasjonalistpartiet. I tillegg til å være et separatistisk parti, har SNP som en selvstendig aktør satt spørsmålet om skotsk selvstyre på den politiske dagsordenen (Bogdanor 1999). Den tosidige rollen til SNP, som agendasetter og separatistisk bevegelse, har ifølge Fitjar (2014) vært avgjørende for den nasjonale mobiliseringen i Skottland.

Keating (2001) hevder at det særegne institusjonelle systemet i Storbritannia, og det faktum at skottene i stor grad kunne utforme sin egen politikk, ga en styrket nasjonal identitet i Skottland. Det er med andre ord ikke de underliggende kulturelle forskjellene som utgjør grunnlaget for en skotsk identitet. Store surveyundersøkelser som omhandler identitetsforståelse i Storbritannia, viser at et overveldende flertall av skottene uttrykker at de har en skotsk nasjonal identitet. Samtidig uttrykker over halvparten en dobbelt identitet som både skotsk og britisk. Bare en tredjedel definerer seg som skotsk, ikke britisk (Fitjar 2014). Det finnes gode bevis for at nasjonalismen i Skottland er sterkt knyttet til klassekamp, og opposisjon til det konservative partiet. Ifølge Keating (2001) korrelerer skotsk identitet og klassetilhørighet. Overklassen i Skottland tenderer til å være mindre opptatt av å definere seg

som skotter, mens arbeiderklassen og middelklassen identifiserer seg med helt eller delvis skotsk identitet.

Trusselen mot de etablerte skotske institusjonene fremstår som den viktigste forklaringen til politisk mobilisering i Skottland (Mitchell 2013). I de historiske tilfellene hvor de skotske institusjonene har stått i fare for å bli assimilert med de britiske, har skottene krevd reformer. Dette ser vi blant annet i forkant av opprettelsen av Scottish Office, og i perioden før den andre folkeavstemningen om opprettelsen av det skotske parlamentet. Kontroll over skattepolitikken, parlamentarisk representasjon, egne lovgivningsmyndigheter og domstoler har alle vært viktige spørsmål i forbindelse med den administrative devolusjonen. Den skotske devolusjonen kan ut i fra dette perspektivet ses på som en reforhandling av de forholdene som allerede eksisterte i union-staten (Bogdanor 1999).

5.3.1 Territorielle ressurser

Den territorielle inkorporeringen av Skottland fant sted i 1707 gjennom unionsavtalen. Det var da aldri snakk om en ekspansjon inn i periferien, men en avtale mellom to selvstendige stater. Unionsstatens konstruksjon har siden preget forholdet mellom Skottland, Wales, Nord-Irland og England. Storbritannias tidligere statsminister John Major erkjente i 1993 at ingen bestanddel i den britiske staten kunne holdes i unionen mot sin vilje, ettersom de hadde blitt med i unionen av ulike grunner (Keating 2001:200). Likefullt er Skottland å regne som en ekstern periferi i den britiske unionsstaten som en følge av at den tidligere selvstendige staten ble en del av en større territoriell sammenslutning. Til tross for store industri- og handelsbyer i Skottland, har London siden unionsavtalen blitt oppfattet som det økonomiske, politiske og kulturelle sentrum. Vi kan dermed karakterisere Storbritannia som *monocefalt*.

Den noe spesielle territorielle dimensjonen mellom Storbritannia og Skottland illustreres godt ved at Skottland fikk beholde viktige nasjonale institusjoner etter unionsinngåelsen. De senere kravene om deltakelse og representasjon har også blitt tatt på alvor gjennom opprettelsen av Scottish Office og folkeavstemningene om et eget skotsk parlament. Den seneste folkeavstemningen i 2014 om uavhengighet fra Storbritannia ble også godkjent av den britiske regjeringen. På mange måter viser dette at sentrum har gitt etter for kravene fra skottene. Dette har både sammenheng med den unike statskonstruksjonen, og den nasjonale

mobiliseringen i Skottland. Keating (2001:220) hevder at den territorielle basisen for skotsk nasjonalisme har vært sterk som følge av at nasjonen ikke deles av geografiske grenser.

5.3.2 Kulturelle ressurser

I motsetning til Flandern og Catalonia har ikke språk og kultur vært en like sterk identitetsskapende markør i Skottland. I det nordlige Highlands eksisterer riktignok skotsk-gælisk som minoritetsspråk, men språket ble aldri utbredt til det øvrige Skottland. Det skotske språket med slektskap til engelsk tapte også prestisje for standard engelsk, etter at Skottland ble en del av unionen (Keating 2001:201). Den skotske kilten og sekkepipen trekkes fram som de viktigste kulturelle symbolene i Skottland, men mange av tradisjonene deles også med Irland. På den måten representerer ikke de språklige og kulturelle ressursene en mobiliseringsfaktor alene. På den andre siden har identitet spilt en viktig rolle, og som vi har sett har et flertall i Skottland en skotsk identitet. (Keating 2001)

5.3.3 Økonomiske ressurser

Skottland ble tidlig industrialisert i og rundt de store byene. I utgangspunktet var Skottland som det øvrige Nord-England bygd opp rundt kull- og stålindustri. Senere har naturressurser som olje og fiskeri spilt en viktig rolle for den skotske økonomien. På 90-tallet kom også utviklingen av høyteknologisk industri i Skottland, særlig konsentrert i Glasgow og Edinburgh. Økonomisk vekst og risiko har både blitt brukt som et argument for å holde sammen og for å adskilles. De positive sidene ved å være en del av unionen var mange. Da den skotske tungindustrien opplevde nedgang på 1950-tallet, fungerte Storbritannia som en hjelpende hånd for å sørge for økonomisk utvikling. Tilgang til de britiske markedene har også vært fordelaktig for eksportindustrien i Skottland. Frykten for nettopp å miste tilgang til de britiske markedene ble lenge ansett for å være for stor til å gjøre seg økonomisk uavhengig av Storbritannia. (Keating 2001)

På 70-tallet ble man mer tvilende til hvorvidt unionen ville bidra til økonomisk vekst for Skottlands del. Særlig hadde dette sammenheng med oljefunnene i Nordsjøen, og den økonomiske politikken som ble ført av Thatcher (Keating 2001). Mange mente at Thatchers

politikk favoriserte Sør-England, og skottene ble mer overbevist om at man økonomisk fikk mer ut av å stå utenfor unionen. Veksten i den oljerelaterte økonomien gjorde at Skottland styrket sin økonomiske posisjon, og denne utviklingen ble også promotert av SNP.

5.3.4 Politiske ressurser

På generelt grunnlag kan to-partisystemet i Storbritannia trekkes fram som et institusjonelt element til fordel for enhetsstaten (Keating 2001:206). Siden de britiske partiene lenge var dominerende også i Skottland, kunne man bruke det aktuelle opposisjonspartiet til å kreve motytelser (voice) istedenfor å kreve utmeldelse (exit). Det var i tillegg lite som skilte den britiske og skotske stemmegivningen på 50-tallet (Keating 2010). Det var først på 60-tallet med økt opplutning til SNP, og særlig under det konservative styret på 80-tallet at endringene i stemmegivningen utkrystalliserte seg. Framveksten av SNP og de endrede partipolitiske preferansene hos skottene har derfor vært avgjørende for den territorielle mobiliseringen som har funnet sted (Fitjar 2014).

Det skotske nasjonalistpartiet fremstår som jeg har vært inne på som den fremste politiske bevegelsen for nasjonal mobilisering i Skottland. SNP ble stiftet i 1934 etter en sammenslåing av to tidligere separatistiske- og selvstyreorienterte partier. I utgangspunktet var partiet sentrum-høyre orientert, men i nyere tid har partiet beveget seg mot venstre, og definerer seg i dag som et sosialdemokratisk parti. Striden innad i partiet har historisk dreid seg om hvorvidt partiet skal kjempe for selvstyre innenfor rammen av unionen, eller for etableringen av en uavhengig stat. Et stridsspørsmål i den anledning har vært om selvstyre kan betraktes som et nyttig steg på veien mot selvstendighet eller ikke. I dag fremstår SNP som et klart separatistisk parti, og det var SNP som var med på å utarbeide folkeavstemningen i 2014 om skotsk uavhengighet. (Fitjar 2014)

Det er likevel ikke slik at nasjonalismen i Skottland utelukkende kan knyttes eksklusivt til ett parti (Keating 2001:219). Ved siden av SNP har både Labour og liberaldemokratene støttet skotsk selvstyre. Liberaldemokratene støttet i første omgang opp under den tidlige selvstendighetskampen. Labour på sin side har som følge av en stor velgerskare i Skottland ønsket skotsk selvstyre velkommen ved flere anledninger. Labour har gjort det bedre i Skottland enn i andre deler av Storbritannia, og dette til tross for at SNP har beveget seg i en

mer sosialdemokratisk retning. Labours suksess har både sammenheng med den sosialdemokratiske politiske kulturen i Skottland, men også det faktum at de hele tiden har representert motstykket til det konservative partiet.

Som nevnt tidligere var den konservative Thatcher-regjeringen svært upopulær i Skottland, og mange fremhever den manglende skotske støtten til den konservative regjeringen (Fitjar 2014). På mange måter ble det oppfattet som et demokratisk underskudd at Skottland ble styrt av en konservativ regjering, som slett ikke hadde blitt stemt fram av skotske velgere. Man kan likevel snakke om vekselvirkinger i denne sammenhengen. Var det motstanden mot de konservative som førte til økt støtte for selvstyre, eller var det den nasjonale mobiliseringen som førte til lav oppslutning hos det konservative partiet. Likeledes kan man stille det samme spørsmålet om Labours posisjon i Skottland. Var Labours tilbøyelighet til økt selvstyre i Skottland myntet på desentralisering som politisk målsetning, eller var støtten til selvstyre en vintersak for å øke partiets oppslutning i Skottland. (Fitjar 2014)

6.0 Analyse

Hensikten med dette kapitlet er å besvare problemstillingens tre forskningsspørsmål som omhandler bakgrunnen for selvstyrekrav, resultatet av devolusjonsprosessen og hvorvidt det nåværende systemet er stabilt. For å få en bedre klarhet i hva som er bakgrunnen for selvstyrekravene, vil funnene fra empiridelen sammenfattes og diskuteres opp mot det teoretiske rammeverket. Videre vil dette danne et utgangspunkt for å diskutere om kravene gjenspeiles i den territorielle strukturen, og i hvilken grad den nåværende strukturen kan oppfattes som et stabilt system.

I førsteomgang vil jeg drøfte bakgrunnen for selvstyrekrav fra regionene. Dette utgjør det første forskningsspørsmålet i denne oppgaven, og det kan i den anledning være nyttig å påminne leseren om den aktuelle del-problemstillingen:

1. *Hva har vært bakgrunnen for kravene om regionalt selvstyre i regionene Catalonia, Skottland og Flandern?*

For å besvare dette spørsmålet drøftes det empiriske materialet opp mot stats- og nasjonsbyggingsprosesser. I de ulike fasene i stats- og nasjonsbyggingsprosessen vil det særlig rettes oppmerksomhet til sentrum-periferi-relasjoner samt strategivalg for henholdsvis sentrum og periferi. Videre vil jeg drøfte mobiliseringsgrunnlaget opp mot teoriene tradisjonell regionalisme og nyregionalisme.

6.1 Drøfting i lys av stats- og nasjonsbyggingsprosesser

I oppgavens teoridel ble det redegjort for den historiske utviklingen av sentrum-periferi-skillelinjen i ulike faser i stats- og nasjonsbyggingsprosessen. De to første fasene handler om sentrums territorielle inkorporering og nasjonalisering av massene. Den tredje fasen kjennetegnes som en konsensuspreget fase, mens den fjerde fasen viser til svekket nasjonal

suverenitet som følge av globalisering. I lys av disse fasene og aktørvalgteorier, vil jeg nå se nærmere på stats- og nasjonsbyggingsprosessene i de tre casene.

Fase I og II

Den første- og andre fasen som Rokkan nevner i den historiske utviklingen av sentrum-periferi-relasjoner kan knyttes til de tidlige stats- og nasjonsbyggingsprosessene. I inkorporerings- og nasjonaliseringsfasen vil sentrums målsetninger og strategier handle om å sikre politisk, økonomisk og kulturell kontroll over periferien. Periferiens motsvar på disse strategiene vil tilsvarende være deltakelseskrav, økonomisk redistribusjon og kulturell anerkjennelse. Ifølge Rokkan var det særlig tre punkter som var avgjørende for utfallet av de to første fasene i stats- og nasjonsbyggingsprosessen. Det ene knytter seg til det statsbyggende kjerneområdets styrke, det andre var bynettverkets styrke, og det tredje var motstanden mot kulturell standardisering (Hagtvet 1992). Opp mot de aktuelle casene ser vi her tilfeller som kan sies å ha innvirket på disse forholdene.

I Spania hadde skiftende imperier i fortiden etterlatt seg flere svake kongedømmer (Wiarda 1993). På den iberiske halvøy var kongeriket Aragon det mest utviklede. I følge Wiarda (1993:17) fremstår det derfor som et paradoks at Kastilja skulle bli det dominerende sentrum. I Aragon eksisterte det også perifere og velutviklede handelsbyer, som for eksempel Valencia og Barcelona. Det er riktignok verdt å merke seg at disse byene ikke defineres innenfor bybeltet i Rokkans konseptuelle begrepskart (Aarebrot og Evjen 2014). I tillegg hadde man blant annet i Catalonia utviklet en separat kulturell identitet og et eget selvstyre. Motstanden mot den kulturelle standardiseringsprosessen lå derfor latent og var tidlig til stede.

I Belgia har det statsbyggende kjerneområdet, Brussel, ikke hatt status som erobringssenter. Dette har sammenheng med at Belgia ligger i det som omtales som bybeltet i Europa (Aarebrot og Evjen 2014:161-162). Som vi ser av empirien har konsentrasjonen av nettverksbyer påvirket den territorielle strukturen. På den måten fremstår ikke sentrumsdannelsen som spesielt sterk. På den andre siden var det lite konkurranse å spore fra den flamske delen av Belgia i den tidlige statsbyggingsprosessen. Selv om sentrumet for den belgiske staten kan oppfattes som svakt, klarte elitene å skape nasjonal integrasjon i den tidlige statsbyggingsprosessen. Den senere fasen som omhandler nasjonaliseringen av massene gikk imidlertid ikke like smertefritt for seg. Den perifere identitetsbyggingen i

Flandern ble synlig ved at man på dette tidspunktet søkte annerkjennelse av kulturell identitet, og særlig kom dette til uttrykk ved den lingvistiske skillelinjen.

I Storbritannia kan det statsbyggende kjerneområdet (London) vurderes som sterkt med tanke på det britiske imperiets posisjon ved unionsinngåelsen. Bynettverkets styrke vektlegges i liten grad, selv om Aarebrot og Evjen (2014:159) åpner opp for at den industrielle revolusjon skapte industrielle handelsbyer, også i Skottland. Disse storbyene vokste riktignok i samband med globale handelsforbindelser, og er i mindre grad tilknyttet eldre europeisk handel. Konstruksjonen av union-staten ser derimot ut til å ha påvirket styrkeforholdene mellom sentrum og periferi. Ettersom Skottland fikk beholde mange av sine egne selvstyreinstitusjoner, var allerede deltakelseskravene innfridd fra engelsk side i den tidlige inkorporeringsfasen. Framveksten av ”den moderne stat” på 1800-tallet medførte riktignok en trussel mot de skotske institusjonene. Sentraliseringsstrategien fra sentrum ble på den måten møtt med representasjonskrav, som siden resulterte i opprettelsen av *Scottish office*. Motstanden mot kulturell standardisering ser ut til å være av mindre betydning i forholdet mellom Skottland og Storbritannia. Den skotske overklassen var tilbøyelig til å akseptere den kulturelle standardiseringsprosessen, og det kan her refereres til ideen om ”Nord-Britannia”.

Oppsummert viser empirien en betydelig variasjon i inkorporeringsfasen. Mens det eksisterte en sentrum-periferi-konflikt mellom Catalonia og Spania allerede tidlig i statsbyggingsprosessen, måtte man vente lengre med lignende protester i Flandern og Skottland. I Flandern sitt tilfelle var forholdet mellom den franske statsbyggende eliten og den flamske delen svært asymmetrisk hva angår ressurser og økonomi. Tar man Flanderns eksempel til følge kan det se ut til at ressursmangel, marginalisert kultur og fraværet av en elite i statsbyggingsprosessen forsinket periferiresponsen i inkorporeringsfasen. I Skottland vedgikk man tidlig at unionsinngåelsen hadde sine fordeler, selv om det også her eksisterte motstridende bevegelser. I hovedsak er det her tale om ulik statsbyggingshistorikk. I Spania har skiftende imperier i fortiden vanskeliggjort sentrums mål om inkorporering og økonomiske penetrasjon av periferien. Personalunionen mellom Kastilja og Aragon kan derfor ikke sammenlignes med den frivillige unionsinngåelsen mellom England/Wales og Skottland. Trekker man inn Flandern i denne sammenhengen er den belgiske statsdannelsen av et nyere slag, og dessuten et resultat av ekstern stormaktspolitikk. I den andre fasen som omhandler nasjonalisering av massene viser empirien en dra-kamp mellom sentrum sine målsetninger og periferiens respons i Catalonia og Flandern. I både Catalonia og Flandern har

anerkjennelse av kulturell identitet blitt brukt som et motsvar mot kulturelle standardiseringsprosesser.

Fase III og IV

De senere fasene i stat- og nasjonsbyggingsprosessene har vært preget av de foregående. Det er her viktig å presisere at stats- og nasjonsbyggingsprosessen forstås som en kontinuerlig prosess, og ikke kun er redusert til å omhandle statenes tilblivelsesprosess. På den måten ser vi også i senere faser periferikrav som omhandler deltakelse, redistribusjon og anerkjennelse av kulturell identitet. Til forskjell fra de tidligere fasene, er det nå periferiens krav som preger konfliktbildet (Aarebrot og Evjen 2014). På den måten kan responsstrategiene til Hirschman om *exit* og *voice* berike diskusjonen.

I Spania har de sentralistiske målsetningene til sentrum blitt møtt med ulik grad av motstand historisk. Resultatet har blitt skiftende systemer med ulik grad av selvstyre basert på motreaksjoner. I praksis har dette utspilt seg ved at sentralisering av makt har ført til representasjonskrav. Det spesielle med Catalonia er at regionen på mange måter har klart å bevare systemet med delt suverenitet til tross for skiftende spanske regimer opp gjennom historien (Keating 2001). Unntaket her er selvfølgelig tiden under Francoregimet fra 1939 til 1975 som fjernet den regionale autonomien. På samme måte som de politiske og territoriale sentraliseringsstrategiene har ført til deltakelseskrav, har forsøk på etableringen av et kulturelt monopol påvirket den regionale bevisstheten. Det tydeligste eksemplet på dette ser vi i den fjerde fasen i nasjonsbyggingsprosessen som for Spanias del markeres med overgangen til demokrati. I denne fasen var det særlig viktig for Catalonia å sikre sin kulturelle identitet etter perioden med kulturell standardisering. Fasen kjennetegnes av at det ble krevd motytelser (Voice) for å sikre bevaring av kultur og særlig det katalanske språket. I nyere tid er imidlertid mange av de historisk-kulturelle argumentene blitt satt til side, til fordel for økonomiske redistribusjonskrav og rasjonelle argumenter for både selvstyre og selvstendighet (Cramer 2014). I den anledning kan det være verdt å nevne at mobiliseringen for en selvstendig katalansk republikk (Exit), begynte for alvor da den finansielle avtalen om selvråderett over økonomien ble skrotet av det spanske parlamentet. På den måten ser utviklingen i Catalonia ut til å støtte oppunder det generelle bildet av voice- og exit strategier, hvor utmeldelsesstrategien særlig har gjort seg gjeldende ved økonomiske transaksjoner.

I Flandern spilte på mange måter den kulturelle motreaksjonen på samme akkorder som kravet om økonomisk redistribusjon. For det første skjer disse prosessene i samme tidsrom. Parallelt med den betente språkstriden og språkreformene på 60-tallet opplevde man en økonomisk ekspansjon i Flandern. For det andre har prosessene vært preget av bipolaritet mellom den vallonske og den flamske delen. Annerkjennelsen av det flamske språket var derfor sterkt tiltrengt på grunn av det tidligere franske språkets dominans i staten. På samme måte ble redistribusjonskravene fra flamsk side sterkere som følge av Vallonias økonomiske stagnasjon. Det at det har eksistert to motpoler innenfor den belgiske staten har derfor påvirket forhandlingene med sentrum (Swenden, Brans, De Winter 2006; O'Neill 1998). Regionene har vekselvis kjempet hver sin regionale kamp mot hverandre om ideologiske, makroøkonomiske og kulturelle forhold. Både når det gjelder de immaterielle og materielle transaksjonene har motytelser (Voice) preget forhandlingene, og kanskje har dette sammenheng med nettopp forekomsten av bipolaritet. Den tredje og fjerde fasen i nasjonsbyggingsprosessen ble derfor preget av langvarige forhandlinger mellom de to partene med tilhørende reformer. Man kan dermed ikke karakterisere dette som en konsensuspreget fase, selv om man gradvis oppnådde enighet omkring ulike politikkområder gjennom forhandlinger.

I Skottlands tilfelle ser vi at de tidlige deltakelseskravene ble lyttet til, ettersom Skottland fikk beholde mange av sine særegne institusjoner i unionsstaten. Historien senere har imidlertid vist at de skotske selvstyreinstitusjonene har blitt truet ved flere anledninger som følge av sentrums sentraliseringsstrategier. På den måten har særlig representasjonskrav fra Skottland preget de ulike fasene i stats- og nasjonsbyggingsprosessen. Empirien viser at dette har resultert i ulike representasjonsordninger: Først med *Scottish Office* og senere med opprettelsen av det skotske parlamentet. Vi ser av empirien at *Scottish Office* i mange år fungerte som et bindeledd mellom Skottland og unionen. På den måten representerte institusjonen en voice-mulighet for Skottland. Når det etter hvert ble vanskeligere for ”kontoret” å forsvare skotske interesser, har dette igjen aktualisert nye representasjonskrav. I nyere tid har imidlertid redistribusjonskrav fra Skottland preget bildet i takt med økte økonomiske ressurser i regionen. Kravene har politisk blitt brukt både i forbindelse med retten til å administrere skatter(Voice), men også i spørsmålet om løsrivelse(Exit).

Statsbyggingshistorikk mellom sentrum og periferi:

Territoriell statsbygging (Territoriell inkorporering)	Kulturell nasjonsbygging (Kulturell standardisering)	Økonomisk statsbygging (Økonomisk penetrasjon)	Caser	Karakteristikker
<i>Enkelt</i>	<i>Enkelt</i>	<i>Vanskelig</i>	Storbritannia/ Skottland	Union-stat. Tydelig erobringssenter. Ekstern periferi. Regionalisert enhetsstat.
<i>Enkelt</i>	<i>Vanskelig</i>	<i>Vanskelig</i>	Belgia/ Flandern	Desentralisert territorium. Nettverksbyer. Buffer-periferi. Føderalstat.
<i>Vanskelig</i>	<i>Vanskelig</i>	<i>Vanskelig</i>	Spania/ Catalonia	Skiftende imperium fra fortiden. Ekstern periferi (Mislykket sentrum). Regionalisert enhetsstat.

6.2 Drøfting i lys av tradisjonell regionalisme

De tidlige nasjonalismebevegelsene i Catalonia, Flandern og Skottland har både likhetstrekk og forskjeller ved seg. Felles for disse bevegelsene er at deres utgangspunkt bygger på den tradisjonelle regionalismeteorien som vektlegger forestillingen om oppkomsten av historiske og kulturelle identitetsregioner (Veggeland 2000). Empirien viser oss at det historisk fantes et grunnlag for dette i de aktuelle casene. Basisen for en separat regional identitet i både Catalonia og Skottland, ligger langt tilbake i tid. For Skottland sin del handlet dette først og fremst om at man hadde en egen stat før unionsakten av 1707. I Catalonia ble det raskt etablert et konkurrerende nasjonsbyggingsprosjekt til personalunionen mellom Kastilja og Aragon. I Flandern så man ikke denne umiddelbare periferiresponsen etter samlingen av staten Belgia. Først hundre år etter at statsdannelsen var et faktum, opplevde man også her en periferimobilisering med utspring i forestillingen om kulturell og språklig likhet.

Den tradisjonelle regionalismeteorien anser motstand mot kulturelle standardiseringsprosesser som et typisk mobiliseringsgrunnlag, men i tillegg handlet dette om å verne om muligheten for selvbestemmelse og demokrati (Veggeland 2000). Spesielt var dette viktig for Skottland, hvor motstanden mot framveksten av ”den moderne stat” ble avgjørende. Ideene om ”den moderne stat” medførte sentralisering, og motstanden fra skottene kan ses på som et ønske om medbestemmelse. Denne motstanden samsvarer godt med teoriene omkring tradisjonell regionalisme, hvor vern mot storskalasamfunnet ansees som et typisk mobiliseringsgrunnlag. En lignende type motstand ser vi også blant de første nasjonalismebevegelsene i Catalonia på 1800-tallet. Denne nasjonalismebevegelsen var drevet av konservative og reaksjonære bevegelser, og representerte også et motsvar mot de moderne tendensene i den spanske staten. Et paradoks som kan trekkes inn i denne sammenhengen er hvorvidt Catalonia rent faktisk var motstandere av det moderne samfunn. Forsker 3 ved UiT-Norges arktiske universitet, understreker at Barcelona og andre handelsbyer i Catalonia i høyeste grad var moderne handelssamfunn. På den måten møtte den tidlige nasjonalismebevegelsen først på motstand blant sine egne. I Flandern sitt tilfelle kan vi derimot ikke finne grunnlag for en eksplisitt motstand mot det moderne, til tross for at Flandern var mer konservativt og katolsk enn sin motpart, Vallonia.

Revitaliseringen av kulturelle identitetsregioner fikk sin renessanse på 60- og 70-tallet i form av oppblomstringen av regionale partier (Rokkan og Urwin 1983). Ut ifra den tradisjonelle regionalismen, kan denne politiseringen av periferien forklares ved forestillingen om lik etnisitet og kultur. Samtidig vet vi at nasjonalismebevegelser kan ta ulike former og være motivert av ulike ideologier. Dette vises også i nasjonalismebevegelsene i de tre regionene. I Catalonia har det eksistert ulike nasjonalistiske bevegelser som både har bygget på konservative bonderomantiske idealer, marxisme, og i nyere tid liberalisme. På den måten ser det ut til at de nasjonalistiske bevegelsene først og fremst har vært et produkt av tidens tann, hvor den ene bevegelsen har forvitret og erstattet den andre. Denne observasjonen blir også bekreftet av forsker 3, ved UiT- Norges arktiske universitet. Informanten legger vekt på at den katalanske nasjonalismen aldri har stått samlet, og at den i tillegg har vært preget av indre motsetninger. Nasjonalismebevegelsene har i utgangspunktet vært et eliteprosjekt, hvor både reaksjonære og modernistiske subnasjonale prosjekter har preget bildet historisk, legger informanten til. I dag har det heller ikke tegnet seg et klart bilde av hva grunnlaget for ”katalanismen” skal være. Selv om flere partier i Catalonia heiner om en form for

nasjonalisme, og til dels også kan enes om en selvstendig katalansk republikk, er partiene ulike ideologisk.

Sammenligner vi Catalonias nasjonalismeprosjekter med Flandern, ser vi også her splittelser i den nasjonalistiske leiren. Disse splittelsene er riktignok først og fremst knyttet til Flanderns framtid, og hvorvidt det vil være formålstjenlig å se på en konføderasjon som en mulig fremtidig løsning for staten. Den ideologiske dimensjonen gjør seg ikke i like stor grad gjeldende, og det største problemet i dagens Belgia ser heller ut til å være samarbeid på tvers av partier i Flandern og Vallonia. På den måten ser de flamske separatistiske partiene ut til å stå mer samlet enn de katalanske. En enda mer unison form for nasjonalisme kan spores i Skottland. Selv om nasjonalismen ikke kan knyttes utelukkende til ett enkelt parti, reflekteres særlig oppslutningen om det skotske nasjonalistpartiet (SNP) til holdninger omkring uavhengighet (Fitjar 2014). I motsetning til ulike separatistiske partier i Catalonia og Flandern, ble SNP dannet ved en sammenslåing av nasjonalistiske partier. Mens ulike nasjonalismeprosjekter og stridsspørsmål knyttet til veien videre har stått mellom ulike partier i Catalonia og Flandern, har selvstyrekampen i Skottland blitt ivaretatt av SNP i senere tid. Opprettelsen av det skotske parlamentet skapte også en ny arena for skotsk politikk, som var særlig gunstig for SNP. Her har SNP vært det største partiet siden 2007, og således fremstått som den tydeligste agendasetteren for skotsk nasjonalisme. På den måten kan nasjonalismebevegelsene i fortiden også være med på å forklare mobiliseringsgrunnet og de politiske skillene vi i dag ser i regionene.

6.3 Drøfting i lys av nyregionalisme

Regionene Catalonia, Flandern og Skottland har hatt en felles identitet og historie som gjør at vi i dag kan klassifisere de som etnisk-kulturelle regioner. Dette har også vært én av årsakene til at statene har desentralisert beslutningskompetanse, slik at regionene har fått status som politisk-administrative regioner (Veggeland 2000). Det er også verdt å merke seg at de politisk-administrative regionene har en funksjonell betydning for sentralmakten, og det henvises her til et statsperspektiv på regionalisering. Ved siden av de tradisjonelle regionaliseringsprosessene, har også nyregionalisme preget bildet i de tre casene. Ifølge nyregionalismen har globaliseringstendensene og den europeiske integrasjonen påvirket handlingsrommet til de europeiske regionene både som selvstendige politiske og økonomiske

aktører (Veggeland 2000). Ved å se til EUs regionalpolitiske målsetninger over tid ser vi at målsetningene samsvarer godt med nyregionalismen. Siden opprettelsen av den europeiske kull- og stålunionen har den europeiske regionalpolitikken basert seg på tre hovedlinjer; 1) koordinering av nasjonale regionalpolitiske tiltak for å sikre at statene overholder traktatene, 2) utviklingen av fellesskapsmidler rettet mot regional utvikling, og 3) en gradvis utvikling mot et regionsperspektiv til fordel for statsperspektivet (Jones and Keating 1995:17).

Utviklingen av EUs regionalpolitikk kan ses i lys av forestillingen om ”et regionenes Europa”, som bygger på at statene avgir suverenitet ned til regionene og opp til overnasjonale EU-organer. Forestillingen om ”regionenes Europa” samsvarer således med den fjerde fasen i utviklingen av sentrum-periferi-skillelinjen, som preges av svekket nasjonal suverenitet (Magone 2011). EUs regionale målsetninger bygger både på tanken om samhold, subsidiaritet og utjevning mellom regionene. For å sørge for utjevning og tildeling av fellesskapsmidler ble derfor EUs strukturfond innført i 1975. Til å begynne med fikk statene fritt disponere midlene. I dag fører EU en stadig større kontroll over prioriteringene, og regionene har også fått økt innflytelse. Opprettelsen av EUs regionkomite i 1994 representerte således et veiskille som resulterte i en direkte link mellom EU og Europas regioner (Giordano and Roller 2002). I Belgia har linken mellom EU og regionene blitt enda tydeligere som følge av at det statlige nivået har avgitt suverenitet til regionalt nivå gjennom føderale grunnlovsendringer. Liesbet Hooghe viser til at føderaliseringen i Belgia har ført til at regionene har blitt viktige europeiske aktører ved at de i større grad enn mange andre regioner direkteforhandler med EU (Jones and Keating 1995).

Ifølge Veggeland (2000) har nyregionalismen som utviklingsidé aktualisert en ny tilnæringsmåte til europeisk integrasjon, nemlig opprettelsen av funksjonelle regioner. Som nevnt tidligere tar disse regionene utgangspunkt i økonomiske og politiske samarbeidsregimer, snarere enn administrative grenser. Catalonia inngår i dag i den funksjonelle regionen ”The four motors of Europe” sammen med Lombardia (Italia), Rhones-Alps (Frankrike) og Baden-Württemberg (Tyskland) (Knutsen og Veggeland 1999). Senere har også Flandern blitt en del av denne funksjonelle Euro-regionen. Bakgrunnen for denne transnasjonale regionen har ligget i et økonomisk vekstpotensiale, og kan ses som et ledd i EUs regionale målsetninger. På den måten har den europeiske integrasjonen bidratt til at Catalonia og Flandern opptrer i grenseoverskridende regionsamarbeid hvor statene spiller en mindre aktiv rolle.

Parallelt med at EU over tid har utviklet et positivt regionsperspektiv, har støtten til europeisk integrasjon blitt tydeligere i regionene. Denne utviklingen er særlig tydelig blant partiene i Skottland og Catalonia. I utgangspunktet var SNP langt på vei skeptiske til EU, men holdningene har endret seg i nyere tid. Til å begynne med så partiet på europeisk integrasjon som en trussel mot nasjonal selvvråderett. Utover på 80-tallet skiftet imidlertid SNP strategi og har i senere tid argumentert for at det indre markedet mellom Storbritannia og Skottland ble sikret gjennom EU-samarbeid, ikke unionsavtalen fra 1707 (Fitjar 2014). Med utgangspunkt i nyregionalistisk teori kan denne dreiningen ses på som en aktualisering av modernitet og transformasjon av økonomiske og politiske nettverk. Den europeiske integrasjonen åpnet opp for nye muligheter for næringslivet og den skotske økonomien, og svekket tilsvarende båndene til den britiske unionsstaten. Spørsmålet om EU påvirket dermed også uavhengighetsspørsmålet. Som en uavhengig stat ville Skottland selv bli representert i EUs organer, og dermed ikke være avhengig av de britiske representantenes evne til å forsvare skotske interesser. I Catalonia har også partiene ERC og CiU, sett på europeisk integrasjon som en mulighet for større autonomi og uavhengighet. Førstnevnte parti har sett på europeiseringen som en mulighet til å sikre uavhengighet, mens sistnevnte parti har sett på EU som en mulighet til å omgå statlig suverenitet til fordel for subnasjonalt- og overnasjonalt nivå (Giordano og Roller 2002:111).

Nyregionalisme som utviklingsteori viser hvordan integrasjon og globaliseringen av verdensøkonomien spiller inn i regionene. EU kan i dag betegnes som en politisk ressurs for regionene, ettersom EUs regionalpolitiske målsetninger ser ut til å ha forsterket regionenes mulighet til å oppnå større autonomi i en europeisk kontekst (Giordano and Roller 2002). Når det gjelder globaliseringen av verdensøkonomien peker Fitjar (2014) også på at åpne markeder og nedbrytningen av handelsbarrierer i Europa har redusert statenes mulighet til å styre økonomien. På den måten kan den nyregionalistiske tilnærmingen med funksjonelle regioner også finne støtte hos de sentrale myndighetene, ved at staten ser det som fordelaktig å avgi styringsmuligheter. Vi ser at utviklingen peker i retning av flernivåstyring med regionene som viktige aktører. I tillegg ser vi at europeisk integrasjon har blitt brukt til inntekt for selvstyre og uavhengighet. Til det siste poenget er det viktig å presisere at EU ikke støtter separatistiske bevegelser. Flere separatistiske partier, deriblant SNP, har likevel brukt muligheten for statlig representasjon i EUs organer som et argument for selvstendighet.

6.4 Bakgrunnen for selvstyrekrav

Bakgrunnen for selvstyrekravene om regionalt selvstyre i regionene Catalonia, Flandern og Skottland har både hatt sammenheng med utfallet av stats- og nasjonsbyggingsprosessene i de respektive statene og ressursbeholdningen i regionene. Oppsummert ser vi at stats- og nasjonsbyggingshistorikken mellom sentrum og periferi i de aktuelle casene har forløpt ulikt. Vi ser her flest likheter mellom Catalonia og Flandern, men union-statens konstruksjon har gitt lignende periferirespons i Skottland. Vi ser også at de ulike periferi-karakteristikkene kan ha innvirket på tidspunktet for periferiresponsen. De eksterne periferiene (Catalonia og Skottland) som tidligere bar oppe egne statsorganisasjoner, har tidligere kunnet mobilisere sammenlignet med buffer-periferien, Flandern. Det bør også bemerkes at man kan se en dreining fra krav om kulturell bevaring til krav som omhandler territoriell redistribusjon. Denne utviklingen ser også ut til å ha forsterket ønsket om løsrivelse(exit), i tråd med teorien om at økonomisk sterke periferier vil være mer tilbøyelige til å velge en utmeldelsesstrategi. Både i Catalonia, Flandern og Skottland har motkreftene vært sterke, og dette har ført til institusjonelle kompromisser i senere tid. På den måten kan vi hevde at sentrum ikke har lyktes fullt ut med stats- nasjonsbyggingsprosessen.

Som Rokkan og Urwin (1983) beskriver vil ikke periferiens ressurser i seg selv føre til en periferimobilisering. I tillegg må en territoriell mobilisering bygges på forestillingen om en felles kulturell identitet. Ved siden av stats- og nasjonsbyggingsprosessene har det skjedd en regional periferimobilisering som kommer til uttrykk gjennom oppblomstringen av regionale partier. I lys av tradisjonell regionalismeteorier ser vi at identitetsforståelsen og mobiliseringsgrunnlaget i de ulike regionene har variert som følge av ulike historie og ulike nasjonalismebevegelser. I Flandern og Catalonia har den perifere identitetsbyggingen i hovedsak tatt utgangspunkt i motstanden mot sentrums kulturelle standardiseringsprosess, mens i Skottland har motstanden mot "den moderne stat" vært et viktig mobiliseringsgrunnlag. Hvor samlet nasjonalismebevegelsene har stått ser også ut til å ha påvirket den territoriale mobiliseringsevnen i senere faser. I lys av nyregionalisme ser vi i tillegg at europeisk integrasjon og globalisering har påvirket handlingsrommet for regionen i nyere tid. Dette ser vi både i form av regionalt samarbeid, nedbrytninger av handelsbarrierer og investeringer i regioner. På den måten har regionene oppnådd større autonomi uten at de

bryter med staten de inngår i. Til slutt ser vi at europeisk integrasjon også har forsterket selvstyrekraft og separatisme.

I tabellen nedenfor presenteres de ulike ressursene i regionene. De territorielle ressursene har innvirket på statsbyggingsprosessen og knyttes til den territorielle dimensjonen. De kulturelle og økonomisk ressursene har påvirket forhandlingene med sentrum etter inkorporeringsfasen og knyttes til den funksjonelle dimensjonen. De politiske ressursene knyttes til makt-begrepet og har dermed innvirket på bytteforholdene i den funksjonelle dimensjonen. I tillegg kan desentraliseringen av beslutningskompetanse ses på som en politisk ressurs som regionene har oppnådd, og som i dag innvirker på transaksjonene i den funksjonelle dimensjonen.

Ressurser i regionene:

	<i>Den territorielle dimensjonen</i>	<i>Den funksjonelle dimensjonen</i>		<i>Makt</i>
Region	Territorielle	Kulturelle	Økonomiske	Politiske
Catalonia	Inngår i et monocefalt system Ekstern periferi: Mislykket sentrum	Språk: Katalansk Religion: Katolsk kristendom	Tidlig industrialisering Økonomisk produktiv: (Sekundær- og tertiærnæring)	Regional autonomi – eget parlament Separatistiske og autonomisøkende partier
Flandern	Inngår i et monocefalt system med nettverksbyer Buffer-periferi: Mellom to statsbyggende sentrum	Språk: Flamsk (nederlandsk) Religion: Katolsk kristendom	Sen industrialisering Økonomisk produktiv: Eksportorientert økonomi	Føderalstat med autonomi til regioner og samfunn Separatistiske og autonomisøkende partier
Skottland	Inngår i et monocefalt system Ekstern periferi: Tidligere selvstendig stat	Minoritetsspråk: skotsk/gælisk Religion: The church of Scotland	Tidlig industrialisering Naturressurser: Nordsjøolje, fiskeri	Regional autonomi – Eget parlament <i>Scottish nationalist party (SNP)</i>

6.5 Den territorielle organisering i statene

Jeg har tidligere sett på de ulike fasene i stats- og nasjonsbyggingsprosessene i de ulike statene, og kartlagt hvilke ressurser som finnes i regionene. I denne delen vil jeg se nærmere på den territorielle strukturen og organiseringen i de ulike statene. Her vil jeg påminne leseren om det andre spørsmålet i oppgavens problemstillingen:

2. Hvordan gjenspeiles disse kravene i den territorielle organiseringen av statene?

Etter å ha studert opptakten og forholdene som har ligget til grunn for devolusjonsprosessene, vil det nå være naturlig å se på statenes respons på de regionale kravene som har blitt framsatt. Ut ifra teorien om strategivalg og målsetninger for sentrum og periferi, vil sentrums strategier i stor grad være styrt av periferiens ressurser og mobiliseringsevne. Samtidig vil sentrums respons avhenge av både hensynet til den territorielle integriteten i staten, og legitimiteten hos folket som politisk autoritet (Rokkan og Urwin 1983). Som nevnt fremstår de ulike hensynene som et dilemma fordi det vil være vanskelig å etterkomme det ene hensynet, uten å skade det andre (Kymlicka 1995). På den måten må sentrums respons på regionale krav hele tiden balanseres opp mot sentralmaktens integritet. Ettersom det i disse statene har skjedd en devolusjonsprosess, vil fokuset nå rettes inn mot resultatet av disse prosessene. Har man i regionene fått gjennomslag for kravene om deltakelse(politisk), redistribusjon(økonomisk) og anerkjennelse av kulturell identitet? For å finne svaret på dette vil jeg studere endringene i den territorielle strukturen, med henblikk på å identifisere politiske seire og nederlag for regionene.

Catalonia

Spania er i dag organisert som en asymmetrisk regionalisert enhetsstat. Den demokratiske overgangen i 1979 endret også den territorielle organiseringen og i dag kjennetegnes systemet av "forhandlingsregionalisme". Dette innebærer i praksis at den spanske grunnloven åpner opp for ulike prosedyrer for å tilkjenne en region autonomi. En prosedyre gjelder for de historisk-kulturelle regionene og en annen prosedyre gjelder for de øvrige regionene. Ettersom Catalonia blir definert som en etnisk-kulturell region har dette åpnet opp for utstrakt grad av selvstyre.

Catalonias selvstyre er i dag organisert gjennom selvstyreinstitusjonen *Generalitat de Catalunya*, bestående av et parlament, en president og en regjering. På det offisielle nettstedet til den katalanske regjeringen (web.gencat.cat) får man tilgang til rettslige dokumenter som viser fullmaktene som Catalonia fått. Her finner man også det nye autonomistatuttet fra 2006 som regulerer selvstyre i regionen, hvor del 4 av autonomistatuttet (artikkel 110-173) gir en oversikt over fullmaktene som Catalonia har fått. Her ser vi at Catalonia har fått overført en rekke fullmakter innenfor ulike politikkområder, alt fra kultur og miljø, kommunikasjon, transport, handel, helse, utdanning og offentlig sikkerhet (Parlament de Catalunya 2012). Når det gjelder offentlig sikkerhet, refereres det her til Catalonias egen politistyrke, *Mossos d'Esquadra*. De spanske styresmaktene har på sin side ansvaret for utenrikspolitikk, de væpnede styrkene og finanspolitikken nasjonalt. I tillegg har de sentrale spanske myndighetene også mulighet til å intervensere i saker hvor det har oppstått uoverensstemmelser i en region. På den måten har de spanske myndighetene forrang, og det er her tale om forhandlet og avledet statsmakt til regioner.

Den demokratiske overgangen i 1979 medførte en desentralisering som har gitt Catalonia utstrakt selvstyre innenfor en rekke områder. Selvstyret og forhandlingsprosedyrene i grunnloven representerer således en annerkjennelse av kulturell identitet og politisk deltakelse for de historisk-kulturelle regionene. Ut ifra Rokkan og Urwins (1983) teorier om strategivalg for sentrum, ser hensynet til legitimitet hos befolkningen i regionene ut til å trumfe hensynet til territoriell integritet. Det store spørsmålet her er om sentrums respons gikk på bekostning av sentralmaktens autoritet. Forsker 3 ved UiT- Norges arktiske universitet, viser til at dette strategivalget tvert imot var nødvendig for å sikre statens legitimitet og integritet etter det langvarige sentralistiske styret under Franco. De to iøynefallende motstridene hensynene som omhandler sentrums territoriale integritet og legitimitet fra periferien, ser derfor ikke ut til å representere et motsetningsforhold i Spanias eksempel. Devolusjonen i Spania bør heller ses på som en nødvendighet for å holde staten samlet, og slik sett ser vi at målsetningene fra sentrum og periferi harmonerer. Trolig har dette både sammenheng med ressursbeholdningen i de historisk-kulturelle regionene, men også undertrykkelse av minoritetsnasjonalisme under Franco-regimet. Vi kan derfor fastslå at de tidlige deltakelseskravene og kravene om annerkjennelse av kulturell identitet gjenspeiles i dagens territoriale struktur.

I nyere tid har derimot økonomiske redistribusjonskrav stått høyt på agendaen for katalanske nasjonalistbevegelser. Disse redistribusjonskravene handler om muligheten til å disponere en

høyere andel av regionens skatteinntekter. Vi ser av empirien at finanskrisen i 2008 var en medvirkende faktor for at Catalonia mistet mulighetene til større finansiell selvråderett. Fra sentrums perspektiv var det vanskelig å innfri et slikt krav, ettersom Catalonia også har slitt med økende gjeld. Sett opp mot strategivalgteori for sentrum, ser det derfor ut til at kravene om territoriell redistribusjon er ignorert fra sentrum sin side som følge av at periferiens ressurser ikke samsvarer med kravene som er blitt framsatt (Rokkan og Urwin 1983). Redistribusjonskravene fra Catalonia i nyere tid ser derfor ikke ut til å gjenspeiles i den territoriale strukturen.

Flandern

Den asymmetriske føderale ordningen i Belgia kjennetegnes ved at det har blitt overført myndighet til både regioner og språksamfunn. Ordningen er unik i en slik sammenheng, og den bekrefter de lingvistiske skillene i den belgiske staten. Opptakten til den belgiske devolusjonen i 1993 skyldes både det faktum at det i Belgia har eksistert to homogene etnisk-kulturelle regioner, men også at flamske og vallonske partier har hatt en stor velgerstøtte siden andre verdenskrig til i dag. I lys av teori som omhandler periferiens målsetninger ser derfor oppsplittingen av det belgiske partisystemet ut til sammenfalle med kjennetegnene for føderale styresett. Ifølge Rokkan og Urwin (1983:141) kjennetegnes føderalstater ved at flere regionale partier konkurrerer i nasjonale valg. Dette har også vært tilfelle i Belgia fra 1978 til i dag.

Hvilke fullmakter har så regionene og språksamfunnene fått i Belgia? I portalen for de offentlige myndighetene i Belgia (Belgium.be) gis det en oversikt over fullmaktene som er overført til regionene og språksamfunnene i Belgia. Regionene har i utgangspunktet fått jurisdiksjon over politikkområder som er knyttet til deres eget territorium i bredeste forstand. Det inkluderer blant annet fullmakter til å styre alt fra regional økonomi, sysselsetting, landbruk, boligutbygging, miljø, energi, transport (med unntak av jernbane), offentlige arbeidsplasser, samt utenrikshandel. Beslutningsmyndigheten over disse områdene er derfor i dag overført til de regionale parlamentene. Siden de ulike samfunnene er basert på språk, og språkgrensene ikke nødvendigvis defineres av den geografiske regioninndelingen, har man fått overført andre fullmakter til språksamfunnene. Språkspørsmålet er individrelatert, og dette gjenspeiler også ansvarsområdet til språksamfunnene. I hovedsak har språksamfunnene fått overført myndighet i saker som angår individet. Her kan det trekkes fram fullmakter innen

feltene kultur, utdanning, språkpolitikk, samt forebyggende helsetiltak- og velferdspolitik på individnivå.

Sammenligner vi listen over fullmakter med regionale krav, ser vi at grunnlovsreformene fra 60-tallet til i dag, har gitt Flandern et betydelig selvstyre. Gjennom overført jurisdiksjon til det flamske parlamentet har krav om deltakelse blitt ivaretatt. Oppdelingen i språksamfunn bekrefter og anerkjenner også den kulturelle identiteten til regionen. Mulighet til å styre den regionale økonomiske politikken gjenspeiles også gjennom myndighet til å pålegge skatter. På den måten har sentrums respons i stor grad legitimert kravene fra regionen. I lys av strategivalg for sentrum har dette vært statsbyggende, ifølge Forsker 2 ved UiO. Informanten vektlegger særlig betydningen det hadde å anerkjenne den lingvistiske kløften, som har vært en underliggende kime til konflikt. Betydningen av at man fikk mulighet til å administrere skatter, roet også konfliktnivået på det makroøkonomiske planet, fortsetter informanten. På den måten kan den belgiske devolusjonsprosessen ses på som en nødvendighet for å holde staten samlet, i henhold til Aarebrot og Evjens (2014) teorier om sentrums strategier. Føderaliseringen er sånn sett i tråd med både hensynet til territoriell integritet og periferiens ønsker og behov.

Selv om sentrums legitimeringsstrategier ser ut til å ha dempet konfliktnivået og vært statsbyggende, er det politisk i Flandern fortsatt et ønske om reformer for å få ytterligere selvråderett over økonomien. Forsker 2 ved UiO vedgår også at mulighetene for å bruke mer skattepenger på egne innbyggere står høyt på ønskelisten hos de flamske separatistiske partiene. Sentrums manglende respons på økonomiske redistribusjonskrav fremstår derfor fortsatt som et konfliktpotensial. Samtidig vil ytterlige reformer på det økonomiske område også utfordre den føderale ordningen og den territorielle integriteten i staten. Spørsmålet blir hvorvidt et allerede svakt sentrum tåler flere reformer. I dag eksisterer det en føderal vetomakt og føderal beskatning, men en eventuell fjerning av dette vil kunne true stabiliteten hevder Svenden og Jans (2006). Grunnet den svake sentrumskonstellasjonen, kan det derfor se vanskelig ut å balansere sentrums målsetning om territoriell integritet og økt økonomisk selvstyre for Flandern. I lys av sentrums responsstrategier og særlig hensynet til territoriell integritet, ser vi derfor at de økonomiske redistribusjonskravene fremmet av flamske partier ikke gjenspeiles i dagens territorielle struktur.

Skottland

Den administrative devolusjonen i Storbritannia innebar en overføring av myndighet til parlamentene i Skottland, Wales og Nord-Irland. Devolusjonen i Storbritannia kjennetegnes også som asymmetrisk, ettersom myndighetsområdet og selvstyret er ulikt organisert mellom de tre administrative regionene og sentralmakten. Blant annet har Skottland fått større grad av selvstyre enn de øvrige regionene, og i tillegg er Skottland den eneste regionen i Storbritannia som kan endre skattenivået.

Mens selvstyret i Wales er å anse som mer begrenset og Nord-Irlands selvstyre ved flere anledninger har blitt opphevet i ettertid, har den administrative devolusjonen gitt Skottland en lovgivende forsamling med myndighet over et stort antall politikkområder (Fitjar 2014). Den offisielle portalen for det skotske parlamentet (parliament.scot) viser myndighetsområdene som ble overført gjennom vedtaket; *The Scotland Act 1998*. Her ser vi at myndighetsområdet omfatter politikkområdene: Klima, jordbruk, sport og kultur, boligplanlegging, helse, utdanning, transport samt lovgivning og rettssystem. I tillegg har nye forhandlingsavtaler i senere tid gitt ytterligere kontroll over egne finanser i regionen. Det britiske parlamentet i Westminster har videre fullmakter for øvrige politikkområder, som deriblant inkluderer forsvars- og utenrikspolitikk og innvandringspolitikk.

Som vi ser av empirien har skottene i stor grad mobilisert for politisk deltakelse og selvbestemmelse. Ut ifra teoriene om strategivalg for sentrum og periferi ser vi her en klar motstrategi mot sentralisering av makt. I de første fasene besto denne motstrategien av å sikre opprettholdelsen av de skotske institusjonene. I de senere fasene har representasjonskravet blitt møtt med opprettelsen av det skotske parlamentet. Forsker 1 ved UiO forteller at intensjonen ved opprettelsen av det skotske parlamentet blant annet var å sette den britiske unionen i stand til å håndtere nye krav internt fra regionen. I starten så denne responsen ut til å falle i god jord for skottene, og i de to første parlamentsperiodene styrte Labour og Liberaldemokratene, som begge var forsvarere av det selvstyret som regionen hadde oppnådd. Historien siden har derimot vist at kravene om videre devolusjon og selvstendighet har akselerert siden den gang, forteller forsker 1 ved UiO. Særlig har dette sammenheng med økt oppslutning hos SNP som har mobilisert for ytterligere selvstyre og uavhengighet. Selv om selvstyret og den nye strukturen gjenspeiler kravene om deltakelse, anerkjennelse av kulturelle særegenheter og økonomisk redistribusjon, har også devolusjonen ført til nye krav og forventninger. Situasjonen i Skottland ser ut til å støtte Will Kymlickas (1995) teori om

konsekvenser av valg foretatt av sentrum: Faren ved å etterkomme selvstyrekrav fra periferien, kan bidra til eskalering av flere krav, og dernest styrke et ønske om løsrivelse. På den måten ser vi at sentrums responsstrategier har virket mot sin hensikt, ettersom legitimeringsstrategien ikke har motvirket periferikrav. Rent empirisk kan vi se dette i forbindelse med folkeavstemningen om skotske uavhengighet i 2014. På den andre siden ville trolig heller ikke en strategi som innebar sentralisering, forhindret økte selvstyrekrav.

6.6 Er den nåværende strukturen et stabilt system?

Etter å ha sett nærmere på den territorielle organiseringen i statene, har tiden kommet for å vurdere den nåværende strukturen i statene. Spørsmålet som vil bli diskutert i denne delen, er om statenes innordning kan ses på som levedyktige systemer også i fremtiden. Dette utgjør det tredje forskningsspørsmålet i denne oppgaven:

3. *I hvilken grad kan den nåværende strukturen i statene oppfattes som et stabilt system?*

Spørsmål som omhandler framtidige statsstrukturer er definitivt en spådom som det vil være vanskelig å gi et entydig svar på. Det blir nødvendigvis spekulativt å vurdere fremtiden, da man ikke kan kontrollere for ulike variabler som vil spille inn. Det er likevel interessant å forsøke å se på faktorer som med stor sannsynlighet vil påvirke den fremtidige utviklingen. I den neste sekvensen vil stabiliteten i statene behandles hver for seg. Stabilitet kan forstås på forskjellige måter, men det vil her avgrensnes til å omhandle systemets levedyktighet. På den måten kan stabilitet ses på som det nåværende systemets evne til å håndtere konflikter. Her vil både separatistiske/irredentistiske tendenser virke inn, men også tegn som tyder på at en ytterligere devolusjon er i gjære. I tabellen nedenfor gis det en oversikt over nåværende territoriell struktur, og regionale målsetninger i etterkant av devolusjonsprosessene. I tabellens venstre kolonne er kjennetegnene ved de ulike territorielle strukturene organisert etter Rokkan og Urwins (1983) klassifisering av periferimålsetninger. Det er særlig disse kjennetegnene som vil bli nærmere behandlet i den neste sekvensen.

Oversikt over nåværende territoriell struktur og regionale målsetninger

Territoriell struktur / kjennetegn	Tilfeller	Caser
Uavhengighet/irredentisme (Ny stat/overføring til nabostat) <i>Separatisme eller irredentisme</i>	Grunnlovsstridig Folkeavstemning om uavhengighet Rådgivende folkeavstemning om uavhengighet	Catalonia (2017) Skottland (2014)
Konføderalisme (Statsforbund) <i>Et løst sammensatt partisystem med allianser mellom de regionale partiene</i>	Ønske som er ytret fra partiet N-VA i Flandern	Flandern (2010)
Føderalisme (Forbundsstat) <i>flere regionale partier som konkurrerer i nasjonale valg</i>	Delt makt mellom Flandern, Brussel og Vallonia. Regionale partier.	Flandern (1993)
Regional autonomi (regionalisert enhetsstat) <i>politisk parti fra periferien konkurrerer i nasjonale valg med sterk velgerstøtte.</i>	Regionale parlamenter. Begrenset autonomi. Asymmetrisk regionalisme	Catalonia (1978) Skottland (1997)

Spania

Spørsmålet om den spanske statens territoriale struktur dukket for alvor opp igjen i kjølvannet av det som er omtalt som ”krisen mellom Catalonia og Madrid”. Systemet med ”forhandlingsregionalisme” har lenge sett ut til å være stabilt, men dette har altså endret seg i senere tid. Man snakker i dag om at Madrid må komme Catalonia i møte, og med dette menes økt selvstyre til regionen (Aftenposten 2018). Urolighetene i Catalonia bør likevel ses fra flere perspektiver. Selv om maktovertakelsen av Catalonia førte til massearrestasjoner av politikere samt kontroll over tvangsmakten og økonomien, overtok de spanske myndighetene selvstyre i regionen uten dramatikk, ifølge forsker 3 ved UiT- Norges arktiske universitet. Informanten legger også til at Catalonia nå (på intervjuets tidspunkt) styres helt fint av byråkrater fra Madrid. I dag har som kjent Catalonia fått tilbakeført selvstyre, og til tross for store protester i forkant og etterkant av iverksettelsen av artikkel 155, har protestene avtatt noe. Fallet i medieoppmerksomheten støtter også opp under denne påstanden. Med Norge som eksempel kan vi ved et enkelt søk på tjenesten atekst-retriever se at antall saker med ”Catalonia” som søkeord har falt med 75% fra 2017 til 2018. Selv om stridighetene mellom

Catalonia og Madrid ser ut til å avta, er det flere stemmer som taler for ytterligere devolusjon etter de siste årenes begivenheter.

I Spania er det særlig de separatistiske bevegelsene fra tidlig på 2000-tallet som har utfordret sentralmaktens integritet i nyere tid. Til å begynne med var det forhandlingene rundt det nye autonomisstatuttet og en ny finansiell avtale i 2006, som lå bak spenningene mellom Catalonia og sentralmyndighetene. De sentrale styresmaktene var sterkt kritiske til de finansielle forholdene i Spanias regioner, parallelt med at Catalonia ønsket ytterligere selvråderett over sin egen økonomi. Frem til da hadde i utgangspunktet den asymmetriske ordningen fungert godt, forteller forsker 3 ved UiT. Vi ser av empirien at Catalonia også under det langvarige styret av CiU og Jordi Pujol ikke var videre opptatt av uavhengighet, men mobiliserte rundt språkspørsmålet og selvstyre innenfor rammene av autonomistatuttet. Systemet med ”forhandlingsregionalisme” ser derfor ut til å ha fungert fordi ordningen ga potensielle utbryterregioner en særstilling innenfor den spanske staten, og dermed en voice-mulighet. På den andre siden kan den asymmetriske ordningen paradoksalt nok også ha bidratt til å forsterke utbrytertendenser. Mye av misnøyen hos enkelte katalanerne knytter seg nemlig til at andre regioner har vunnet fram i sine forhandlinger med sentralmakten, deriblant Baskerland (Crameri 2014).

I denne diskusjonen må det også tas med at katalanerne er splittet på midten. Mange lot være å stemme ved den grunnlovsstridige folkeavstemningen, trolig i protest mot de oppviglerske tendensene. Etter det regionale parlamentsvalget ble også motstanden mot uavhengighet tydeligere ved at det prounionistiske partiet *Ciudadanos* (Cs) ble det største enkeltpartiet. Forsker 3 ved UiT forteller at motstanden mot katalansk uavhengighet er størst blant katalanere selv. Dette samsvarer godt med at den katalanske nasjonalismen aldri har stått samlet. Hadde partiene i Catalonia stått samlet, ville dette gjort en eventuell exit mer sannsynlig, ifølge informanten. Flere partier med stor oppslutning nasjonalt og regionalt betegner seg også som unionistiske, og mener dagens territorielle struktur er fleksibel nok, hva angår mulighetene for selvstyre. Mange spanjoler mener av den grunn at en ytterlige devolusjon ikke er løsningen.

Spørsmålet om hvorvidt den territorielle strukturen i dag er stabil eller levedyktig, vil i fremtiden avhenge av flere forhold. Det kan synes vanskelig å ignorere protestene fra de separatistiske partiene som i dag er i flertall i Catalonia. Fremveksten av separatistiske

bevegelser viser i dag at systemet ikke klarer å håndtere konflikter på en tilfredsstillende måte. På samme tid ser det ut til at de katalanske separatistene har valgt feil strategi, ved å unngå grunnlovsbestemmelsene og erklære Catalonia for selvstendig. Forsker 3 ved UiT, tror at man i framtiden vil kunne få se en endret territoriell organisering mot en asymmetrisk føderal ordning. Catalonia vil neppe bryte ut som egen stat, for til det er motsetningen for store internt. En devolusjon mot føderalisme er riktignok langt fram i tid, og vil kreve folkeavstemninger nasjonalt og regionalt. Det som er sikkert er at dette vil kreve en grunnlovsendring, og at det spanske senatet også må endres. Slik det spanske senatet er organisert i dag, fungerer det ikke som et føderalt kammer med regional representasjon, viser informanten til.

Belgia

Mange vil hevde at føderaliseringen av Belgia innebar et nødvendig skifte i den territoriale strukturen. Konfliktnivået mellom Flandern og Vallonia har roet seg betraktelig sammenlignet med situasjonen før føderaliseringen, og i så måte fungerte devolusjonen etter hensikten. Til tross for positive tendenser etter devolusjonen går det ikke knirkefritt for seg i Belgia. Politisk har det eksistert en del uro knyttet til det nåværende asymmetriske føderale styresettet, og samarbeidet mellom vallonske og flamske partier. Det oppsplittede partisystemet og den proporsjonale valgordningen har for eksempel ved flere anledninger ført til regjeringsskriser. Den lengste regjeringsskrisen fant sted i 2011, men også i 2014 tok det nesten fem måneder før en regjering var på plass (NRK nettartikkel 2017). I tillegg har Belgias største parti N-VA ved flere anledninger ønsket å reformere den belgiske staten, og tatt til orde for en ytterligere devolusjon. Med tanke på at de store partiene i særlig Flandern ønsker på lengre sikt en oppdeling av den nåværende belgiske staten, er det grunn til å stille spørsmål ved det nåværende systemets stabilitet.

Det store spørsmålet er om føderaliseringen i Belgia har vært tilstrekkelig statsbyggende i den forstand at den belgiske stat består eller ikke? Statsviterne Swenden og Jans (2006) har identifisert flere faktorer som kan redusere levedyktigheten for den belgiske staten. For det første er Flandern og Vallonia fremdeles de dominerende aktørene innenfor den belgiske staten, mens Brussel fremstår som en svak tredjepart. Det føderale systemet betegnes derfor som bipolar eller dyadisk, og forfatterne påpeker samtidig at føderale systemer av denne typen vanligvis ikke har store overlevelsessjanser. Selv om konfliktnivået i dag er lavere enn ved reformene på 90-tallet, finnes det heller ikke noe organ for å håndtere konflikter føderalt.

Dagens system ser derfor ut til å mangle den nødvendige kapasiteten til å løse de regionale tvistene på føderalt nivå.

Det finnes også faktorer som taler for at den nåværende territorielle strukturen er stabil. For det første kan de føderale mekanismene bli brukt for å blokkere regionale interesser, gjennom føderal vetomakt. Samtidig kan regionene legge ned veto mot eventuelle strukturelle endringer som gir en region mer selvstyre (Swenden og Jans 2006). Det føderale styringssystemet virker i så måte stabiliserende, ettersom både det føderale parlamentet og regjeringen består av partier fra de ulike regionene. For det andre har Brussel som region og språksamfunn vist seg å være udelelig. På den måten har Brusselregionens flerkulturelle egenart en sammenbindende funksjon. I tillegg påpeker Swenden og Jans (2006) at de separatistiske tendensene i Flandern er langt svakere enn i andre kulturelle identitetsregioner som Catalonia og Skottland. Dette ser i så fall ut til å samsvare med teorien om at den regionale nasjonalismen er sterkest i eksterne periferier (Magone 2011).

Vi ser at det både eksisterer forhold som taler for et stabilt system, og forhold som sår tvil ved levedyktigheten til det asymmetriske føderale systemet. Hvor leder så denne diskusjonen videre? Forsker 2 ved UiO er i intervjuet innom flere av de samme aspektene som Swenden og Jans (2006). I tillegg tar informantene opp andre aspekter som kan virke stabiliserende. Det første knytter seg til det faktum at Belgia er en småstat i europeisk målestokk. Denne småstatsidentiteten virker sammenbindende i den forstand at dersom en region bryter ut vil staten risikere å falle sammen. EU vil på sin side neppe tillate at en region bryter ut, av den grunn. Ettersom EU ved andre anledninger ikke har støttet separatistiske bevegelser vil de definitivt ikke gjøre dette i Vallonias eller Flanderns tilfelle heller, påpeker informantene.

Hva så med en ytterligere devolusjon som vil innebære opprettelsen av en konføderasjon? Et statsforbund har jo tidligere vært fremmet som et alternativ fra flamske N-VA, og det allerede løst fragmenterte og oppsplittede partisystemet gir ifølge Rokkan og Urwin (1983) teoretisk grunnlag for en slik devolusjon. Forsker 2 ved UiO tror også dette er nokså urealistisk, ettersom dette gjerne innebærer ulikt militærsystem og separat økonomi som EU vil sette en stopper for. Det man likevel kan se i framtiden er reformer innenfor den allerede etablerte føderalstaten. Dette fordi føderale ordninger ikke er statiske, og på den måten åpner de opp for kamp og justeringer, framhever informantene. Ettersom den føderale ordningen åpner opp

for endringer kan den nåværende territorielle strukturen også håndtere konflikter i framtiden, og det politiske systemet oppfattes derfor som stabilt på nåværende tidspunkt.

Storbritannia

Intensjonen med å innføre selvstyre gjennom å blant annet desentralisere beslutningskompetanse til det skotske parlamentet, var at den britiske unionsstaten skulle klare å håndtere nye konflikter internt og eksternt. Det har ikke uten videre gått slik, påpeker Forsker 1 ved UiO. Internt har ikke den nye strukturen bidratt til å dempe behovet for ytterligere selvstyre i Skottland, og i dag mobiliserer skottene for mer selvstyre og videre devolusjon. Vi får kanskje i fremtiden også vite om den territorielle strukturen kan være med på å løse eksterne konflikter som for eksempel brexit. I dag er det likevel lite som tyder på at så er tilfelle, med mindre man for eksempel klarer å skape en særavtale mellom Irland og Nord-Irland som nå vil deles av EUs yttergrense (VG 2017).

I dag fremstår brexit-prosessen som den mest destabiliserende faktoren i Storbritannia. Brexit-prosessen fungerer i dag destabiliserende fordi prosessen internt og gjennom forhandlingene med EU, har forsterket de territorielle og politiske skillene i staten, forteller forsker 1 ved UiO. Disse forskjellene kommer nå tydeligere frem i dagens søkelys, og kan i verste fall true statens integritet. I tillegg til brexit, trekker informantene fram valgsystemet som mulig destabiliserende fordi ordningen med flertallsvalg i enmannskretser kan gi disproportjonale utslag, ettersom det kun velges én representant per valgkrets. På den andre siden er det partipolitiske landskapet i ferd med å utjevne seg mellom Skottland og England. Ved sist parlamentsvalg i 2017 tapte *Scottish national party* (SNP) 19 mandater, hovedsakelig til Labour, men også til det Konservative partiet og Liberaldemokratene. Det at stemmegivningen i Skottland og England begynner å ligne på hverandre ses på som en ny stabiliserende faktor som historisk ikke har vært til stede. I tillegg peker forsker 1 ved UiO, på det britiske parlamentet som en stabiliserende institusjon med historisk tyngde og internasjonal prestisje.

Den britiske devolusjonen skulle i utgangspunktet håndtere nye konflikter, men som vi ser har ønsket om videre devolusjon blitt resultatet. Framveksten og oppslutningen om SNP kan i stor grad forklare denne utviklingen. Til tross for at Labour har forsøkt å demme opp for denne utviklingen, har SNP vært en betydelig maktfaktor som største parti siden 2007 i det skotske parlamentet i Holyrood (Fitjar 2014:10). Storbritannia defineres i dag som en regionalisert

enhetsstat, men forsker 1 ved UiO, viser til at Storbritannia i dag har en *de facto* asymmetrisk føderal ordning. Den føderale ordningen er riktignok ikke konstitusjonelt begrunnet (*de jure*) og er derfor ingen formell føderasjon. Det er også per dags dato lite som tyder på at staten er på vei i en slik retning, ifølge informanten. Kun liberaldemokratene har argumentert for en slik ordning, med regionene som likeverdige parter, og overhuset som et føderalt senat. Et problem med en slik løsning ville vært hvordan man skulle løse den engelske dominansen i staten. I tillegg varierer ønsket om selvstyre fra region til region.

Det er altså lite som tilsier at Storbritannia kommer til å endre den territorielle strukturen til en formell føderasjon. Likevel ser vi av empirien at den skotske nasjonalismebevegelsen har stått nokså samlet bak SNP i senere tid. På den måten er det naturlig å drøfte hvorvidt de separatistiske tendensene i Skottland og ellers i Storbritannia kan true unionsstatskonstruksjonen. Forsker 1 ved UiO forteller at det på kort sikt er lite trolig, gitt avstemningsresultatet høsten 2014, som endte med nei. Likevel kan brexit tvinge dette spørsmålet tilbake på agendaen. Alt dette vil avhenge av hvilken avtale statsminister Theresa May oppnår med EU. Det er grunn til å tro at en ”hard brexit” som vanskeliggjør handelen og samarbeidet med EU, vil aktualisere spørsmålet om et uavhengig Skottland. I tillegg til Skottland er det også andre regioner som står utsatt til, og utfordringene knyttet til hvordan grensen mellom Irland og Nord-Irland skal organiseres har reist nye spørsmål. Her har både tanken om et gjenforent Irland, og frykt for konflikt mellom partene blusset opp, legger informanten til. Til slutt er England en region det ofte snakkes lite om. Betegnelsen ”the English question” refererer til det faktum at England ikke har fått et eget parlament som skal representere engelske interesser. Det er likevel få separatistiske tendenser i England, og informanten legger til at det gir liten mening å kjempe for at England skal bryte ut av unionen de har dominert så lenge.

7.0 Avslutning

7.1 Sentrale funn

Denne studien har hatt som siktemål å studere opptakten og resultatet av den territorielle mobiliseringen i regionene Catalonia, Flandern og Skottland. Som et tredje spørsmål har stabiliteten ved den nåværende territoriale strukturen også blitt diskutert. Oppgavens problemstillingen var følgende:

1. *Hva har vært bakgrunnen for kravene om regionalt selvstyre i regionene Catalonia, Flandern og Skottland?*
2. *Hvordan gjenspeiles disse kravene i den territoriale organiseringen av statene?*
3. *I hvilken grad kan den nåværende strukturen i statene oppfattes som et stabilt system?*

Catalonia

Bakgrunnen for kravene om selvstyre i Catalonia kan i lys av stats- og nasjonsbyggingsprosesser forklares ved at det tidlig eksisterte en sentrum-periferi-konflikt mellom Catalonia og Spania. Som en ekstern periferi og mislykket sentrumsdannelse, hadde Catalonia utviklet en egen separat kultur ved siden av Kastilja og Aragon. Catalonias kulturelle og økonomiske ressurser har også virket inn i forhandlingene med sentrum. Her har særlig det katalanske språket og det faktum at Catalonia var en tidlig industrialisert region påvirket transaksjonene. Vi ser også at skiftende regimer i den spanske staten har spilt inn. De nevnte faktorene har ført til krav om deltakelse, økonomisk redistribusjon og anerkjennelse av kultur. I nyere tid har man imidlertid sett en dreining fra krav om kulturell bevaring til krav som omhandler økonomisk redistribusjon. Den manglende viljen fra sentrale styresmakter til å gi regionen større selvråderett over egen økonomi har forsterket ønsket om løsrivelse (exit). I lys av tradisjonell regionalismeteorologi ser vi at det politiske mobiliseringsgrunnlaget i Catalonia har blitt svekket som følge av ulike nasjonalismeprojekter i fortiden. På den andre siden ser vi i lys av nyregionalistisk teori at den europeiske integrasjonen og effektene av flernivåstyring har påvirket handlingsrommet til regionen.

De katalanske kravene om representasjon og kulturell anerkjennelse gjenspeiles i den asymmetriske regionaliserte enhetsstaten. I lys av aktørvalgteorier ser vi her en legitimering

av selvstyrekrav, men i nyere tid er de økonomiske redistribusjonskravene blitt ignorert av sentrum. I lys av strategivalg og målsetninger for sentrum ser vi her at bakgrunnen for den manglende redistribusjonsresponsen skyldes manglende samsvar mellom krav og ressurser. Det er flere faktorer som tyder på at den nåværende territorielle strukturen er ustabil, men separat katalansk stat vurderes som lite sannsynlig, selv om separatisme har vært en målsetning for en rekke katalanske partier. Dette fordi det i Catalonia også eksisterer unionistiske bevegelser. Like fullt er det tegn som kan tyde på at vi i fremtiden ser en ytterligere devolusjon i retning føderalisme. Dette for at staten skal være i stand til å håndtere nye krav internt.

Flandern

I Flandern kom kravene om anerkjennelse av kulturelle særegenheter i nasjonsbyggingens andre fase. Bakgrunnen for dette kan ses i lys av det asymmetriske maktforholdet som eksisterte i første fase mellom sentrum og periferi. I tillegg kan periferistatusen som bufferperiferi ha vært en medvirkende faktor til manglende mobiliseringsevner i inkorporeringsfasen. Den senere motstanden mot kulturell standardisering tok utgangspunkt i forestillingen om kulturell og språklig likhet. Siden har også krav om økonomisk redistribusjon gjort seg gjeldende. Bakgrunnen for kravene fra Flandern ser ut til å ha vært de økonomiske endringene mellom Flandern og Vallonia på 60-tallet, og den manglende anerkjennelsen av det flamske språket. Analysen av stats- og nasjonsbyggingprosessen viser at forekomsten av bipolaritet, ser ut til å ha styrket forhandlingsalternativet (voice) fremfor løsrivelse (exit), til tross for en svak sentrumskonstellasjon. I lys av tradisjonell regionalismeteorier ser vi at oppblomstringen av separatistiske og autonomisøkende partier har påvirket det politiske mobiliseringsgrunnlaget. I tillegg har fremveksten av slike partiene skjedd parallelt med at de ideologiske skillene i belgisk politikk har blitt visket ut. I lys av nyregionalistisk teori ser vi at utviklingen av EUs regionalpolitikk har gitt Flandern større autonomi gjennom mulighetene for direkteforhandlinger med EU.

De føderale grunnlovsreformene og desentraliseringen av myndighet til både den flamske regionen og språksamfunnet, anerkjenner deltakelseskravene fra regionen og de lingvistiske skillene i den belgiske staten. I lys av strategivalg for sentrum synes målsetningen om å bevare staten som en enhet avgjørende for legitimeringen av periferiens krav. De nyere kravene om økonomisk redistribusjon fra flamske partier, ser derimot ikke ut til å gjenspeiles i den nåværende strukturen. Ut ifra strategivalgene til sentrum kan sentrums responsstrategi

her ses opp mot ønsket om å bevare den territorielle integriteten i staten. Den nåværende territorielle strukturen i Belgia er vurdert til å være stabil, til tross for at det eksisterer partier med konføderalistiske og separatistiske målsetninger i Flandern. Dette fordi de føderale styringsmekanismene vurderes til å kunne håndtere konflikter også i framtiden, og fordi det finnes flere sammenbindende faktorer, både internt og eksternt.

Skottland

I lys av stats- og nasjonsbyggingsprosesser ser vi at bakgrunnen for de tidlige selvstyrekravene i Skottland primært hadde sitt utspring i at regionen tidligere hadde status som uavhengig stat. På den måten medførte den frivillige unionsinngåelsen mellom Skottland og England/Wales krav om bevaring av egne selvstyreinstitusjoner. De senere periferikravene kan videre ses i sammenheng med sentraliseringstendenser og trusler mot de skotske selvstyremekanismene. Som eksternt periferi og tidligere selvstendig stat, har Skottland tidlig hatt mobiliseringskapasitet, hvilket har medført gjennomslag for representasjonskravene. I Skottland har de økonomiske ressursene i større grad enn de kulturelle innvirket på transaksjonene med sentrum. Av økonomiske ressurser vektlegges her den tidlige industrialiseringen og senere tilgangen på naturressurser. I nyere tid har de økonomiske ressursene blitt brukt som argument for økonomisk redistribusjon (voice), men også for løsrivelse (exit). I samsvar med den tradisjonelle regionalismeteorien ser vi at den første periferiprotesten i Skottland kom som et motsvar på modernitet og storskalasamfunnet. I tillegg ser vi at mobiliseringsgrunnlaget i nyere tid, er ivaretatt av det skotske nasjonalistpartiet som fremstår som den viktigste agendasetteren for skotsk nasjonalisme. I lys av nyregionalisme ser vi at ringvirkningene av europeisk integrasjonen også har påvirket selvstyrekampen og kampen for selvstendighet.

Den administrative devolusjonen i Skottland kan ses på som en legitimering av de skotske deltakelseskravene og redistribusjonskravene, ettersom skottene fikk sitt eget parlament og muligheten til å endre skattenivået. Samtidig viser analysen at legitimeringsstrategien har virket mot sin hensikt, ved at den har aktualisert nye krav og forventninger som man ikke rår over i London. Den asymmetriske regionaliserte enhetsstaten vurderes som stabil inntil videre, men dette vil i stor grad avhenge av utfallet rundt brexit-prosessen. En "hard brexit" vil kunne aktualisere både territorielle og politiske skiller mellom regionene. En devolusjon som innebærer opprettelsen av et føderalt kammer, ser fjernt ut med tanke på partipolitisk vilje.

7.2 Veien videre

Studien som her er foretatt av de tre regionene Catalonia, Flandern og Skottland er å betrakte som eksplorativ eller undersøkende, ettersom jeg har søkt å avdekke en rekke forhold ved de aktuelle casene. Dette gjelder både overordnede forhold ved stats- og nasjonsbyggingsprosesser, regionalisering og devolusjonsprosesser. Hensikten har derfor ikke vært å trekke ut generaliserbare funn eller klare årsakssammenhenger. Når det kommer til videre forskning knyttet til temaet stats- og nasjonsbygging, vil det derfor etter min mening kunne være interessant å nettopp studere enda flere regioner for å evne å trekke ut generaliserbare funn. Slike studier vil igjen kunne aktualisere andre metoder, både kvalitativt og kvantitativt, enn de som er benyttet i denne oppgaven. Som nevnt innledningsvis, er forholdet mellom stat og nasjon langt fra perfekt i dagens Europa. På den måten er regionene som her har blitt studert, langt fra de eneste som har utfordret nasjonalstaten nedenfra. Når det gjelder staters territorielle struktur, vil spørsmålet om stabilitet hele tiden endres ettersom samfunnet rundt er i kontinuerlig endring politisk, kulturelt og økonomisk. På samme måte som at utfordringer mot staters territorielle integritet har funnet sted historisk, vil formodentlig også nye utfordringer komme til å prege framtiden.

Kilder

Litteratur

Aarebrot, Frank og Kjetil Evjen (2014): *Land, makt og følelser: Stat- og nasjonsbygging*. Bergen: Fagbokforlaget.

Bale, Tim (2008): *European politics: A comparative introduction*. New York: Palgrave macmillan.

Bogdanor, Vernon (1999): *Devolution in the United Kingdom*. Oxford: Oxford university press.

Brinkmann, Svend og Lene Tanggaard (2012): *Kvalitative metoder: Empiri og teoriutvikling*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Buck, Marcus (2006): *Transition from authoritarian rule and democratic consolidation: the electoral nexus : an ecological study of the Spanish general elections 1977-2000*, Tromsø: University of Tromsø.

Crameri, Kathryn (2014): *'Goodbye, Spain?': the question of independence for Catalonia*, Brighton: Sussex Academic Press.

De Winter, Lieven, Marc Swyngedouw og Patrick Dumont (2006): Party system(s) and electoral behaviour in Belgium: From stability to balkanisation, *West European Politics*, 29:5, 933-956.

Fitjar, Rune Dahl (2014): Skottland – fra unionisme til uavhengighetsavstemning. *Norsk Statsvitenskapelig Tidsskrift*, 30(1), pp. 29-51.

Fitzmaurice, John (1983): *The politics of Belgium: Crisis and compromise in a plural society*. London: C. Hurst & Company.

Flora, Peter, Stein Kuhnle and Derek Urwin (red.) (1999): *State formation nation-building and mass politics in Europe: The theory of Stein Rokkan*. New York: Oxford university press.

George, Alexander L. and Andrew Bennett (2005): *Case studies and theory development in the Social Science*. Cambridge, Massachusetts: MIT press.

Gillham, Bill (2000): *Case study Research Methods*. London: Continuum.

Giordano, Benito and Elisa Roller (2002): Catalonia and the 'Idea of Europe' *European Urban and Regional Studies*, 9(2), pp.99–113.

Giordano, Benito and Elisa Roller (2004): 'Té Para Todos'? A Comparison of the Processes of Devolution in Spain and the UK. *Environment and Planning A*, 36(12), pp.2163–2181.

Giordano, Benito and Elisa Roller (2001): A comparison of Catalan and 'Padanian' nationalism: More similarities than differences? *Journal of Southern Europe and the Balkans*, 3(2), pp.111–130.

Hagtvet, Bernt (red.) (1992): *Politikk mellom økonomi og kultur*. Oslo: Ad Notam Gyldendal

Hay, Colin and Anand Menon (2007): *European politics*. Oxford: Oxford University Press.

Heidar, Knut, Einar Berntzen og Elisabeth Bakke (2013): *Politikk i Europa: Partier, regjeringsmakt og styreform*. Oslo: Universitetsforlaget.

Hirschman, Albert O. (1970): *Exit, voice and loyalty: Responses to decline in firms, organizations, and states*. Cambridge and London: Harvard university press

Hovi, Jon og Raino Malnes (red.) (2001): *Normer og makt: Innføring i internasjonal politikk*. Oslo: Abstrakt forlag.

Humes, Samuel (2014): *Belgium: Long united, long divided*. London: Hurst & Company.

Jones, Berry and Michael Keating (1995): *The European union and the regions*. New York: Clarendon Press Oxford.

Keating, Michael (2001): *Nations against the state : The new politics of nationalism in Quebec, Catalonia, and Scotland* (2nd ed.). Basingstoke: Palgrave.

Keating, Michael (2010): *The Government of Scotland : Public Policy Making after Devolution*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Kymlicka, Will (1995): *Multicultural Citizenship*. Oxford: Oxford University Press.

Magone, José M. (2011): *Contemporary European politics: A comparative introduction*. New York: Routledge.

Mitchell, James (2019): *Devolution in the UK*. Manchester: Manchester University Press.

O'Neill, Michael (1998): Re-imagining Belgium: New federalism and the political management of cultural diversity. *Parliamentary Affairs*, 51(2), 241-258.

Parlament de Catalunya (2012): *Statute of Autonomy of Catalonia – Consolidated text* [Internett]. Tilgjengelig fra: <https://www.parlament.cat/document/cataleg/150259.pdf>

Rokkan, Stein (1987): *Stat, nasjon, klasse: Essays i politisk sosiologi*. Oslo: Universitetsforlaget.

Rokkan, Stein and Derek W Urwin (1983): *Economy territory identity: Politics of West European Peripheries*. London: Sage publications

Ringdal, Kristen (2012): *Enhet og mangfold: Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode, 3. utgave*. Bergen: Fagbokforlaget.

Swenden, Wilfried og Theo Jans Maarten (2006): 'Will It Stay or Will It Go?' Federalism and the Sustainability of Belgium. *West European Politics*, 29(5), 877-894.

Swenden, Wilfried, Marleen Brans og Lieven De Winter (2006): The politics of Belgium: Institutions and policy under bipolar and centrifugal federalism. *West European Politics*, 29(5), 863-873.

Thagaard, Tove (2013): *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitative metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.

Tortella, Casares G. (2017): *Catalonia in Spain: History in myth* (Palgrave Studies in Economic History).

Veggeland, Noralv (2000): *Den nye regionalismen: Europeisk integrasjon og flernivåstyring*. Bergen: Fagbokforlaget.

Veggeland, Noralv (1996): *Regionenes Europa: Innføring i teori og praksis*. Oslo: Spartacus forlag.

Wiarda, Howard J. (1993) *Politics in Iberia : The political systems of Spain and Portugal*. New York: Harper-Collins.

Yin, Robert K. (2003): *Case study research: Design and Methods, Third Edition*. Thousand Oaks, California: SAGE Publications.

Østerud, Øyvind (2007) *Statsvitenskapelig Leksikon*. Oslo: Universitetsforlaget.

Rapporter

Johnstad, Tom, Jan Erling Klausen og Jan Mønnesland (2003): *Globalisering, Regionalisering og distriktpolitikk*. Makt- og demokratiutredningens rapportserie, ISSN 1501-3065 Rapport 76, august 2003, ISBN 82-92028-84-6

Knutsen, Paul og Noralv Veggeland [red.] (1999): *Integrasjon-regionalisering-globalisering*. Høgskolen i Lillehammer: Arbeidsnotat nr 92

Olaussen, Åshild (2000): "Katalonia som utenriksaktør: Mot en føderalisering av Spania?". I: Baldersheim, H. & Forskningsprogrammet Norden och Europa, 2001. *Europeiske regionaliseringsprosesser*, København: Nordisk Ministerråd.

Nettsteder

Offisiell portal for Catalonias regjering (2018): *Information, procedures and services of the Government of Catalonia* [Internett]. Tilgjengelig fra: <http://web.gencat.cat/en/inici/> (Hentet 12.10.2018)

Offisiell portal for offentlige myndigheter i Belgia (2018): *Official information and services; About Belgium* [Internett]. Tilgjengelig fra: https://www.belgium.be/en/about_belgium/government/regions/competence (Hentet 15.10.2018)

Offisiell portal for det skotske parlamentet (2018): *The Scottish Parliament* [Internett].
Tilgjengelig fra: <http://www.parliament.scot/index.aspx> (Hentet 18.10.2018)

Media

Aftenposten, nettutgave, 11.10.2017: "Katalanerne er ikke de eneste som ønsker uavhengighet. Her er åtte mulige nye stater".

<https://www.aftenposten.no/verden/i/j67PL/Katalanerne-er-ikke-de-eneste-som-onsker-uavhengighet-Her-er-atte-mulige-nye-stater> (Lesedato: 13.10.2017)

Aftenposten, nettutgave, 22.12.2017: "Hva skjer i Catalonia etter opprørernes valgseier".

<https://www.aftenposten.no/verden/i/G1akk6/Hva-skjer-i-Catalonia-etter-opprorernes-valgseier> (Lesedato: 12.04.2018)

Aftenposten, nettutgave, 14.05.2018: "Separatistleder valgt til ny leder for Catalonia".

<https://www.aftenposten.no/verden/i/Eo9lno/Separatistleder-valgt-til-ny-leder-for-Catalonia>
(Lesedato: 13.08.2018)

Aftenposten, papirutgave, 07.10.2018: "Madrid må komme katalanerne i møte"

(Hentet fra tjenesten Atekst retriever)

BBC News, nettartikkel, 19.10.2017: "Catalonia independence: Catalans put the case for and against" <https://www.bbc.com/news/world-europe-41671032> (Lesedato: 04.10.2018)

NRK Urix, nettartikkel, 22.04.2010: "Regjeringskrise i Belgia".

<https://www.nrk.no/urix/regjeringskrise-i-belgia-1.7092062> (Lesedato: 09.10.2018)

NRK Urix, nettartikkel, 22.10.2017: "Ti europeiske regioner hvor det kjempes for

uavhengighet" <https://www.nrk.no/urix/vest-europa--om-separatistbevegelsene-fikk-som-de-ville-1.13728263> (Lesedato: 09.10.2018)

Klassekampen, papirutgave, 21.10.2017: "5 ting du må vite om Catalonia"

(Hentet fra tjenesten Atekst-retriever)

Klassekampen, papirutgave, 03.10.2018: "Belgia samlet seg bak fotballandslaget, men politisk er landet splittet: klart til politisk avspark"

The Brussels Times, 17.11.2017: "How economics explains Belgium's rifts"
<http://www.brusselstimes.com/opinion/9585/how-economics-explains-belgium-s-rifts>
(Lesedato: 15.01.2018)

The Economist, 14.10.2017: "Scottish independence becomes a more distant dream"
<https://www.economist.com/britain/2017/10/14/scottish-independence-becomes-a-more-distant-dream> (Lesedato: 19.08.2018)

VG, nettutgave, 28.09.2015: "Catalonia: Vant valget, men ikke folkeavstemningen"
<https://www.vg.no/nyheter/utenriks/i/32vxX/catalonia-vant-valget-men-ikke-folkeavstemningen> (Lesedato: 15.03.2018)

VG, nettutgave, 01.10.2017: "90 prosent sier ja til et uavhengig Catalonia".
<https://www.vg.no/nyheter/utenriks/spania/90-prosent-sier-ja-til-et-uavhengig-catalonia/a/24153680/> (Lesedato: 02.10.2017)

VG, nettutgave, 24.10.2017: "fem ting du trenger å vite om krisen i Catalonia".
<https://www.vg.no/nyheter/utenriks/i/9go7q/fem-ting-du-trenger-aa-vite-om-krisen-i-catalonia>
(Lesedato: 13.04.2018)

VG, nettutgave, 02.12.2017: "Brexit står og faller på denne grensen".
<https://www.vg.no/nyheter/utenriks/i/21G34B/brexit-staar-og-faller-paa-denne-grensen>
(Lesedato: 10.10.2018)

Vedlegg I

Intervjuguide: Storbritannia

Dette intervjuet vil fokusere på stabiliserende og destabiliserende elementer ved den territorielle strukturen i Storbritannia. I 1998 vedtok det britiske parlamentet å overføre myndighet til et nyopprettet skotsk parlament i det som betegnes som ett av flere ledd i den britiske devolusjonsprosessen. I nyere tid har Skottland også avholdt en folkeavstemming om hvorvidt Skottland skulle bli en uavhengig stat.

Stabilitet*:

** Stabilitet forstås i denne sammenhengen som systemets levedyktighet.*

- I hvilken grad har devolusjonsprosessen som førte fram til opprettelsen av det skotske parlamentet vært stabiliserende for staten som helhet?
- I hvilken grad har opprettelsen av det skotske parlamentet gitt skottene det selvstyre som man hadde håpet på?
- Hvilke stabiliserende forhold ser du ved det politiske systemet i Storbritannia i dag?
- Hvilke destabiliserende forhold ser du ved det politiske systemet i Storbritannia i dag?

Territoriell struktur:

- Er det grunn til å tro at vi kommer til å se en endret territoriell struktur i form av en ny statsform i Storbritannia? (Her vil det kanskje være mest nærliggende å tenke seg en asymmetrisk føderal ordning)
- Vil den britiske unionstaten bestå i fremtiden, tatt i betraktning de separatistiske bevegelsene vi ser i Skottland, Wales og Nord-Irland?

Annet:

- Er det ellers noe annet du ønsker å tilføye?

Vedlegg II

Intervjuguide: Belgia

Dette intervjuet vil fokusere på stabiliserende og destabiliserende elementer ved den territorielle strukturen i Belgia. Belgia har eksistert som en føderalstat siden 1993, men preges fortsatt av motsetninger mellom landets regioner og språksamfunn.

Stabilitet*:

** Stabilitet forstås i denne sammenhengen som systemets levedyktighet.*

- I hvilken grad har devolusjonsprosessen som førte fram til opprettelsen av føderalstaten vært stabiliserende for staten som helhet?
- I hvilken grad har opprettelsen av føderalstaten ført til bedre samhandling på regionenes premisser?
- Hvilke stabiliserende forhold ser du ved det politiske systemet i Belgia i dag?
- Hvilke destabiliserende forhold ser du ved det politiske systemet i Belgia i dag?

Territoriell struktur:

- Er det grunn til å tro at vi kommer til å se en endret territoriell struktur i form av en ny statsform i Belgia? (Her vil det kanskje være mest nærliggende å tenke seg en konføderasjon/statsforbund)
- Vil den belgiske staten bestå i fremtiden, tatt i betraktning de separatistiske bevegelsene vi ser i Flandern og Vallonia i dag?

Annet:

- Er det ellers noe annet du ønsker å tilføye?

Vedlegg III

Intervjuguide: Spania

Dette intervjuet vil fokusere på stabiliserende og destabiliserende elementer ved den territorielle strukturen i Spania. Den spanske grunnloven av 1978 markerte en ny territoriell struktur med asymmetrisk overføring av politisk myndighet til regionalt nivå (Estatuto de Autonomía). Dette betegnes ofte som den spanske devolusjonsprosessen. Siden 1978 har de historiske kulturelle identitetsregionene, deriblant Catalonia, forhandlet seg fram til utstrakt selvstyre innenfor rammene av den spanske stat.

Stabilitet*:

** Stabilitet forstås i denne sammenhengen som systemets levedyktighet.*

- I hvilken grad har devolusjonsprosessen som førte fram til opprettelsen av systemet med "forhandlingsregionalisme" vært stabiliserende for staten som helhet?
- I hvilken grad har opprettelsen av systemet med "forhandlingsregionalisme" gitt katalanerne det selvstyre som man hadde håpet på?
- Hvilke stabiliserende forhold ser du ved det politiske systemet i Spania i dag?
- Hvilke destabiliserende forhold ser du ved det politiske systemet i Spania i dag?

Territoriell struktur:

- Er det grunn til å tro at vi kommer til å se en endret territoriell struktur i form av en ny statsform i Spania?
- Vil Catalonia fortsatt være en del av den spanske staten i framtiden, tatt i betraktning de separatistiske tendensene vi ser i Catalonia?

Annet:

- Er det ellers noe annet du ønsker å tilføye?